

**T.C.**  
**ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

**Yüksek Lisans Tezi**

**YABANCI DİL(İNGİLİZCE) ÖĞRETİMİNDE YARATICI ZİT  
DÜŞÜNME (CREACT) TEKNİĞİNİN ORTAOKUL  
DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENME ÜRÜNLERİNE  
ETKİSİ**

**Hale Hitit Akdeniz**

**Zonguldak, 2019**

**T.C.**  
**ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

**Yüksek Lisans Tezi**

**YABANCI DİL (İNGİLİZCE) ÖĞRETİMİNDE YARATICI ZİT  
DÜŞÜNME (CREACT) TEKNİĞİNİN ORTAOKUL  
DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN ÖĞRENME ÜRÜNLERİNE  
ETKİSİ**

**Hazırlayan**  
**Hale Hitit Akdeniz**

**Tez Danışmanı**  
**Prof. Dr. Özlem Koray**

**Zonguldak, 2019**

## BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmadan doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını, yazım sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

09/07/2019



Hale Hitit AKDENİZ

T.C.  
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında 2010628204011 Numaralı Hale Hitit Akdeniz'in hazırladığı "Yabancı Dil (İngilizce) Öğretiminde Yaratıcı Zıt Düşünme (Creat) Tekniğinin Ortaokul Düzeyindeki Öğrencilerin Öğrenme Ürünlerine Etkisi" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 11 Haziran 2019 Cuma günü saat 11.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan ..... 

Dr. Öğr. Üyesi Meriç Tuncel

Üye..... 

Prof. Dr. Özlem Koray (Danışman)

Üye..... 

Dr. Öğr. Üyesi Murat İnce

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

03.07.2019

  
Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Ertağrı YILDIRIM  
Enstitü Müdürü

## ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı  
Tez Başlığı : Yabancı Dil (İngilizce) Öğretiminde Yaratıcı Zıt Düşünme (Creat) Tekniğinin Ortaokul Düzeyindeki Öğrencilerin Öğrenme Ürünlerine Etkisi  
Tez Yazarı : Hale Hitit Akdeniz  
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Özlem Koray  
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2019  
Sayfa Adedi : 141

Bu çalışmanın amacı, Yabancı Dil (İngilizce) dersinde Yaratıcı Zıt Düşünme (Creat) tekniğinin kullanılmasının ortaokul öğrencilerinin akademik başarı, yaratıcılık ve tutum düzeyleri üzerine etkisini incelemektir. Yaratıcı Zıt Düşünme (Creat) tekniği, Janusyan Düşünme Kuramına dayalı geliştirilen bir yaratıcı düşünme tekniğidir.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu, Zonguldak'ın bir ilçe merkezinde yer alan bir ortaokulda 6. sınıf düzeyinde bulunan öğrenciler oluşturmaktadır. Deney grubunda 20, kontrol grubunda 20 öğrenci olmak üzere toplamda 40 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının, bir önceki yıla ait yıl sonu genel başarı ortalamaları ile İngilizce dersi başarı ortalamaları açısından denk oldukları belirlenmiştir.

Haftada beş İngilizce ders saati olmak üzere, yirmi ders saati deneysel uygulamalar için kullanılmıştır. Uygulamalar ve ön test-son testler için toplamda ayrılan süre altı haftadır. Deney grubunda Yaratıcı Zıt Düşünme (Creat) tekniği kullanılarak ders işlenirken, kontrol grubunda 6. sınıf İngilizce Dersi Öğretim Programında önerilen yöntem ve teknikler doğrultusunda ders işlenmiştir.

Veri toplama araçları olarak "Akademik Başarı Testi", "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi", "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verileri normal dağılım göstermiştir. Veriler SPSS paket programında bağımlı ve bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, Yaratıcı Zıt Düşünme (Creat) tekniğinin İngilizce dersinde kullanılması

öğrencilerin yaratıcılık ve derse yönelik tutum düzeylerini artırmaktadır. Deney ve kontrol gruplarının akademik başarı son test erişi puanları arasında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Ancak deney grubu akademik başarı son test erişi puan ortalamaları, kontrol grubu akademik başarı son test erişi puan ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Bu doğrultuda tekniğin akademik başarı üzerinde de olumlu etkiye sahip olduğu söylenebilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Yabancı dil öğretimi, yaratıcı düşünme eğitimi, janusyan düşünme, yaratıcı zıt düşünme



## ABSTRACT

Institution	:	ZBEU Institute of Social Sciences, Department of Curriculum Development and Instruction
Title	:	The Effects of the Application of Creative Reversal Act (Creact) on the Teaching Products of the Secondary Level Students in Foreign Language Learning (English)
Author	:	Hale Hitit Akdeniz
Advisor	:	Prof. Dr. Özlem Koray
Type of Thesis, Year	:	M.Sc. Thesis, 2019
Total Numbers of Pages	:	141

The aim of this study was to investigate the effects of using the Creative Reversal Act (Creact) on the levels of academic achievement, creativity and attitudes of the secondary school students. The Creative Reversal Act (Creact) is a creative thinking technique based on the Janusian Thinking Theory.

In the study, quasi-experimental design with pre-test-post-test control group was used. The study group consisted of students at the 6th grade level in a secondary school in a district of Zonguldak. The study group consisted of 20 students in the experimental group and 20 students in the control group. It was determined that the experimental and control groups were equivalent in terms of the average of the year-end overall success of the previous year and the average of the average English course.

A total of 20 course hours, with 5 English lessons per week, were used for experimental applications. The total time allocated for applications and pre-test-post-tests is 6 weeks. In the experimental group, while the course was studied using the Creative Reversal Act (Creact), the lesson was taught in accordance with the methods and techniques proposed in the 6th grade English Course Curriculum in the control group.

"Academic Achievement Test", "Torrance Creative Thinking Test" and "Attitude Scale of English Course" were used as data collection tools. Research data showed normal distribution. The data were analyzed by t-test for dependent and independent groups in SPSS package program. According to the findings obtained from the study, the use of Creative Reversal Act (Creact) in English

course increased the students' level of creativity and attitude towards the course. There was no significant difference between the scores of academic achievement final test scores of the experimental and control groups. However, the mean scores of academic achievement, post-test achievement, and post-test achievement scores of the control group were higher than the mean scores. In this respect, it can be said that the technique has a positive effect on academic achievement.

**Keywords:** Foreign language teaching, creative thinking education, janusyan thinking, creative reversal act





## ÖNSÖZ

Araştırmamda, problemin belirlenmesi aşamasından araştırmamın sona erdirilmesine kadar her aşamada bilgi, görüş ve tecrübelerini benimle paylaşan, bana zaman ayıran ve anlayış gösteren danışmanım Prof. Dr. Özlem KORAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma boyunca desteklerini esirgemeyen Arş. Gör. Dr. Tamer ÖZSOY'a, değerli meslektaşlarıma, öğrencilerime ve kıymetli arkadaşım Didem BORAN'a teşekkür ederim. Çalışmamın düzenlenmesinde önemli katkıları olan Dr. Öğr. Üyesi Murat İNCE ve Dr. Öğr. Üyesi Meriç TUNCEL hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Yüksek lisansım süresince bana destek olan biricik eşim Aydın AKDENİZ'e ve her zaman bana inanıp güç veren anneme, babama, abime sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

# İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
<b>ÖZET .....</b>	<b>iii</b>
<b>ABSTRACT.....</b>	<b>v</b>
<b>ÖNSÖZ .....</b>	<b>vii</b>
<b>İÇİNDEKİLER.....</b>	<b>viii</b>
<b>TABLolar LİSTESİ .....</b>	<b>xi</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ .....</b>	<b>xiii</b>
<b>SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....</b>	<b>xiv</b>
<b>1. GENEL BİLGİLER.....</b>	<b>1</b>
1.1. Araştırmanın Amacı .....	1
1.1.1. Problem Cümlesi .....	1
1.1.2. Alt Problemler .....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3. Sayıtlılar .....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları .....	4
1.5. Tanımlar .....	5
<b>2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....</b>	<b>7</b>
2.1. Yabancı Dil .....	7
2.1.1. Yabancı Dil Olarak İngilizcenin Yaygınlaşması.....	8
2.1.2. Dünyada Yabancı Dil İngilizce Öğretimi.....	8
2.1.3. Türkiye'deki Yabancı Dil Öğretiminin Tarihsel Süreci.....	10
2.2. Yabancı Dil Öğretiminin Dayandığı Öğrenme Kuramları.....	11
2.2.1. Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri .....	13
2.3. Türkiye'de Yabancı Dil İngilizce Öğretim Programı .....	16
2.4. Düşünme Becerileri.....	18
2.5. Yaratıcılık.....	19
2.6. Yaratıcılık Modelleri .....	20
2.6.1. Zihinsel Yapı Modeli (The Structure of Intellect).....	21
2.6.2. Çağrışımsal Düşünme Modeli .....	21
2.6.3. Yatırım Teorisi .....	22
2.6.4. 4P Modeli .....	23
2.6.5. Janusyan Düşünme Kuramı .....	25
2.6.5.1. Janusyan Düşünme Kuramının Bilimsel Temeli .....	27

2.7. Yaratıcılığın Gelişimi.....	28
2.7.1. Yaratıcılığı Ortaya Çıkaran Faktörler.....	29
2.7.2. Yaratıcılığı Engelleyen Faktörler .....	30
2.7.3. Yaratıcı Bireyin Özellikleri .....	31
2.8. Yaratıcılığın Geliştirilmesi.....	32
2.9. Yaratıcı Düşünme Teknikleri.....	35
2.9.1. Morfolojik Sentez.....	35
2.9.2. Scamper .....	36
2.9.3. Triz .....	37
2.9.4. Sinektik.....	38
2.9.5. Özellik Listeleme.....	39
2.9.6. Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği.....	40
2.10. Akademik Başarı.....	46
2.11. Tutum .....	46
2.12. İlgili Araştırmalar.....	48
2.12.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	48
2.12.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar .....	52
<b>3.YÖNTEM .....</b>	<b>55</b>
3.1. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli .....	55
3.2. Çalışma Grupları .....	56
3.3. Grupların Denkliği .....	57
3.3.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sayı ve Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	57
3.3.2. Deney ve Kontrol Gruplarının 5. Sınıf Yıl Sonu Genel Başarı Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması .....	58
3.3.3. Deney ve Kontrol Gruplarının 5. Sınıf Yıl Sonu İngilizce Dersi Başarı Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması .....	58
3.3.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Testler Açısından Denkliği.....	59
3.4. Deneysel İşlemler.....	60
3.5. Veri Toplama Araçları .....	65
3.5.1. Akademik Başarı Testi (ABT).....	65
3.5.2. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) .....	66
3.5.3. İngilizce Dersi Tutum Ölçeği (İDTÖ).....	67
3.6. Verilerin Toplanması .....	68

3.7. Verilerin Analizi.....	69
<b>4. BULGULAR.....</b>	<b>70</b>
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular .....	70
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular .....	72
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular .....	74
4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular .....	76
4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular .....	77
<b>SONUÇ .....</b>	<b>80</b>
<b>EKLER .....</b>	<b>101</b>
EK 1: Belirtke Tablosu.....	101
EK 2: Deney Grubuna Ait Verilerin Normallik Testi Sonuçları.....	102
EK 3: Kontrol Grubuna Ait Verilerin Normallik Testi Sonuçları.....	103
EK 4: Kontrol Grubu Ders Planları.....	104
EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler.....	108
EK 6: Etik Kurul İzni .....	134
EK 7: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni .....	135
EK 8: Öğrenci Fotoğrafları .....	136
<b>ÖZGEÇMİŞ .....</b>	<b>141</b>

## TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1 YAZID Tartışma ve Düşünme Formu.....	44
Tablo 2.2 YAZID Öğretmen Tartışma Formu.....	45
Tablo 3.1. Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü .....	56
Tablo 3.2 Deney ve kontrol grupları öğrenci sayılarına ait frekans ve yüzdeler...57	57
Tablo 3.3. Deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu genel başarı puan ortalaması t-testi analizi sonuçları.....	58
Tablo 3.4. Deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu İngilizce dersi başarı puan ortalamaları t- testi analizi sonuçları .....	58
Tablo 3.5. Deney ve kontrol grupları akademik başarı testi ön test puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	58
Tablo 3.6. Deney ve kontrol grupları yaratıcılık ön test puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	59
Tablo 3.7. Deney ve kontrol grupları tutum düzeyi ön test puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	60
Tablo 4.1. Deney ve kontrol grupları akademik başarı son test erişim puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	70
Tablo 4.2 Deney grubu akademik başarı ön test-son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları .....	71
Tablo 4.3. Kontrol grubu akademik başarı ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için testi analizi sonuçları .....	71
Tablo 4.4. Deney ve kontrol grupları yaratıcılık son test erişim puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	72
Tablo 4.5. Deney ve kontrol grupları yaratıcılık alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntınlık son test puanları bağımsız gruplar için t-testi analizi sonuçları.....	73
Tablo 4.6. Deney grubu yaratıcılık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları .....	74
Tablo 4.7. Deney grubu yaratıcılık alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntınlık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t- testi analizi sonuçları.....	75
Tablo 4.8. Kontrol grubu yaratıcılık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	76

Tablo 4.9 Kontrol grubu yaratıcılık alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntınlık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için testi analizi sonuçları.....	77
Tablo 4.10 Deney ve kontrol grupları tutum düzeyleri son test erişim puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları .....	78
Tablo 4.11 Deney grubu tutum düzeyleri ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları .....	78
Tablo 4.12 Kontrol grubu tutum düzeyleri ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları .....	79



## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 YAZID düşünme çemberi .....	<u>Sayfa</u> 41
---------------------------------------	--------------------



## SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

### SİMGELER

f	: Frekans
N	: Veri Sayısı
S	: Standart Sapma
Sd	: Serbestlik Derecesi
p	: Anlamlılık Değeri
$\bar{x}$	: Aritmetik Ortalama

### KISALTMALAR

ABT	: Akademik Başarı Testi
CLIL	: Content and Language Integrated Learning
İDTÖ	: İngilizce Dersi Tutum Ölçeği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TYDT	: Torrance Yaratıcı Düşünme Testi
YAZID	: Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği



## GİRİŞ

İnsanlar arası iletişimin iyi işleyebilmesi için gerekli olan en önemli iletişim aracı dildir. Dil, insan zekasının bir ürünü ve aynı zamanda zekanın da aynasıdır (Chomsky, 1975:137). Ses sinyallerinin sistemli bir kalıbı olan dilin özelliklerini yapı, yaratıcılık ve kültürel aktarım oluşturur (Fanselow, 1992:3). Günümüzde toplumlar, dünyanın küreselleşmesi sebebiyle birbirleri ile sürekli iletişim halindedir. Bu iletişim aynı zamanda çok yönlüdür. Bilim, sanat, teknoloji gibi alanlardaki gelişmeler nedeniyle ülkeler arası sınırlar giderek azalmaktadır ve insanlar birbirleriyle kolaylıkla ilişki kurabilmektedir. Toplum bireylerinin bu ilişkileri yürütebilmesi, ana dilin dışında dillerin de bilinmesini gerekli kılmaktadır.

Ana dil dışında belirli bir amaç için öğrenilen ve kullanılan dil, yabancı dildir ve yabancı bir dili kullanma konusunda yeterlilik kazandırma etkinliklerinin tümüne yabancı dil öğretimi denmektedir. Yabancı dil öğretiminin yaygınlaşması Avrupa'nın sanayileşmesi ile birlikte olmuştur ve yabancı dil olarak İngilizcenin yayılma süreci ikinci dünya savaşı öncelerinde, İngiliz İmparatorluğu ve Amerikan sömürgecilerinin Asya ve Afrika'nın büyük bölümü üzerinde sömürge kurmaları ile başlamıştır ve ikinci dünya savaşı sonrasında uluslararası bir dil olma yolunda ilerleyerek bir çok ülkenin eğitim sistemine yerleşmiştir (Doğançay, 1998:23-29).

Türkiye'de yabancı dil öğrenimine verilen önem, çağın gereklerine uygun insan profili yetiştirme hedefiyle giderek artmıştır. 21. yüzyıl insanından beklenen özellikler çağa uygun eğitim alması, sorunların çözümünde araştırmacı olması, toplumsal ilişkilerde gerekli entelektüel ve duygusal birikime ulaşmış olması ve bunların yanında ana dili dışında geçerli bir yabancı dili iyi seviyede kullanabilmesi olarak sıralanmaktadır (Doğançay, 1998:23-29). Türkiye'de yabancı dil öğretim programında İngilizce ağırlık göstermektedir. Türkiye'de uygulanmakta olan İngilizce öğretim programları ile öğrencilere kazandırılmak istenen anahtar beceriler arasında "Kültürel farkındalık ve yaratıcılık" yer almaktadır (MEB, 2018:4). Öğrencilerin dil yeterliliklerinin artırılmasının yanında içinde buldukları kültürü olduğu kadar diğer kültürleri de tanımaları, gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurmaları, yaratıcılık potansiyelleri geliştirilerek özgün

fikirler üretmeleri ve böylelikle içinde yaşadıkları toplumun refah seviyesini yükseltebilmeleri hedeflenmektedir.

Yabancı dil olarak İngilizce, ilk okuldan başlayarak üniversiteye kadar öğretim programlarında geniş yer tutmaktadır. Ancak ülkemizde, yabancı dil İngilizcenin öğretimine ayrılan süre, uygulanmakta olan mevcut programlar, yabancı dil öğretmenlerinin kullanmış oldukları yöntem ve teknikler, kullanılan araç ve gereçler, ekonomik olarak yapılan yaptırımlar düşünüldüğünde yabancı dil öğretiminde istenilen düzeye ulaşamadığı görülmektedir (Akbarov ve Arslan, 2010:179-191). Tüm bunlar, yabancı dil öğretimini daha etkili, daha eğlenceli hale getirecek ve 21. yüz yıl insanından beklenen yaratıcı bireyler olma özelliğini geliştirecek yeni yaklaşım, yöntem ve tekniklerin kullanımını gerektirmekte ve bu uygulamaların etkilerinin incelenmesini önemli kılmaktadır.

Araştırmada ele alınan Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID) tekniği, yaratıcı düşünme süreçlerini ele alan Janusyan Düşünme Kuramına ve yaratıcı düşünme ile ilgili bilimsel çalışmalara dayanarak geliştirilmiştir. YAZID tekniğinin amacı, zıtlıkları kullanarak düşünmeyi ve kavram geliştirmeyi içeren Janusyan düşünme sürecinin kullanılmasıyla yaratıcılığın geliştirilmesidir. Tekniğin yapılandırma, ayırıştırma, zıtlaştırma, birleştirme ve ayrıntılandırma olmak üzere beş aşaması bulunmaktadır (Sak, 2009a:33-39). Önceki yıllarda, YAZID tekniğinin etkililiğini inceleyen deneysel çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir ve Yabancı Dil İngilizce dersinde kullanımına ilişkin bir araştırma yapılmamıştır.

# 1. GENEL BİLGİLER

## 1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Yabancı Dil (İngilizce) öğretiminde YAZID tekniğine yönelik uygulamaların ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık, akademik başarı ve derse yönelik tutum düzeylerine etkisini incelemektir.

### 1.1.1. Problem Cümlesi

Ortaokul 6. Sınıf Yabancı Dil (İngilizce) dersinde YAZID tekniğine yönelik uygulamaların öğrencilerin akademik başarı, yaratıcılık ve tutum düzeyleri üzerine etkisi nedir?

### 1.1.2. Alt Problemler

1. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- ❖ YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- ❖ Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

- ❖ YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubu arasında yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık son test erişim puanlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3.YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

❖ YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Yabancı Dil (İngilizce) dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

❖ Yabancı Dil (İngilizce) dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum düzeyleri son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

❖ YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin derse yönelik tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

❖ Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

## 1.2. Araştırmanın Önemi

İnsanlığın kültürel ve medeniyet olarak gelişiminde yaratıcılığın önemli etkisi bulunmaktadır. Toplum bireyleri içinde buldukları çağa uygun olarak kendilerini geliştirirken, uzmanlık alanlarıyla ilgili özgün ürünler ortaya koyabilmeli ve karşılaştıkları problemlere ilişkin çözüm üretebilmeleri için yaratıcılık potansiyellerini de artırmalıdır. Yaratıcılığın önemi, toplumları ileri taşıyan bilimden sanata bir çok alanda kendini göstermektedir. Önemli keşif ve buluşlar sıra dışı insanlar tarafından yaratıcı süreçler ortaya konularak yapılırken

aynı zamanda sıradan insanlar da günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemleri çözmekte yaratıcı olma özelliklerinden faydalanmaktadır (Sak, 2009:5-13).

Eğitimin hedeflerinden biri, bireylerin içinde yaşadıkları topluma katkıda bulunabilmeleri için gelişimlerini sağlamaktır. Bu nedenle eğitim öğretim faaliyetleri yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren etkinlikleri kapsamalı ve eğiticiler, yaratıcı performansın ortaya konması ve geliştirilmesi hususunda yeniliklere açık olmalıdır. Alan yazınında farklı yaratıcılık eğitimi programlarının denenerek farklı yaratıcılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Yine yapılan çalışmalarda etkili bir yaratıcılık eğitimi verilebilmesinin önemli koşulunun özelleştirilmiş programlar olduğu belirtilmektedir. Diğer yandan bu programlardan yaratıcılık kriterleri açısından belli ortak özellikleri de taşıması beklenmektedir. Farklı eğitim ve yaş düzeyindeki gruplar ile yapılacak olan bilimsel çalışmalar, yaratıcı programların etkililiğinin sınanmasında, sonuçlarının yorumlanarak bu programların geliştirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında yarar sağlayacaktır. Janusyan düşünme kuramı, bazı yaratıcı buluşların da temelini oluşturan bir düşünme biçimini ve çalışma yöntemini ele almaktadır. Janusyan düşünme kuramında, doğruluğu kabul edilmiş fikirlerin zıtlarının da doğruluğu kabul edilmektedir ve fikirlerin zıtları amaçlı şekilde üretilir. Daha sonra bu zıtlar, her iki fikrin de orijinalliği korunarak birleştirilir ve yeni bir düşünce geliştirilir. Ortaya çıkan düşünce bir çelişki içermektedir (Sak, 2018:198). Janusyan düşünme kuramını temel alarak geliştirilen YAZID, kuramın hedeflerinin gerçekleştirilmesi amacıyla eğitim ortamlarında kullanılmak üzere geliştirilmiş yeni bir tekniktir.

Yabancı Dil (İngilizce) öğretiminde, yeni bir öğretim yolu olarak YAZID tekniğinin kullanılmasının ortaokul öğrencilerinin akademik başarı, yaratıcılık ve derse yönelik tutum düzeylerine etkisinin incelendiği bu çalışma, yabancı dil öğretiminde daha etkili uygulamaların tespiti, öğrencilerin yaratıcılık becerilerinin artırılmasına yönelik yeni uygulamaların araştırılarak sonuçlarının yorumlanabilmesi yönlerinden önemli görülmektedir. Bu çalışma kapsamında, yurt dışı literatüründe Janusyan düşünmeyi konu edinen çalışmaları temel alarak Türk literatürüne kazandırılan YAZID tekniği, daha önce düşünme eğitimi, Türkçe ve Fen Bilimleri derslerinde kullanılmıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak, ayrı bir disiplin üzerindeki etkilerinin incelenmesinin alana katkıda bulunacağı

düşünülmektedir. YAZID tekniğinin, Yabancı Dil (İngilizce) dersinde kullanımı üzerine bir çalışma daha önce yapılmamıştır.

### **1.3. Sayıtlar**

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deneysel süreç öncesi öğrenmeye yönelik ilgilerinin aynı seviyede olduğu varsayılmıştır.
2. Kontrol edilemeyen değişkenler açısından deney ve kontrol gruplarının aynı şekilde etkilendiği kabul edilmiştir.
3. Araştırmada yer alan tüm öğrencilerin kendilerine verilen ölçme araçlarına içtenlikle yanıt verdikleri kabul edilmiştir.

### **1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları**

1. Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Uygulama, Zonguldak ilinin bir ilçesinde merkezde yer alan bir ortaokulda yapılmıştır.
2. Araştırmada, YAZID tekniği sadece Yabancı Dil (İngilizce) dersi öğretiminde kullanılmıştır.
3. Araştırma, Yabancı Dil (İngilizce) dersinin 6. sınıf öğretim programındaki 3. ve 4. ünitenin içeriğini oluşturan "Downtown" ve "Weather Conditions" temaları ile sınırlıdır.
4. YAZID tekniğinin akademik başarı üzerindeki etkisi incelenirken, İngilizce dersinin dört temel becerisi olan dinleme, konuşma, yazma ve okuma üzerinde ayrı ele alınmamıştır. Çoktan seçmeli akademik başarı testi, kazanımların bütün olarak gerçekleşme düzeyini belirlemek üzere hazırlanmıştır.
5. Araştırma, Yabancı Dil (İngilizce) dersindeki başarıyı belirlemek üzere "Akademik Başarı Testi", yaratıcılık düzeylerini ölçmek amacıyla "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel A Formu Ölçeği" ve derse yönelik tutum düzeylerini belirlemek için "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği" kullanımı ile sınırlandırılmıştır.
6. Uygulama araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

## 1.5. Tanımlar

Yaratıcılık: "Tüm duygusal ve zihinsel etkinliklerde, her türlü çalışma ve uğraşın içinde var olan, insan yaşamının ve insan gelişiminin tüm yönlerinin temelini meydana getiren bir yetidir." (San, 1979:20).

Akıcılık: Sözlü ya da yazılı biçimde, açık uçlu bir soru için çeşitli fikirleri ortaya koyabilme yeteneğidir (Özden, 2005:178-181).

Esneklik: Bir problem için, farklı bakış açısı ile farklı boyutları ortaya koyabilme yeteneğidir (Özden, 2005:178-181).

Orijinallik: Fikir ve faaliyette özgün olma, elde edilen çözümlerin yeni ve farklı oluşu ile ilgili yaratıcı düşünebilme yeteneğidir (Özden, 2005:178-181).

Ayrıntıllık: Bir fikri detaylandırabilme yeteneğidir (Özden, 2005:178-181).

Yaratıcı Düşünme: Yenilikleri arama, yeni ve kişiye özgü fikirler geliştirme amacıyla düşüncüyü biçimlendirme olarak tanımlanır (Yenilmez ve Yolcu, 2007:95-105).

Janusyan Düşünme Kuramı: Janusyan kuramı, " Teorilerin, nesnelere ya da kavramların çoklu zıtlıklarının eş zamanlı olarak tasarlanması " olarak tanımlanır (Rothernberg, 1971:195-205).

Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği (YAZID): Yaratıcı düşünme süreçlerini konu edinen Janusyan Düşünme Kuramını temel alarak geliştirilmiş, yapılandırma, ayırıştırma, zıtlaştırma, birleştirme ve ayrıntılandırma olmak üzere toplam beş aşamadan oluşan yeni bir düşünme tekniği olarak tanımlanmaktadır (Sak, 2009c:35).

Yabancı Dil Öğretimi: Belirli bir amaç için, anadilin dışında herhangi bir dilin kullanımında yeterlilik kazandırma etkinliklerinin tümü olarak tanımlanır (Gömleksiz ve Elaldı, 2011:443).

Akademik Başarı: "Öğrencilerin devinişsel ve duyuşsal gelişimleri dışında kalan, tüm program alanlarındaki davranış değişikliğidir." şeklinde tanımlanmaktadır (Ahmann ve Marvin, 1971:148).

Tutum: "Bir nesneye ilişkin olumlu ya da olumsuz düşünce ve davranışlardır." şeklinde tanımlanmaktadır (Demirtaş, 2007:37).





## 2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçevede, YAZID tekniği geliştirilirken temel alınan kuramlardan bahsedilmiştir. Bu bağlamda, bu tekniğin yabancı dil İngilizce dersi üzerinde kullanılmış olması nedeniyle yabancı dil öğretiminin kapsamı da ele alınarak yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemlere yer verilmiştir. Yaratıcılık, yaratıcı düşünme, yaratıcılık gelişimi, yaratıcılığın geliştirilmesi, Janusyan Düşünme süreci, Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği ile ilgili kuramsal çerçeve üzerinde durulmuştur.

### 2.1. Yabancı Dil

21. yüzyılda toplumlar, bilgi toplumu olarak gelişmektedir. Hayat boyu öğrenmenin devam etmesinde ve bireylerin, toplumların gelişimini sağlamada dil, önemli bir etkindir. Dil, geçmişten bugüne insanların birbirleri ile iletişim kurmasına, zihinde canlandırılan düşüncenin aktarımına, duyguların yansıtılmasına, nesnelere tanımlanmasına hizmet eden bir araçtır (Şahin, 2013:18). Karmaşık bir yapıya sahip olmakla birlikte etkili bir iletişim sembolü olarak dil, bireyler arası iletişimi sağlamasının yanında, toplumlar arasındaki anlaşmayı sağlamak gibi bir güce de sahiptir (Chomsky, 1972:5-12).

Dünya ülkelerinde farklı kökenlere sahip ve kendilerine özgü bir dili kullanan bir çok topluluk vardır. Bu nedenle aktif olarak kullanılan dil sayısını kesin olarak ifade etmek olanaksızdır. Ancak dil, küreselleşen dünyada, sosyal ve siyasal ilişkilerin de artmasıyla bireyler ve toplumlar arası etkileşim kurmada gerekli olduğundan, ülkelerin ana dilleri dışında dilleri de öğrenme gerekliliği ortaya çıkmıştır (Demirel, 2012:4-8).

Yabancı dil, bireylerin kendi ülkelerinde resmi olarak kullanılmayan ancak farklı bir milletten kişilerle konuşup iletişime geçebilmek için öğrenmeleri gereken dil olarak tanımlanmaktadır (Ceyhan, 2007:96). Milli Eğitim Bakanlığının Tebliğler Dergisi'ndeki (2006:27) tanıma göre, bakanlığa bağlı tüm eğitim kurumlarında, Türkçeden farklı olarak eğitim ve öğretimi yapılan dil şeklinde ifade edilmektedir. Bireyler, mesleki avantaj sağlama, akademik ilerleme, farklı kültürleri tanıma isteği, yabancı dildeki sözlü yazılı eserlere ilgi duyma gibi nedenlerle yabancı dil öğrenmeye ihtiyaç duymaktadır.

### **2.1.1. Yabancı Dil Olarak İngilizcenin Yaygınlaşması**

İngilizcenin dünya dili olarak yaygınlaşmasına ve bugünkü konumunu elde etmesine bir çok neden gösterilebilir. Bu nedenlerden biri olarak sömürgecilik tarihini ele almak gerekmektedir. İngiltere'de hem feodal sistemin hem de merkezi otoritenin sıkıntıları nedeniyle Kuzey Amerika'ya göç eden Pilgrims Fathers olarak bilinen din grupları dini inançlarının, öncü olma ve sömürgecilik arzularının yanında dillerini de götürmüşler ve dillerinin orada yerleşmesini sağlamışlardır. Yıllar sonra bile İngilizce, baskınlığını sürdürmekte, ekonomik ve politik güçlerin ana dili olmaya devam etmektedir. Bir diğer neden ekonomi bilimidir. Ekonomik güç, bir dilin varlığını korumasını ve genişlemesini sağlamaktadır. İngilizcenin güçlenmesinde küresel ticaretin yaygınlaşması ve Amerika Birleşik Devletlerinin bu sürece yön veren ülke olması etkili olmuştur. Ülkeler arası bilgi alış verişi bir diğer nedendir. Akademik birçok çalışmanın İngilizce olarak yayınlanması, İngilizceye olan talebi artırmaktadır. Bu nedenlere, turizm faaliyetlerinde de İngilizcenin ortak dil olarak kullanılmakta olması ve müzik, film, dergi gibi popüler kültür ürünlerinin İngilizce yapıyor olması da eklenebilir (Harmer, 2007:13-19).

20. yüzyılın başlarından itibaren, küreselleşmenin getirdiği sebepler nedeniyle, ülkeler arası ortak bir dil belirleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır ve bu dil, özellikle ikinci dünya savaşından sonra ülkeler arasında kendini gösteren güç dağılımı ile İngilizce olmuştur (Northrup, 2013:76). İngilizce, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların da kullanımı ile küresel bir dil olarak önem kazanmaya devam etmiştir. İngilizcenin ortak bir dil olarak belirlenmesinin nedenleri, popüler kültür üretimlerinin dünyaya yayılması, Amerika Birleşik Devletlerinde yer alan büyük şirketlerin dünya ekonomisinde söz sahibi olması, teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelere yönelik ilginin giderek artması ile İngilizce bilmenin kariyer olanaklarına getirdiği avantajlar olarak özetlenebilir. İngilizcenin bu ölçüde talep gören bir dil olması, ülkelerin eğitim programlarında yabancı diller arasında ön planda yer almasına neden olmuştur.

### **2.1.2. Dünyada Yabancı Dil İngilizce Öğretimi**

Bir dilin kullanılabilmesi için dinleme, okuma, yazma, konuşma gibi becerilerin dil bilgisi kuralları ile birlikte kazandırılması gerekmektedir ve bu

sürecin tümü yabancı dil öğretimi olarak tanımlanmaktadır (Ilıman, 2018:9). Dünya üzerinde İngilizce, şartırtıcı bir durum çeşitliliği içinde öğretilmektedir. Bir çok ülkede, ilk olarak ilköğretim düzeyinde İngilizce öğretimine başlanmaktadır. Bazı üniversiteler üniversiteye kabul aşamasında İngilizce yeterliliğini bir ölçüt olarak ele almaktadır. İngilizcenin tüm dünyada özel okullarda ve enstitüler de dahi öğretildiğini söylemek mümkündür. Hatta Kore, Japonya gibi ülkelerde "İngilizce Köyleri" olarak isimlendirilen, çocukların sadece İngilizce konuşulan bir çevreye maruz kaldıkları özel eğitim alanları oluşturulmaktadır. Giderek daha fazla yaygınlaşan İçerik ve Dil Bazlı Eğitimde (CLIL) öğrenciler bir dersi öğrenirken öğrenim dili olarak İngilizceyi kullanmaktadır. Örneğin; öğrenciler matematik öğrenirken aynı zamanda bu dersi İngilizce görerek, dilin kullanım alanlarını da genişletmiş olmaktadır. Yani dil dersi ve bir konu yan yana öğretilmektedir. İngilizcenin genel amaçların yanında, yalnızca akademik amaçlar ve iş İngilizcesi olarak öğrenildiği de bilinmektedir. Özellikle son yıllarda, iş İngilizcesi öğretimi büyük ölçüde artmıştır (Harmer, 2007:18-19).

İngilizce öğretimi dünyasının, özellikle Cambridge Üniversitesi tarafından yürütülen CELTA ve DELTA programları gibi genel İngilizce öğreten dil okulları açısından geçiş döneminde olduğu görülmektedir (Harmer, 2007:18-19). İçerik ve Dil Bazlı Eğitim (CLIL) ortaokul düzeyinde standart bir hal aldığıında, sadece İngilizceye odaklı öğrenme talebinin azalabileceği ön görülmektedir. Bu doğrultuda program geliştirme uzmanlarının, öncelikle İngilizce öğretim programlarını genel amaçlar için hazırladığı ve daha sonra özel amaçlara uygun programların geliştirilmesi gerektiği üzerinde durdukları görülmektedir (Arslan ve Akbarov, 2012:179-191).

Dünyada yabancı dil öğretiminde çeşitli reformlara gidildiğini söylemek mümkündür. Avrupa ülkelerine bakıldığında, yabancı dil öğretimini zorunlu hale getirdikleri görülmektedir. İsveç'te 7-10, Estonya ve Finlandiya'da 7-9 yaş aralıklarında yabancı dil öğrenimine başlandığı, İspanya'da okul öncesi eğitimle birlikte yabancı dil öğretimine de başlandığı ifade edilmektedir (Eurydice, 2012; Akt: Harmer, 2007:25). Türkiye'de ise dünyadaki gelişmelerin de etkisi ile yabancı dil öğretiminde sıklıkla değişikliklere gidildiği görülmektedir. Yabancı dil bilme zorunluluğunun ülkemizde kanıksanmaya başlaması, dil öğretimine

erken yaşta başlanması gerektiğinin uzmanlarca belirtilmesi nedenleriyle programlarda düzenlemeler yapılmaktadır.

### **2.1.3. Türkiye'deki Yabancı Dil Öğretiminin Tarihsel Süreci**

Türkiye'de yabancı dil öğretiminin geçmişine bakıldığında, Cumhuriyetin ilanından önce, Osmanlı Devleti'nin yükselme döneminde Arapçanın yaygın olarak öğretilmekte olduğu, duraklama ve gerileme dönemlerinde Batı'daki gelişmeler nedeniyle Batı dillerinden birini öğrenme mecburiyetinin ortaya çıkmasıyla Fransızcanın da modern okullarda öğretildiği görülmektedir (Demiryürek, 2013:130-140). İlk öğretilen Batı dilinin Fransızca olduğu ancak medreselerde Arapça ve Farsça dillerinde eğitim yapılması ve bu diller ile çeviri çalışmalarının yürütülmesi, Türklerin yabancı dil eğitimi ile ilgili tecrübe sahibi olduklarını göstermektedir (Balcı, 2008:77-98).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkçedeki okuma ve yazma farklılıklarının ortadan kaldırılması ile yabancı dil eğitiminde farklılıklar olduğu, dil bilgisi çeviri yöntemine dayalı olan yazı eğitimine verilen önemin azaltıldığı görülmektedir (Balcı, 2008:77-98). 1930'lu yıllara bakıldığında, ortaokul düzeyinde İngilizce öğretimine ayrılan sürenin sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde, Almanca ve Fransızcanın ön plana çıktığını söylemek mümkündür. İkinci Dünya savaşından sonra dünyadaki bilimsel, sosyal, kültürel, siyasi gelişmelerin, Türkiye'deki eğitim programları üzerinde de değişikliklere gidilmesine yol açtığı, uygulanan programların güncellendiği, İngilizce ders saatlerinin artırıldığı ve İngilizce öğrenme amacının farklılaştığı belirtilmektedir (Sarıçoban ve Sarıçoban, 2012:24-49).

1960'lı yıllarda her öğrencinin yabancı bir dil bilmesi gerektiği ile ilgili bir uygulama başlatılmıştır (Özdemir, 2006:28-35). 1960'ların sonlarında yabancı dil İngilizce öğretiminde öğretmen merkezli bir yaklaşım benimsenerek dil bilgisi çeviri yönteminin uygulandığı ve bu anlayışın 1980'li yıllara kadar devam ettiği, 1997-1998 eğitim yılında İngilizce öğretiminin ilkökul düzeyine indirilmesi ile yabancı dil öğretimine erken yaşta başlanması gerektiği fikrinin yerleştiği görülmektedir (Sarıçoban ve Sarıçoban, 2012:24-49). Sekiz yıllık kesintisiz eğitim sürecinin başlamasıyla öncelikle ilkökul 4. sınıftan itibaren zorunlu hale getirilmiş, 2012-2013 eğitim yılında yapılan bir düzenleme ile ilkökul 2. sınıftan

itibaren zorunlu olarak okutulması karara bağlanmıştır (Erdoğan, 2016:136). 2017-2018 eğitim yılında 5. sınıf düzeyinde "Yabancı Dil Ağırlıklı Hazırlık Sınıfı" uygulamasına pilot çalışma olarak başlanmış ve bu uygulamanın sonraki dönemlerde ülke geneline yayılacağı duyurulmuştur (MEB, 2018:5).

Tüm gelişmelere bakıldığında, Türkiye'de yabancı dil İngilizce öğretimine verilen önemin zaman içerisinde giderek arttığını söylemek mümkündür. Eğitim programlarında İngilizce için ayrılan sürenin de önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde uygulanmakta olan yaklaşım ve yöntemlerin Türkiye'deki eğitim programlarını da etkilediği, dönemsel olarak programlarda değişikliğe gidildiği, programlara bağlı olarak da kullanılan yöntem ve tekniklerin farklılaştığı belirtilmektedir (Peçenek, 1997:7-10).

## **2.2. Yabancı Dil Öğretiminin Dayandığı Öğrenme Kuramları**

Yabancı dil öğretiminde bugüne kadar bir çok farklı felsefe ve kuramdan faydalanılmıştır. Brown, 20. yüzyılda etkili olan felsefeleri şu şekilde sıralamaktadır:

*Davranışçı Yaklaşım:* Bireye tekrar yoluyla öğretmeyi hedefleyen, pekiştirmenin önemli olduğu, davranışın otomatikleştirilerek olumlu davranışın pekiştirildiği yaklaşımdır. Taklit ve tekrara dayalı uygulamalar ile gerçekleştirilir. Anlama odaklı olmadığından, dilin yalnızca bir kısmını öğrettiği, dil öğrenimi mekanikleştirerek öğrencileri şartlandırdığı, zihinsel becerileri geliştirmeye yönelik olmadığı bilim adamları ve eğitimciler tarafından ileri sürülmüş ve farklı yaklaşımlara yönelim başlamıştır (Güneş, 2011:123-148).

*Bilişsel Yaklaşım:* Davranışçı yaklaşımın eksik yönleri üzerine çalışma yapan Avrupa Konseyinin çabaları ile kavramsal-işlevsel yaklaşım, iletişimsel yaklaşım ve bilişsel yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre dil bir edinimdir ve bilişsel yaklaşım, insanın dili bilinçli öğrenmediği, doğal bir şekilde edindiği fikrine dayanmaktadır (Ünver vd., 2003:45-60). Bilişsel yaklaşımın da eksikleri bulunması nedeniyle davranışçı yaklaşımın etkileri sürmeye devam etmiştir.

*İletişimsel Yaklaşım:* Sınıf içi ve sınıf dışı aktiviteler ile öğrencilerin ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına yönelik aktiviteleri kapsayan, dilin yapısal ve işlevsel

özelliklerini birlikte ele alan yaklaşımdır (Dellal ve Çınar, 2011:21-36). Öğrenciyi merkeze alır ancak dil kurallarının öğretmen tarafından aktarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Görsel ve işitsel materyallerin kullanımı beklenir. Dil kurallarının kavratılması aşamasında yaşanan sıkıntılar davranışçı yaklaşımdaki problemlerle benzer özelliktedir.

*Yapılandırmacı Yaklaşım:* Jean Piaget ve John Dewey bu yaklaşımın önemli temsilcileridir. Öğrenmenin zihinde yapılandırıldığı, öğrenenin etkin bir çaba içinde olduğu ve öğrenenin bilgiyi yorumlayıp geliştirdiği yaklaşımdır. Yapılandırmacı yaklaşımda dil öğrenenlerden kelimeleri, deyimleri, cümleleri ve metinleri anlamlandırmada kişisel olmaları beklenir (Von Glasersfeld, 1998:45). Yabancı dil öğretiminin yapılandırmacı yaklaşımda daha ayrıntılı ele alındığı, hedef, içerik ve eğitim durumlarının gözden geçirildiği ve düzenlendiği belirtilmektedir (Erdem ve Demirel, 2002:84-85).

Yapılandırmacı anlayışta, kazanılan her bilginin bir sonraki bilginin inşa edilmesine zemin hazırladığı görüşü savunulmaktadır. Her yeni bilginin bir tuğla parçası gibi önceden yapılanmış olan bilgilere eklenmesi beklenir. Bu sayede yapılandırmacı öğrenmenin bireyin var olan bilgileriyle, henüz gerçekleştirdiği öğrenmeleri arasında bağ kurması ve bir bütünleştirme sürecinin başlaması sağlanır. Bu süreçte bilgiler gelişi güzel üst üste yığılmaz. Bireyden yapılandırdığı bir bilgiyi anlamlandırarak, kendi yorumu ile ona yeni bir boyut kazandırması beklenir (Arslan, 2007:41-61).

Dünyada ve Türkiye'de 21. yüzyıl insanının yetiştirilmesi hususunda eğitim sistemlerinin revize edilmesi gerekliliği bilim insanları, politikacılar, iktisatçılar ve eğitimciler tarafından kabul edilmektedir. Bu düşünce ile ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretim programları üzerinde yaptığı değişiklikler ile yapılandırmacı anlayışa geçildiğini açık bir ifade ile vurgulamıştır. 2005-2006 eğitim öğretim yılında, ilk ve orta dereceli okulların eğitim öğretim faaliyetlerinin yapılandırmacı anlayış doğrultusunda işlenmesi yönünde karar verildiğini açıklamıştır (Gür, 2011:8-12). Yapılandırmacı anlayış, hazırlık ve deneme çalışmalarının ardından ülke genelinde uygulamaya konulmuştur ve Türkiye'de eğitim programlarının ve buna bağlı olarak da öğretim programlarının bu anlayış doğrultusunda yeniden yapılandırıldığını söylemek mümkündür.

### 2.2.1. Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Yabancı dil öğretimi, küreselleşen dünyada önemli görülen süreçlerden biridir. Bu süreç yabancı dil bilgisini ve yabancı dil öğretmenleri için çeşitli deneyimleri kapsamaktadır (Genç İltar, 2013:137-144). Öğretmenlerin dilsel ihtiyaçların saptanmasında ve uygun öğretim yöntemlerinin belirlenmesinde önemli rolleri bulunmaktadır. Öğretmenlerden kendi gelişimlerini yeni eğilimler doğrultusunda sağlamaları beklenmektedir (Sönmez, 2015:177).

Yabancı dil öğretiminin etkililiğini artırmaya yönelik çeşitli yöntemler ortaya çıkmıştır (İncirci Öçalan, 2007:22-31). Bu yöntemlere ilişkin temel bilgiler şu şekildedir:

*Dilbilgisi – Çeviri Yöntemi (Grammar-Translation Method):* Karl Plötz tarafından geliştirilmiş ve 1840'lardan 20. yüzyıla kadar yaygın şekilde kullanılmıştır. Latince ve Yunanca gibi klasik dillerin öğretiminde kullanılırken "Geleneksel Yöntem" olarak da isimlendirilmiştir (Chastain, 1988, Akt; İncirci Öçalan:22-31). Ana dilde dil kurallarının öğrenilmesi, kelime ezberi, çeviri uygulamalarını içerir. Kalıpların öğretimine önem verilir ve okuma parçaları üzerinden alıştırma çalışmaları yapılır. Okuma parçaları içerik yönünden değerlendirilmez. Bu yöntem, konuşma becerisini geliştirmeye yönelik uygulamaları içermez ve telaffuza önem vermez (Demirel, 2012:36-37).

*Düz Varım Yöntemi (Direct Method):* Dil bilgisi çeviri yönteminin iletişimsel olmaması eleştirilerek 1950'li yıllarda ortaya atılmıştır. Konuşmaya ve dinlemeye odaklıdır. Günlük konuşma dilini öğretmek hedeflenmektedir. Öğretmen merkezli anlayış hakimdir ve tümevarımsal dilbilgisi öğretimi üzerinde durulur. Öğretmenin yönelttiği sorular ile öğrencilerin yanıt vermesi sağlanır ve konuşma ortamı yaratılır. Kelime öğretiminde görsel materyaller kullanılır. Ana dil kullanımına müsaade edilmez ve çeviri yapılmaz. Öğrencilerin yabancı dili kullanarak belirlenen bir duruma yönelik doğrudan bağlantı kurması beklenir ve bu süreçte tümevarım yeteneği gelişmiş öğrenciler başarılı olurken, orta düzey öğrenciler motivasyon kaybına uğramaktadır (Diller, 1978, Akt; Demirel, 2012:37-40).

*Kulak –Dil Alışkanlığı Yöntemi (Audio – Lingual Method):* 1950'lilerde Amerikan ordusu tarafından dil öğretiminde kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Konuşma becerisini temel alır ve gramer yapısına önem verir. Görsel anlatımlar ve diyalog kurma kelime öğretiminde kullanılır. Öğretmen orkestra lideri gibi öğrencileri yönlendirir. Öğrenciler grup halinde ya da bireysel olarak duyduklarını tekrar eder. Telaffuz öğretimi öğrencilerin seviyelerine göre basitten zora doğru ilerler. Öğrenmede dinleme, konuşma, okuma ve yazma sıralaması takip edilir. Konuşmada otomatikleşme hedeflenmektedir. Ezberlemeye ve tekrar yapmaya dayalı bir yöntem olması nedeniyle öğrenciler tarafından sıkıcı olarak değerlendirilebilir (Brooks, 1964:373).

*Bilişsel Öğrenme Yaklaşımı (Cognitive – Code Approach):* Öğrenme kuramcılarında Ausubel ve dil bilimci Chomsky, dil kullanımının taklit etme ile sınırlı bir süreç olmadığını ifade etmiştir. Bu görüşe dayalı geliştirilen yöntemde, dil kurallarının bilinçli şekilde öğrenilmesi vurgulanmaktadır (Richards ve Rodgers, 2003:90). Dinleme becerisinin gelişimine önem verilir. Telaffuz gelişimi üzerinde durulmaz. Ancak hem ana dil hem de hedef dil öğretim sürecinde kullanılır. Dil bilgisi kuralları, tümevarım ve tümdengelim ile öğretilir. İletişimsel yetkinlik artırılmaya çalışılır. Bu yöntemde dilin bir alışkanlık değil yaratıcı bir süreç olduğu ifade edilmektedir (Demirel, 2012:37-40).

*Sessizlik Yöntemi (The Silent Way):* Kulak- dil alışkanlığı yönteminde öğrencilerin sınıfta edindikleri alışkanlıkları dışarıdaki iletişimsel kullanımlara aktaramıyor olmalarını eleştiren bir yöntemdir. Ayrıca, 1960'larda dil öğrenmenin bir dizi alışkanlığı oluşturmak anlamına geldiği fikri de kabul görmemeye başlamıştır (Celce- Murcia, 1991:13-29). Öğrenciyi dil üretimine teşvik etmek için öğrencinin sessiz kalmasını öneren bir yöntem olarak 1970'lerde ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden kendi öğrenmelerinden sorumlu olmaları beklenir ve bu yolla dilin kurallarını keşfetmeleri hedeflenmektedir. Öğretmenler rehber rolündedir ve öğrenciler öğretmeninin yönlendirmeleri doğrultusunda kendi cümlelerini oluşturmaktadır. Öğrenciden sınıftaki hareketleri gözlemlemesi, söylenenleri takip etmesi ve bunları anlamlandırması istenmektedir (Doğan, 2012:75).



*Telkin Yöntemi (Suggestopedia):* Georgi Lozanov tarafından geliştirilmiştir. İnsan beyninin nasıl çalıştığını ve daha etkili nasıl öğrenme sağlanacağını temel almaktadır. Lozanov, dil öğrenmenin önündeki engelin psikolojik nedenlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu nedenle bu yöntemde, öğrencilerin sınıf ortamında rahat olmaları sağlanmaktadır. Müzik, oturma düzeni, ışık gibi detaylar öğrenciye göre düzenlenir. Diyalog kurma, tonlama, vurgu gibi iletişimsel etkinliklere önem verilir. Öğrencilerden müzik eşliğinde gözleri kapalı biçimde vurgu ve tonlamaların dikkatle dinlenmesi beklenir. Dinlerken öğrenmenin sağlandığı bu yöntemde, rol yapma, canlandırma, drama gibi aktiviteler sıklıkla kullanılır (Lozanov, 1978:64-87).

*Grupla Dil Öğretimi Yöntemi (Community Language Learning):* 1960'lı yıllarda Amerikalı psikiyatrist Charles Curran ve arkadaşlarının ortaya attığı bir yöntemdir. Öğrenme ortamında olumlu iklimin oluşturulmasını, öğretmen ve öğrenciler arasında rahat iletişimin sağlanmasını temel almaktadır. Öğrenci merkezli bir anlayış hakimdir. Öğrenciler 3-4 kişilik gruplar oluştururlar. Öğrenciler ana dilde ve hedef dilde üzerinde çalışacakları konuları grup halinde tartışırlar. Ses kayıt cihazları ile öğrencilerin hedef dilde yaptıkları konuşmalar kayıt altına alınır. Bu sırada öğretmen hedef dilde tartışmalar yapılabilmesine olanak sağlar. Öğrencilere hedef dilde cümleler kurabilmeleri konusunda destek verir (Demirel, 2012:193).

*İletişimci Yaklaşım (Communicative Approach):* Bu yöntem, iletişim becerisini dil öğretiminde temel amaç olarak ele almaktadır. Öğrenci merkeze alınır ve yöntem, öğrenci için anlamlı olan etkinlikleri kapsar. Diyalog çalışmaları, rol yapma, benzetim gibi etkinliklerde ana dil ve hedef dil kontrollü bir biçimde kullanılır. Dil bilgisi yapıları için ayrı bir anlatım yapılmadan, bu yapılar diyalog metinleri üzerinden kazandırılır. Gerektiğinde çeviri de yaptırılır. Öğrencilerden kelimeleri, yapıları ezberlemesinden ziyade anlaması ve kavraması beklenmektedir. Öğrenmede geçirilen bilişsel süreç sonunda öğrencinin anladıklarını uygulayabilmesi istenmektedir (Demirel, 2012:193).

*Seçmeli Yöntem (Eclectic Method):* Bu yöntemde adındanda anlaşılacağı gibi, öğrenci ihtiyaçları belirlenerek en uygun yöntemler seçilir ve etkili olabilecek şekilde bir araya getirilir. Anlamlı ve iletişimsel süreçleri içeren

uygulamaların öğrencinin günlük yaşamında kullanabileceği şekilde düzenlenmesi sağlanır. Dilin yapısı tüm özellikleri ile verilmeli, bir yapı tam olarak öğrenilmeden diğer aşamaya geçilmemelidir. Kelime bilgisi cümle içinde kullandırılarak artırılmaya çalışılmakta ve yüksek sesle okuma çalışmaları yaptırılmaktadır. Etkinlikler oluşturulurken "kolaydan zora" ilerlemesine ve "somuttan soyuta" geçilmesine özen gösterilir. Bu yöntemin kullanılabilmesi için öğretmenlerin farklı strateji, yöntem ve teknikler konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir.

*Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi (Total Physical Response):* Psikolog James Asher, 1960'larda geliştirdiği bu yöntemde, kişilerin hafızasının fiziksel etkinlikler aracılığı ile harekete geçirileceğini savunmaktadır. Öğrencilere "kolaydan zora", "azdan çoğa" ilerleyen temel komutlar öğretilerek, uygulamalar gerçekleştirilir. Öğretmen tarafından verilen komutlara öğrencilerin fiziksel tepkiler vermesi gerekmektedir ve genelde bu komutlar emir kipi şeklindedir. "Close the door", "Open your book" gibi komut cümleleri, bu yöntemin içeriğini oluşturabilir (Asher, 1996). Öğretim sürecinde öğretmen bir yönetmen, öğrenciler de birer oyuncu gibidir. Gerektiğinde ana dilde açıklamalar yapılır. Jest ve mimikler aktif şekilde kullanılır. Materyal olarak sınıftaki nesnelere, görsel araçlardan faydalanılabilir (Demirel, 2012:193).

### **2.3. Türkiye'de Yabancı Dil İngilizce Öğretim Programı**

Eğitim programları belirli bir eğitim felsefesini yansıtmaktadır ve ülke yönetiminin gelişim vizyonu eğitim programlarının şekillenmesinde önemli bulunmaktadır (Orhon, 2014:37). Eğitim programının tanımı bireylere öğrenme yaşantısı kazandırmak için yapılan planlamalar olarak belirtilmektedir (Oliver, 1977:8-9). Okulun sorumluluğunda öğrencilerin tutum, beceri ve bilgi geliştirmesi ile eğitim programları gerçekleşmiş olmaktadır (Doll, 1986, Akt; Orhon, 2014:37-44). Her eğitim kurumunda öğrencilerin öğrenmesi beklenen davranışlar önceden kararlaştırılarak, eğitim programlarının amaçları belirlenmiştir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinin son fıkrasında, Türk milli eğitiminin genel amaçları "Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini

çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır." olarak ifade edilmektedir (MEB, 2019).

Her eğitim kurumunda davranışların hangi derslerde yer alacağı belirlenerek ilgili derslerin özel hedefleri içerisinde sayılmıştır. Bir dersin öğretim programı, dersin özel hedeflerini içerir ve özel hedefler, öğrencilerin bu derste gerçekleşen öğrenme yaşantılarının ürünü olarak kazanmaları beklenen bilişsel (zihinsel), duyuşsal (duygu ve eğilimlerle ilgili) veya devimsel (psikomotor) nitelikteki bazı özelliklerdir. Milli Eğitim Temel Kanununda, Türk milli eğitim sisteminin temel hedeflerine de uygun olarak geliştirilmesi beklenen bilişsel becerilerin bilimsel düşünme yeteneğini geliştirme ve yaratıcı olma olarak yer aldığı görülmektedir (Özçelik, 2014:39). Türkiye'de yapılandırmacılık yaklaşımına uygun olarak hazırlanan öğretim programlarında, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme ve yaratıcı düşünme geliştirilmesi hedeflenen beceriler arasındadır (Karsantık, 2016:34-38). 2018 yılında yayımlanan öğretim programlarının temel felsefesi bölümünde bu konuya şu şekilde yer verilmektedir: "Günümüzün sosyal ve ekonomik koşullarında aktif rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek, eğitim sistemlerinin uluslar arası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Ülkeler bu doğrultuda, sorumluluk sahibi, yaratıcı, eleştirel düşünebilen, problem çözme ve karar verme becerileri yüksek bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir." (MEB, 2018:3). Yabancı dil İngilizce öğretim programının amaçları da diğer disiplinler gibi Türk millî eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak belirlenmektedir. Bu amaçlar arasında "Öğrencilerin yabancı dil öğrenmekten zevk almalarını sağlama, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma ve problem çözme gibi becerilerini geliştirme." ifadelerine yer verilmiştir (MEB, 2018:3).

Araştırmanın çalışma grubu olarak 6. sınıf düzeyi öğrenciler belirlenmiştir ve 6. sınıf İngilizce öğretim programının giriş bölümünde "6. Sınıf Öğretim Programı için seçilen konular, öğrencileri yaratıcılık ve hayal gücü gibi özelliklerini geliştirmelerini hedeflemektedir." ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca "Seçilen temalar, etkinlikler ve projeler yoluyla amaç, öğrencilere dili sevdirmek, onların hedef dili eğlenerek öğrenmesini sağlamak ve dile karşı olumlu bir tutum geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Bu yolla öğrencilere dili bir amaç değil araç olarak kullanmayı öğretmek ve onlarda merak uyandırmak Program'ın hedefleri

arasındadır." ifadeleri ile dersin amaçlarından birinin derse yönelik olumlu tutum geliştirme olduğu vurgulanmaktadır (MEB, 2018:60). Türk eğitim sisteminin genel hedefleri doğrultusunda, İngilizce öğretim programlarının da üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi hedeflediği görülmektedir.

#### **2.4. Düşünme Becerileri**

Birey, düşünme sürecinde kişisel gözlemlerini, tecrübelerini ve duyuları ile elde ettiği verileri kavramsallaştırmaktadır. Kavramsallaştırdığı bilgiyi analiz eder, değerlendirir ve farklı durumlara uygular. Düşünme, tüm bu uygulamaların gerçekleştiği zihinsel bir etkinlik olarak nitelendirilmektedir (Saban, 2005). Hedeflenen bir durumu gerçekleştirmek, problemlere ilişkin çözüm üretmek, olaylar arasında ilişki kurmak, var olan durumu anlamak amacıyla istendik şekilde zihinsel etkinlikleri gerçekleştirme süreci olarak da tanımlanmaktadır (Alkın Şahin ve Tunca, 2013:392-426).

Düşünme becerilerinin birçok araştırmacı tarafından farklı sınıflandırmalar ile ele alındığı alan yazınında görülmektedir. Akar (2007:6) tarafından; "Mantıksal düşünme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, üretici düşünme, üst düzey düşünme, soyut düşünme, kavramsal düşünme, ıraksak düşünme, sözel düşünme, yakınsak düşünme, yansıtıcı düşünme ve problem çözme" olarak sıralanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Program Geliştirme ve Denetleme kurumunun gerçekleştirdiği bir araştırmada, 60 araştırmacının hem fikir olduğu temel düşünme becerileri belirlenmiştir. Çalışma sonucunda bu beceriler, eleştirel ve yaratıcı düşünme ile problem çözme ve karar verme olarak yer almaktadır (Alkın Şahin ve Tunca, 2013:392-426). Düşünme becerilerinin farklı özellikler göstermekle birlikte, birbiri ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Yaratıcı düşünürken problem çözme yapılabileceği gibi, karar verirken de eleştirel düşünme yapılabilmektedir (Demir, 2006:15).

Temel düşünme alanları arasında sayılan ve bu çalışmada ele alınan yaratıcı düşünmede, daha önce ilişkilendirilmemiş düşünce ya da objeler arasında bağlantı kurulmaktadır (Rowlinson, 1995:121-140). Bu bağlamda, yaratıcılık süreci üzerinde daha ayrıntılı durulmuştur.

## 2.5. Yaratıcılık

Yaratıcılık, yaşamın bir çok alanında kendini gösteren bir kavramdır. Bilimsel bir keşifte olduğu kadar bir sanat eserinde, özgün bir tasarımda da kendini gösterebilir (Öztürk, 2004:77-84). Bireyin düşünce yoluyla yeni, orijinal ve yararlı bir durumu ortaya koyması yaratıcılık olarak değerlendirilmektedir. Herkes tarafından aynı şekilde görünen bir duruma sıra dışı yorumlamalar getirme, yeni amaçlar doğrultusunda kullanmak amacıyla farklı ilişkilendirmeler yapma olarak da nitelendirilmektedir (Doğan, 2011:167-191).

Yaratıcılık, uygarlığı ileriye götüren bir güçtür. İnsanlık için ilginç ve önemli olan çoğu şey yaratıcılığın ürünüdür (Csikszentmihalyi, 1996). Yaratıcılığın, bir çocuğun çiziminden Einstein'ın İzafiyet teorisine kadar geniş bir açı ile ele alınabildiği görülmektedir. Yaratıcılığın ortaya çıkan ürünün yanı sıra yorum ve fikirlere de odaklı tanımlanması gerektiği düşünülmekte, yani yaratıcılığın üründen bağımsız olarak da tanımlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Runco, 1988:260).

Psikoloji alanında yaratıcılık farklı perspektiflerden ele alınabilmektedir. İnsancıl, varoluşsal ve pozitif psikolojide, yaratıcılığın insanın doğasında var olduğu vurgulanır. Ayrıca yaratıcılık sosyal amaçlara hizmet eden ve toplumun gelişimini sağlayan sosyal bir yapı olarak da görülmektedir (Silvia, 2007:254-255). İnsan zihninin nasıl ilerlediğini yansıttığı düşünülmektedir (Stenberg, 2006:2-12). Yaratıcılığın kişisel olgunluğu besleyen, gelişimsel bir aktivite olduğu kabul edilmektedir (Chapman, 1978:252). Ayrıca bilgi ve beceri sahibi olmanın yanında sürekli olarak desteklenmesi gereken bir beceri olduğu düşünülmektedir (Rowe, 2007:9-10).

Yaratıcılığın süreç açısından ele alındığı bir çok çalışma Torrance (1967:137-154) tarafından yapılmıştır ve yaratıcılığı ölçme ile ilgili geliştirdiği ölçek alana katkı sağlamıştır. Torrance, yaratıcılığın problemlere karşı duyarlı olma, zorluğu belirleyerek çözüm üretme, yorumlamalarda bulunarak eksiklere yönelik yeniden düşünme ve sonucu başkaları ile paylaşma olarak ele almaktadır. Yaratıcılıkla ilgili alt boyutların akıcılık, esneklik, özgünlük ve zenginleştirme olduğunu belirtmektedir. Amabile (1983:204) ise, yaratıcılığı belirli kişiler

tarafından kabul görmüş bir ürün üzerinden değerlendirmekte ve ortaya çıkan ürüne odaklanmaktadır.

Rogers için yaratıcı süreç, birey ve ortaya çıkan ürün arasındaki etkileşimdir. Bireyin deneyimlerinin ve koşullarının etkili olduğunu ve ortaya çıkan ürünün bireyin kendisini temsil ettiğini savunur. Yaratıcılığın sadece bireyin kendisi ya da bir materyal ile açıklanamayacağını, ikisinin etkileşimi olduğunu belirtmektedir. Rogers (1972, Akt; Sungur, 1997:249), ortaya çıkan ürünün yeni ve orijinal olması gerekliliğini vurgular.

Yaratıcılık ile ilgili yapılan tanımlamalar ele alındığında, ortak bir yapıya ulaşmanın zor olduğu görülmektedir. Çünkü yaratıcılık kavramı, bir çok değişken tarafından etkilenebilmekte ve bir çok değişkene de etki edebilmektedir. Ayrıca yaratıcı süreçler çok yönlü ve basit olmayan bir yapıya sahiptir. Yaratıcılıkla ilgili tanımların, farklı alanlara göre değişiklik gösterebildiği anlaşılmaktadır. Bazı araştırmalarda yaratıcılık kavramının bir sezgi süreci olduğundan söz edilirken bazı araştırmacılar da ortaya çıkan ürün üzerinden yaratıcılık kavramını değerlendirmiştir. Bireylik ve yaratıcılığın ölçümü üzerine yapılan araştırmalarda yaratıcılığın öğelerine odaklanıldığı görülmektedir (Isaksen, 1987). Yaratıcılık üzerine yapılan çalışmalarda yaratıcılığın bireyliği, yaratıcılığı artıran faktörleri belirleme, bireylerin iç yaratıcılıklarını kullanma becerilerini geliştirme konuları üzerinde durulmaktadır.

Yaratıcılığın bilişsel süreçlere odaklanılarak açıklandığı çalışmalar da mevcuttur. Çoğul düşünme (Guilford, 1959:469-479) ve pozitif düşünme (Sternberg, 1995:301-316) ile ilgili tanımlamalar, yaratıcılığın bilişsel süreçlere odaklanılarak açıklandığı çalışmalarda yer almaktadır. Çağrışımsal düşünme (Mednick, 1962:220-232) ve Janusyan düşünme de (Rothenberg, 1976) bu çalışmaların alanına girmektedir. Yaratıcılıkla ilgili bir çok eğitim modeli ile tekniğin geliştirildiği ve denendiği belirtilmektedir (Eker, 2013:14).

## **2.6. Yaratıcılık Modelleri**

Bu bölümde, yaratıcılık üzerine yapılan çalışmalar doğrultusunda geliştirilen ve yaratıcılığı kapsamlı şekilde ele alan modellere yer verilmiştir.

### **2.6.1. Zihinsel Yapı Modeli (The Structure of Intellect)**

Guilford tarafından yapılan faktör analizi çalışmalarında zekânın 150 farklı işleve sahip olduğu ortaya konmuştur. Bunlar temel faktörlere indirgenerek Zihinsel Yapı Modeli meydana getirilmiştir. Yaratıcılığın oluşumunda etkili olan zihinsel süreçler de bu modellemede yer almaktadır. Zekâ içerik, işlem ve ürün olmak üzere üç ayrı boyutta ele alınmaktadır (Guilford, 1988:1-6).

Zihinsel Yapı Modeline göre yaratıcılık üzerinde tekil ve çoğul düşünme biçimleri etkilidir. Ancak çoğul düşünmenin daha etkili olduğu belirtilmektedir. Tekil düşünmede, tek ve kesin cevaplar üretilmektedir. Çoğul düşünme ise farklı çözüm önerilerinin üretilmesinde etkili olan bilişsel süreçtir. Çoğul düşünmede dört farklı özellikten söz edilmektedir; Akıcılık, esneklik, orijinallik ve detaylandırma (Runco, 2007:115-151). Bu modele göre geliştirilen yaratıcılık testlerinde, yaratıcılığın sözü edilen bu dört boyutu ölçülmektedir.

### **2.6.2. Çağrışımsal Düşünme Modeli**

Yaratıcılık, Mednick (1962:220-232) tarafından "Çağrışımsal elementlerin belirli ölçütleri karşılayan veya faydalı olan yeni kombinasyonlara dönüştürülmesi sürecidir." şeklinde tanımlanmaktadır. Çağrışımsal Düşünme Modeli yine Mednick tarafından ortaya atılan ve düşünmeyi çağrışımsal temeller üzerinden açıklayan düşünme modelidir. Bir kaç bağımsız fikrin birbirleri ile ilişkilendirilmesine dayanmaktadır. Farklı fikirlerin bir araya getirilmesi ile yeni bileşimlerin oluşturulması süreci olarak ele alınmaktadır (Sak, 2014:195).

İlişkilendirilen fikirler birbirinden ne kadar uzaksa, ortaya konulan ürün de o ölçüde yaratıcı kabul edilmektedir. Birey, uzak çağrışımlar oluşturarak, problemlere orijinal çözümler geliştirebilir. Mednick (1962:220-232), rastlantısal keşif, benzerlik ve aracılık olmak üzere üç ayrı süreçten söz etmektedir. Rastlantısal keşif, belirlenmiş bir konunun araştırılmasında farklı bir konunun bulunması olarak ele alınmaktadır. Benzerlik, yaratıcı özelliklerde görülen çağrışım benzerliğine odaklanır. Aracılık sürecinde, ortak öğeler aracı olarak çağrışımsal elementleri ortaya çıkarır. Mednick tarafından, birbiri ile ilgisi bulunmayan üç kelimenin bulunduğu ve bu kelimelerle ilgili dördüncü bir

kelimenin bulunmasının beklendiği "Uzak Çağrışımlar Testi" adlı ölçme aracı geliştirilmiştir (Mednick, 1962:220-232).

### 2.6.3. Yatırım Teorisi

Teoride, bireylerin yaratıcı performansları finans uzmanlarının çalışma sistemine benzetilmektedir. Finans uzmanları bir yatırım söz konusu iken düşük maliyete alıp yüksek bir değerden satmayı planlamaktadır. Yaratıcı bireyler, değersiz görünen bir fikrin ileride anlamlı olabileceğini fark eden kişilerdir (Stenberg ve Lubart, 1995:256). Bu tür fikirler insanlar tarafından başlangıçta reddedilmesine rağmen, yaratıcı bireyler tarafından savunulur ve fikrin üzerindeki çalışmalar sürdürülür. Yaratıcı birey, o fikri zamanı geldiğinde pahalıya satmaktadır (Sternberg, 2006:2-12).

Yatırım teorisine göre, yaratıcılığın altı kaynağı şu şekilde açıklanmaktadır:

*Zihinsel Beceriler:* Bu teoride, problem çözme ve yeni bir ürün ortaya koymak için zihinsel bir beceri olan sentetik yeteneğe ihtiyaç vardır. Fikirlerin yararı ile ilgili değerlendirme yapmak için analitik, fikrin sunumu için ise pratik yetenek gereklidir (Lubart, 1999:339-350). Bu üç yeteneğin etkileşimi yaratıcı performans açısından önem taşımaktadır.

*Bilgi:* Yaratıcılık, çalışılan alanda belli bir bilgi birikimine sahip olmayı gerekli kılmaktadır. Bilginin yaratıcılığı desteklemesinin yanında engellemesi de mümkündür (Sternberg, 2006:2-12).

*Düşünme Stilleri:* Yaratıcılığın ortaya çıkmasında etki sahibi olan düşünme stillerinden öne çıkan yaşam stildir. Bu stil ile düşünen bireyler, farklı bakış açılarına ve yeni yaklaşımlara yönelirler (Sternberg, 2006:2-12). Yaratıcılığın desteklendiği bir çevrede bu başarı sağlayabilir ancak, farklı düşünenlerin desteklenmediği durumlarda başarısızlık getirmektedir.

*Kişilik:* Yaratıcı performans üzerinde kişilik özelliklerinin etkili olduğu savunulmaktadır. Yatırım teorisine göre, yaratıcı bireylerin risk alabilen, karşı fikirler ile mücadele edebilen, belirsizliklere tahammülü olan, öz yeterliliği yüksek bireyler olması gerektiği ortaya konmaktadır (Sternberg, 2006:2-12).



*Motivasyon:* Bireyin yaratıcı olabilmesi için yaptığı işi sevmesi gerektiği ve iç güdülenmenin yaratıcı performans üzerinde önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır (Amabile, 1983:204).

*Çevre:* Bireylerin yaratıcı performansları üzerinde yaratıcılıklarının desteklendiği bir ortamda olmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca Sternberg (2006:2-12) tarafından, yaratıcı bireylerin, fikirlerini sunacakları bir ortama ihtiyaçları bulunduğu da belirtilmektedir.

Yatırım teorisinde, bilgi ve motivasyonun eş zamanlı olarak yaratıcı potansiyeli artıracakları belirtilirken, yaratıcılık sürecine ve ortaya çıkan ürüne yönelik yorumlamalar sınırlıdır. Bu da teorisinin zayıf yönlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Uygun, 2017:10-23).

#### **2.6.4. 4P Modeli**

4P teorisi, Rhodos tarafından 1950'de ortaya atılmıştır. Farklı araştırmacıların 40 ayrı yaratıcılık tanımı analiz edilerek, insan (person), süreç (process), ürün (product), çevre (press) kavramlarının bu tanımlarda sıklıkla ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. İngilizce olarak her boyutun baş harfinin "P" olması nedeniyle "4P" modeli olarak isimlendirilmiştir (Runco ve Kim, 2011:511-525). 4P teorisinde yaratıcılık, bu boyutların etkileşimi ile ortaya çıkmaktadır görüşü benimsenmektedir. 4P kuramı, yaratıcılığın kapsam alanını net bir çerçeveye oturtmuştur. Yaratıcılıkla ilgili araştırma alanını belirlemek ve çözümleme yapmak için kolaylık sağladığı da söylenebilir.

4P Modelinin boyutları şu şekilde açıklanmaktadır:

*Yaratıcı Birey (Person):* Yaratıcı bireyde bulunması gereken özellikler Starko (2004:97) tarafından "özgün, esnek, akıcı, ayrıntılı, karmaşık düşünebilen, meraklı, hayalci, enerjik, bağımsız, problemleri tanımlamada üstün, problem çözmeyi seven" şeklinde sıralanmaktadır. Geleneksel değerlerden bağımsız düşünebilme, belirsizliklere karşı tahammülünü yüksek tutabilme, yeni deneyimlere açık ve meraklı olma, zor ve karmaşık durumlardan korkmama, özgüvenli olma gibi kişilik özelliklerinin yaratıcılığı ortaya çıkaran unsurlar olduğu ifade edilmektedir (Baron ve Harrington, 1981:77-98).

Runco ve Kim (2011:511-525), yaratıcı bireylerden beklenen özelliklerin, alana göre farklılık gösterdiğini savunmaktadır. Bilimsel alanlarda gösterilmesi beklenen özelliklerle, sanatsal çalışmalarda gösterilmesi gereken özelliklerin farklı olacağı vurgulanmaktadır. Feist (2009:113-130) tarafından, bilim ve sanat alanlarında yaratıcı bireylerin özellikleri deneyimlere açık, kararlı, özgüvenli ve muhalif olarak sıralanmaktadır. Ayrıca sanatla uğraşan bireylerin, bilimsel çalışmalarla uğraşan bireylere göre daha az sosyal ve daha istikrarsız oldukları belirtilmektedir.

*Yaratıcı ürün (Product):* Rhodes (1987, Akt; Uygun, 2017:10-23), yaratıcılığın ürün boyutunun, yaratıcı eylemin ikna ediciliği açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Yaratıcı ürün ya da fikir çevreden ve süreçten etkilenmektedir. Ürünlerin değerlendirilmesinde anlamlılık ve orijinallik olmak üzere iki ölçüt bulunmaktadır (O'Quin ve Besemer, 1999:413-422). Yaratıcı ürünler, resim, şiir, matematik formülü ya da yeni bir kuram ve yasa olabilir.

*Yaratıcı Çevre (Press):* Yaratıcı çevreyi oluşturan faktörler, yaratıcılığı besleyen ya da kısıtlayan sosyal ve kültürel etmenlerdir (Richard, 1999:33-43). Yaratıcılık potansiyeli ya da yaratıcı ürün, içinde bulunduğu koşullara göre olumlu ya da olumsuz etkilenebilmektedir. Yaratıcılığın teşvik edilmesi için çalışma ortamının yeterli özgürlüğü sağlaması, uygun kaynakları buldurması, işbirlikçi çalışanlardan oluşması gerekmektedir. Zaman baskısının olduğu, fazla değerlendirmenin yapıldığı ve mevcut durumun korunmasına yönelik vurgunun olduğu çalışma ortamlarının da yaratıcılığı kısıtladığı belirtilmektedir (Amabile ve Gyskiewicz, 1989, Akt; Kaufman, 2009:255).

Yaratıcılık sosyal, psikolojik ve kültürel bir olgu olarak ele alınmaktadır. Csikszentmihalyi (1999:313-335) tarafından geliştirilen Sosyokültürel Yaratıcılık Modeli, sosyal çevreyi yaratıcılık üzerindeki en önemli etken kabul etmektedir. Birey içinde çalışma yaptığı alan ve bulunduğu çevrenin özelliklerinden etkilenmektedir. Ortaya çıkan ürünün alandaki karar verme mekanizmaları tarafından onaylanması gerekmektedir.

*Yaratıcı Süreç (Process):* Yaratıcı süreçle ilgili teorilerden biri Wallas tarafından ortaya atılan dört basamaklı modeldir. Hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve doğrulama evrelerinden oluşur (Wallas, 1926, Akt; Runco, 2011:511-525).

Hazırlık aşamasında problem tanımlanır ve üzerine araştırmalar yapılır. Kuluçka aşamasında problem bilinçaltına atılarak, farklı Őeylere yönelim olur ancak zihin problemi düşünmeye devam eder. Aydınlanma aşamasında, çözüm aniden belirlenir. Doğrulama aşamasında ise yeni durum kullanılarak genellemeler yapılır.

Yaratıcı süreçle ilgili teorilerden biri de Rothernberg (1990:294) tarafından ortaya konmuştur. Bu süreci Janusyan düşünme ve eş uzamsal düşünme ile açıklamaktadır. Bu iki düşünme sürecinin ortak özelliği, her ikisinde de bir kavrama yönelik yeni tanımlar oluşturmada zıtlıkların eş zamanlı kullanımının bulunmasıdır. Eş uzamsal düşünmede, iki zıt düşünce bir araya getirilir ve bunlardan yeni bir kavram oluşturulur (Rothernberg, 1976b:17-26). Yaratıcı birey, birden fazla sesi, görüntüyü ve fikri bir arada tutabilme yeteneğine sahiptir. Birden fazla olgu, aynı düzlemde bileşensel biçimde eş zamanlı bir kavramı oluşturur. Janusyan düşünme Rothernberg (1990:294) tarafından "Aynı anda iki veya daha fazla karşıt kavramların, görüşleri veya görüntüleri etkin olarak beraber gören ve algılayan bilişsel süreçtir." olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmanın konusu olan YAZID tekniği, Janusyan düşünme kuramına dayalı geliştirilen yeni bir tekniktir. Tekniğin kuramsal açıdan temel özelliklerini içermesi nedeniyle Janusyan düşünme ile ilgili daha detaylı bilgiye aşağıda yer verilmiştir.

### **2.6.5. Janusyan Düşünme Kuramı**

1971'de Rothernberg'in ortaya attığı Janusyan Düşünme Kuramı temel olarak, çoklu zıtlıkların eş zamanlı doğru kabul edilmesine dayanmaktadır. Janusyan süreci teorisi Rothenberg tarafından yapılan geniş bir araştırmanın sonucudur. Rothenberg, Janusian sürecinin Darwin'in ortaya koyduğu doğal seleksiyon ve Einstein'ın izafiyet teorisi gibi birçok yaratıcı icraatın üzerinde rol oynadığını belirtmektedir. Kuramın ismine ilham veren Janus Pater, çok yüzü olan bir Roma Tanrısının adıdır. Bazı kaynaklarda altı, bazılarında ise ikiyüzlü olduğu belirtilmektedir. Tüm yapıların girişini ve çıkışını aynı anda gözlemleyebilme yeteneği olduğundan ve gidiş-dönüş tanrısı olarak tüm iletişimi de kontrol edebildiğinden söz edilmektedir. Rothenberg'in Janus'tan, başlangıcın ve bitişin

sembolü olması, eş zamanlı olarak iki zıtlığı içermesi sebepleriyle esinlendiği belirtilmektedir (Uygun, 2017:38).

Rothenberg (1990:294-295), yaratıcı düşünme sürecini tanımlarken Janusyan düşünme ve eş uzamsal düşünme olmak üzere iki bilişsel süreci ele almaktadır. İki süreçte de bir kavramın tanımlanmasında eş zamanlı olma durumu vardır. Eş uzamsal düşünme, iki ayrı olgunun eş zamanlı olarak aynı düzlemde birleşmesidir. Janusyan düşünme ise, "Aynı anda iki veya daha çok zıt kavramı, görüş ya da görüntüyü etkin biçimde birlikte gören ve algılayan bilişsel süreç" olarak tanımlanmaktadır (Rothenberg, 1990:16). Bu düşünmede, zıtlıklar bir kavramı ya da olguyu açıklamada aynı oranda doğru kabul edilir ve eş zamanlıdır. Bu durum paradoksal bir özellik göstermektedir. Janusyan düşünmede, zıt olgu, görsel ya da fikir sıralı değil, karşı karşıya getirilmektedir. Zıtlar ya da farklılıklar orijinalliklerini koruyarak birleştirilirler. Bu nedenle, düşünmede zıtların ya da farklılıkların sentezi değil, bozulma olmadan birleşimi vardır. Tüm çelişkili ve karşıt ifadeler aynı yapıda doğruluğunu ve geçerliliğini korur. Rothenberg (1971:195-205), Janusyan düşünme sürecini ele alırken eş zamanlılığın yanında bileşenlerin bir arada tutulmasına da vurgu yapmaktadır.

Janusyan Düşünme Kuramında; Düşünce üretimi boyunca, zıt düşünceler geliştirilir ya da amaçlı olarak belirlenir ve bu zıtlıklar eş zamanlı olarak yeni kavramlar oluşturmak üzere bir araya getirilir. Janusyan sürecinin diyalektik düşünmeyle aynı şey olmadığını akılda tutmak gerekir. Diyalektik düşünme sentezlerin sonucu ortaya çıkarken, Janusyan süreci zıtlıklar içerir. Janusyan sürecinin şu temellere dayandığı söylenmektedir: "1) Önceki teoriler ya da düşünceler geçerli olarak kabul edilir, 2) Önceki düşüncelere zıt yeni düşünceler üretilir ve bunlar da eş değerde geçerli kabul edilir, 3) Çelişki içindeki önceki ve yeni düşünceler yeni bir kavramda ortak olarak var olur, 4) Zıtlıklar simetrik olarak yapılandırılır, zıt ama eşittirler, 5) Zıtlıklar yüksek derecede özgündürler, 6) Zıtlıklar yeni bir kavram ya da teorinin temel öğelerini içerirler." (Rothenberg, 1996:207-209).

Janusyan düşünme ile ilgili dört aşamadan söz edilmektedir (Rothenberg, 1996:207-209):

*Motivasyon:* Bilgi ve motivasyon sayesinde birey sürekli olarak yeni şeyler keşfetmeye yönelir. Bu aşamada birey, durumla ilgili tespit yaparak farklı kaynakları inceler ve bilgi birikimi oluşturur. Aynı zamanda bu aşamada hazır bulunuşluk da sağlanır. Yaratıcı bir ürün ortaya koyma isteği, diğer aşamalar açısından da önemli etkiye sahiptir.

*Sapma:* Bireyin alışılmış düşüncelerden uzaklaşarak var olan bilgilerin zıtları üzerine düşündüğü aşamadır. Doğru kabul edilen düşüncelerin zıtları ele alınır. Bilgi ve düşünceler alt basamaklarına ayrılır. Bilinenden bilinmeye yönelik bağlantı oluşturulur.

*Eş Zamanlı Zıtlaştırma:* Bir önceki aşamada ayrıştırılan elementler zıtları belirlenerek geliştirilir. Yeni kuramlar ve fikirler üretilir. Hem var olan bilgi, hem de bu fikrin zıttı doğru kabul edilir. Einstein'ın görelilik kuramında hareketlilik ve hareketsizlik zıt durumlarının eş zamanlı kullanımı, bu aşamaya örnek olarak gösterilebilir.

*Yapılandırma:* Yaratıcı fikrin, tüm yönleri ile ortaya çıktığı aşamadır. Çelişkilerin doğruluğu, düzenlemeler ile kanıtlanarak detaylandırılır.

Araştırmada da konu edilen YAZID tekniği ile ilgili eğitsel planlamalar sözü edilen dört aşamaya dayandırılarak geliştirilmiştir.

### **2.6.5.1. Janusyan Düşünme Kuramının Bilimsel Temeli**

İnsanlık tarihi boyunca sanat, felsefe, tarih, edebiyat, bilim gibi birçok alanda Janusyan düşünme sürecini yansıtan örneklere rastlamak mümkündür. Janusyan düşünme, felsefede ve dinde soyut unsurlara ilişkin yorumlamalarda görülmektedir. Çin mitolojisinde Ying ve Yang, Hint felsefesinde yer alan Ahriman (kötülük) ve Ormuzd (iyilik), Budizm ve Taoizm'in yer verdiği Nirvana ve Samsara, insan zihninde oluşan zıtlıkların temsilidir. Edebi eserlerde paradigma oluşturmada, mimari eserlerde iç ve dış mekanın eş zamanlı düşünülerek bütünleştirmeye gidilmesinde, müzikte Arnold Schoenberg tarafından 12'li nota ölçeğinde "ahenk" ve "uyumsuzluğun" eşdeğer görülmesinde, Janusyan düşünme sürecinden bahsetmek mümkündür (Rothenberg, 1971:195-205). Yine bilimsel çalışmalara bakıldığında, Darwin tarafından ele alınan doğal seleksiyonda, Einstein'ın izafiyet teorisinde, Bohr'un tamamlayıcılık ilkesi gibi

yaratıcı potansiyelin kullanıldığı çalışmalarda Janusyan düşünme sürecinden faydalandığı görülmektedir (Rothenberg, 1996:207-209).

Yaratıcı düşünme süreçlerinin tanımlanması aşamasında sınırlılıklar bulunmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi yaratıcılık birçok faktörden etkilenmektedir ve birçok boyutu bulunmaktadır. Bilimsel keşiflerin incelenmesi, Janusyan sürecinin bilimsel olarak ortaya çıkmasında önemli etkiye sahiptir. Janusyan Düşünme kuramı, belge inceleme, deneysel çalışmalar gibi farklı çalışmalar ile desteklenmektedir. Rothenberg (1990) tarafından yaratıcı yazarlarla ve iki yıl boyunca yapılan röportajları kapsayan çalışmada, Janusyan düşünme, yaratıcı olduğu belirlenen ve deney grubunu oluşturan yazar grubunda gözlemlenirken, yaratıcı olmayan kontrol grubunda gözlemlenmemiştir. Kontrol grubu yaratıcı bir ürünü olmayan ancak deney grubu ile eğitim, cinsiyet, yaş ve sosyal statü açılarından benzer özellik gösteren bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca daha ileri düzeyde yaratıcı olan bireylerin, daha az yaratıcı düzeyde olan bireylerden zıtlştırma aşamasında daha hızlı tepki verdikleri görülmüştür.

Janusyan düşünmenin kavram öğretiminde kullanımı bir başka araştırmanın konusu olmuştur. Kao (2006, Akt; 2016:71-87) tarafından yapılan çalışmada, 36 lise öğrencisi ile çalışılmıştır ve ön test-son test kullanılarak deneysel model kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında Janusyan düşünme sürecini kullanan öğrencilerin kullanmayan öğrencilerden daha kalıcı öğrenme sağladıkları görülmektedir. Kavram öğretiminde, Janusyan düşünmenin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

## **2.7. Yaratıcılığın Gelişimi**

Yaratıcılığın tanımı, dayandığı kuramlar yukarıda ele alınmış ve farklı araştırmalara konu olduğu belirtilmiştir. Yaratıcılık kavramı bir süreç ya da ürün olarak ele alınırken, yaratıcılık değerini toplumun belirlediği ifade edilmektedir (Csikszentmihalyi, 1996:313-335). Yaratıcılık potansiyeli birey tarafından ortaya koyulduğundan, yaratıcılığın gelişimi üzerinde durulmuştur. Yaratıcılığı geliştirme çabalarının sonuca ulaşması için bireylerin yaratıcılığını engelleyen ve geliştiren faktörlerin bilinmesi önem taşımaktadır.

### 2.7.1. Yaratıcılığı Ortaya Çıkaran Faktörler

Yaratıcılığın ortaya çıkmasında etkili olan faktörler arasında yaratıcı sürecin tanınmasının, yukarıda da sözü edilen yaratıcılığın boyutlarından hangisinin hangi devrede işe karıştığını kavramanın, bilme biçimlerini neyin engellediğini tespit etmenin ve yaratıcılık bilincimizin artırılmasının gerektiği vurgulanmaktadır (San, 2002:128-155).

Yaratıcılıkta aranan özellikler şu şekilde sıralanmaktadır (Rıza, 2001:8-15):

*Bilgi birikimi:* Bireyin, yeni düşünceler üretebilmesi için yeterli bilgi birikimine sahip olması gerektiği, ortaya konmuş bilgi ve becerileri temel alarak yaratıcı olabileceği belirtilmektedir.

*İletişim becerileri:* Bireylerden düşüncelerini açık ve net olarak ortaya koyabilmeleri beklenmektedir.

*Analiz:* Bütünün bölümlere ayrılması ve her bölümün arasındaki bağlantıyı, ilişkiyi ve bütünü oluşturan yapının düzenini açıklamayı içermektedir.

*Özen göstermek:* Bir eylemin gerçekleşmesinde titizlikle en iyiye ulaşmayı hedeflemektir.

*Geliştirmek:* Bir durumu öncekinden daha üstün duruma getirmek üzere yeniden düzenlemek olarak ifade edilmektedir.

*Akıcılık:* Çok sayıda fikri ortaya koyarak üretici olmayı kapsamaktadır. Sınırlı bir sürede başkalarından daha çok sayıda çözüm ve seçenek geliştirme olarak belirtilmektedir.

*Esneklik:* Duruma geniş bir bakış açısı ile farklı bakabilme ve diğerlerinden ayrı bir yol izleyebilme olarak ifade edilir.

*Özgünlük:* Farklı ve orijinal olma, özgün fikirler sunabilme olarak açıklanmaktadır.

Sözü edilen yaratıcılık öğeleri, bireylerin yaratıcı potansiyellerini ortaya koyabilmeleri ve yeni düşünce ağları geliştirmeleri için gerekli bulunmaktadır.

Yaratıcı bireyden bu özellikleri taşıması beklenmektedir. Yaratıcılık için gerekli olan faktörlerin tespiti gibi yaratıcılığın gelişmesinde engelleyici olan unsurların belirlenmesi de önem taşımaktadır.

### 2.7.2. Yaratıcılığı Engelleyen Faktörler

Yaratıcılığı engelleyen ana etkenlerden biri bireyin farklı olmaktan çekinmesidir. Bireyin toplumsal yargılamaları göz önünde bulundurarak, kalıplara bağlı kalması ve standardın dışına çıkmaması yaratıcılığını engellemektedir (San, 1985).

Sungur (1992:249) tarafından yaratıcılığın önündeki engeller toplumsal, örgütsel ve bireysel olarak şu şekilde ele alınmaktadır:

*Bireysel Engeller:* Hata yapma korkusu, özgüven yetersizliği, engelleri göze alamama, belirsizliklere tahammülsüzlük, mükemmelli isteme gibi duygular bireyin yaratıcılığını engellemektedir.

*Örgütsel Engeller:* Eski alışkanlıklar, yöneticilerin çalışanlara güven duymaması ve baskıcı bir tutum izlemesi, geçmişe ait deneyimler yaratıcılığa ket vurmaktadır.

*Toplumsal Engeller:* Hayallerin saçma olarak değerlendirilmesi, oyunların yalnızca çocuklara göre olduğuna inanılması, sorunların çözümlerine sadece matematiksel ve mantıksal çözümler getirilmesi gerektiğinin düşünülmesi gibi etmenler yaratıcılıkla ilgili toplumsal engeller olarak değerlendirilmektedir.

Simberg (1995, Akt; Ülgen, 1995:46), yaratıcılığı etkileyen faktörleri algısal ve duygusal olarak sınıflandırmaktadır. Algısal engeller; problemi belirlemede güçlük, problemi sınırlı ele almanın getirdiği güçlük, terimlerin tanınmaması, gözlem yetersizliği, uzak ilişkilerin belirlenememesi, nedenlerin ve etkilerin ayrılabilmesi olarak sıralanmaktadır. Duygusal engeller ise; hata yapmaktan çekinme, düşünmenin esnek olmaması, ilk düşünülene doğru kabul etme, güvence arzusu, gruba bağımlı olma, problemin tanımlanmasında ve çözümlenmesinde dürtü yetersizliği olarak ele alınmaktadır.

Yaratıcılığı, bir problemin çözümünde tek bir çözüme odaklanma ve diğer çözüm yollarını görmeme olarak tanımlanan yakınsak düşünmenin de engellediği



belirtilmektedir (Zachary, 2000:24-26). Bireyin aldığı eğitimin, belli bir noktaya odaklı olması da yaratıcılığı olumsuz yönde etkilemektedir. Örnek olarak; sayısal derslerin ağırlıklı görülmesi durumunda yalnızca sol beynin gelişimi sağlanırken, bu durum yeteneklerin beynin sağ küresinde yoğunlaştığı bireylerde engelleyici faktöre dönüşmektedir (Kale, 1994:4-6). Bu noktada yaratıcı bireyi tanımlamanın önemi ortaya çıkmaktadır.

### 2.7.3. Yaratıcı Bireyin Özellikleri

Yaratıcı bireyde bulunması gereken özellikler hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Meraklı olma, dış dünyaya açık olma, güçlü iletişim kurabilme, bağımsız düşünebilme, yeni fikirlere açık olma yaratıcı bireyin tanımında yer almaktadır. Yaratıcı bireyin araştırmacı ve araştırma bulguları doğrultusunda sentez yapabilen bir kişilik özelliği gösterdiği ifade edilmektedir (San, 1985:151).

Yaratıcı bireyin özellikleri Csikszentmihalyi'ye göre şu şekilde sıralanmaktadır (2002:58):

- Enerji doludur. Aynı zamanda sakin ve rahattır.
- Zeki ve acemidir. Deneyim sahibi değildir.
- Hem eğlenceli, hem de disiplinlidir.
- Hayaller ile gerçeklerin orta noktasındadır.
- İçsel ve dışsal çelişkiler ile baş edebilir.
- Hem mütevazî, hem de onurludur.
- Yaptığı işleri azimle yapar, öznel yorumlamalarda bulunabilir.
- Duyarlı ve açık görüşlüdür.

Rouquette (1973:56), yaratıcı kişilerin bilgi düzeylerini artırmış, risk almaktan çekinmeyen, sosyal becerileri gelişmiş bireyler olduklarını ve bunun tersi olarak yaratıcı olmayan bireylerin daha pasif ve tutucu olarak tanımlanabileceğini ifade etmektedir.

Klein (1982, Akt; Argun, 2011:80-85) yaratıcı bireyleri seçme kapasitesi yüksek, kararı erteleyebilen, tutarsız ve serbest düşünebilen, eylem odaklı olarak nitelendirmektedir.

Yaratıcı birey, belirsizlikler karşısında dayanıklıdır. Esnek düşünüp buna göre davranabilir. Problemlerden kaçmaz ve çözüm yolu bulmaya çalışır (Yavuzer, 1989).

Yaratıcı bireylerin, sıra dışı fikirleri sıra dışı biçimde anlatan, değerli buluşları olan, yeni bakış açıları geliştiren ve bu şekilde kültüre de katkı sağlayan kişiler olduğu belirtilmektedir (Üstündağ, 2003:31-32). Bir toplumun başarısında yaratıcı bireylerin etkisine vurgu yapılmaktadır. Toplumsal gelişimin sağlanmasında yaratıcı bireyler yetiştirmenin ve bu doğrultuda yaratıcılığın geliştirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır.

## **2.8. Yaratıcılığın Geliştirilmesi**

21. yüzyıldan önce yaratıcılık kalıtsal bir yetenek olarak ele alınmaktaydı ve deneyimlerin yaratıcılık becerisi üzerindeki etkisine inanılmamaktaydı. Yaratıcılıkla ilgili alandaki bilimsel araştırmalar neticesinde, bu düşünce değişmiş ve yaratıcılığın öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir olgu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum eğitim programlarında ve şirket yönetimlerinde yaratıcılığın yer alması sonucunu doğurmuştur (Sak, 2018:47-50). Özden (2005), yaratıcılığın hem doğuştan hem de sonradan edinilebildiğini, genetik özellikler çerçevesinde her bireyin yaratıcılık potansiyelini artırabildiğini, bu nedenle de bireylere yaratıcılık eğitimi verilmesinin yerinde olacağını ifade etmektedir.

Yaratıcılığı hangi unsurların etkilediğini bilmek, yaratıcılığın geliştirilmesi açısından önemli olmaktadır. Yaratıcılığın çok yönlü bir kavram olması nedeniyle çeşitli unsurlar tarafından etkilendiğini söylemek mümkündür. Yaratıcılığın gelişimi üzerinde duygusal, kişilerarası, çevresel, tutumsal ve bilişsel olmak üzere beş ayrı boyuttan söz edilmektedir (Plucker ve Runco, 1999, Akt; Sak, 2018:94-95):

*Duygusal Boyut:* Yaratıcılığın kişisel anlamları bulunması nedeniyle duyguların yaratıcılık üzerindeki etkisinden söz edilmektedir. Bireyin iç güdülenmesinin yaratıcılığı olumlu etkilediği ifade edilmektedir. Dış motivasyonun etkisi üzerine yapılan çalışmalarda yaratıcılığın hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilendiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Plucker ve Runco, 1999, Akt; Sak, 2018:95).

Yaratıcı bireyin tanımında da yer verilen "merak", kişide öğrenme isteğini artıran bir özelliktir. Merak duygusunun bireyi yaratıcı olmaya yönlendirdiği düşünülmektedir. Merak öznel hoşlanma ve kaygı duyguları ile de ilişki içindedir (Russ, 1999, Akt; Sak, 2018:96-97). Bu duygular bireyde motivasyon oluşumunu desteklemektedir.

*Kişilerarası Boyut:* Yaratıcı fikrin başka insanlar tarafından kabul görmesi önemli bulunmaktadır (Sak, 2008:5-13). Bireylerin yaratıcı performanslarıyla ilgili olumlu ya da olumsuz geri bildirimler alarak fikri değerlendirebilecekleri alanları belirlemeleri yaratıcı potansiyellerinin gelişimi açısından önemlidir.

Farklı insanlar ile bir arada iş yapabilme yeteneği de bireyin yaratıcılığını etkileyebilmektedir. Ancak bu olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Grupta bulunanların fazla eleştirel olmaları, grubun amaçlarının net olmaması durumunda yaratıcılık sınırlanabilir. Diğer yandan bireylerin özgür davranabildikleri ve yaptıkları işin anlamlandırılması yaratıcılık performanslarını olumlu etkileyecektir.

*Çevresel Boyut:* Bireyin yaratıcılığı içinde bulunduğu koşullarla yakından ilişkilidir. Toleranslı bir çevrede olması, gelenek ve sosyal beklentilerle örtüşmediğinde de kendini güvende hissedebilmesi gerekmektedir. Etrafındaki kaynakların zenginliği de yaratıcı potansiyelini geliştirmesinde onu avantajlı hale getirecektir.

*Tutumsal Boyut:* Bireyin yaratıcılığı üzerinde tutum, olumlu ya da olumsuz etkiye sahip olabilir. Yaratıcılığa ilişkin özalgı bireyde başarılı yaratıcı sürecin oluşması açısından önemli bir psikolojik temeldir. Bireyin aldığı geri bildirimlerin yapıcı olması gerektiği, yıkıcı geri bildirimlerin yaratıcı süreci olumsuz etkileyeceği belirtilmektedir. Çok başarılı insanların bile hayatlarının belli dönemlerinde başarısızlıklar yaşadığını öğrenme, başarılı insanların biyografilerini inceleme gibi etkinlikler bireyde olumlu tutum gelişmesine yardımcı olmaktadır.

*Bilişsel Boyut:* "Zihinsel becerilerin kullanımı ile ilgili bilgi işlem süreçleri bilişsel bileşenleri oluşturmaktadır. Bu bileşenler transfer becerileri, problem çözme becerileri, meta biliş becerileri ve bilgi depolarıdır." (Sak, 2018:94). Tüm

bu bileşenler ve bu bileşenlerin alt boyutlarının desteklenmesi ile yaratıcılık geliştirilmektedir.

Yaratıcılık üzerinde işleyen bellek ile uzun süreli belleğin etkisi de bulunmaktadır. Bellek becerileri iyi olan ve bilgi deposu daha zengin olan bireyler, gerekli bilgiyi rahatlıkla çağırarak bilgiler arasında ilişki kurabilmektedir. Tecrübesi daha fazla olan kişilerin, daha az olanlara göre bu belleklerini daha iyi kullandıkları bilinmektedir. Ustaların çıraklarından daha iyi bağlantılar kurarak kısa sürede problem çözmeleri bu nedendir (Sak, 2018:94). Yine deneyimli kişiler deneyimi daha az olan kişilere göre meta bilişsel becerilerini daha iyi kullanmaktadır. Meta biliş, bireyin kendi potansiyelini değerlendirerek uygun çözüm yollarını seçip kullanmasını kapsamaktadır.

Yaratıcılığın geliştirilmesinde yardımcı düşünme yolları şu şekilde sıralanmaktadır (Wilson, 1997, Akt; Üstündağ, 2003:37) :

- Yeni fikirlere açık olmak ve esnek düşünmek.
- Düşünceleri kavram haritalarına dönüştürebilmek.
- Yeni fikirler araştırmak ve bu esnada diğer alanlarda bilgi edinmek.
- Keşif yapmak. Bu keşifleri kaydetmek.
- Bir çok düşünceyi bir araya getirmek. Bu düşünceleri süzgeçten geçirmek.
- Olayların bütününe görmeye çalışmak, parçadan bütüne ulaşmak.
- Sıradanlaşmamak ve bu konuda çaba göstermek.
- Kendini düşünce sanatçısı olarak görmek. Önce fikirleri bir araya getirmek ve bir süre bekleyerek üzerinde yeniden düşünmek.
- Hayal kurmak ve yeni ihtimallerin zamanla oluşacağını bilerek beklemek.
- Yeni düşüncelerin oluşması için sıradan şeylerden faydalanmak.
- Yeni bakış açısı kazanmak için başkaları ile iletişimde olmak.
- Beyin fırtınası yapmak.

Yaratıcılığın oluşumunda etki eden faktörlerin geliştirilmesi yaratıcılığı belli bir ölçüde artırabilmektedir.

## 2.9. Yaratıcı Düşünme Teknikleri

Çalışmanın kapsamında ele alınan YAZID tekniği gibi diğer düşünme tekniklerinin de amacı, yaratıcılıkta bilişsel boyutun geliştirilmesidir. Bu tekniklerin diğer boyutlar olan duygusal, kişilerarası, çevresel, tutumsal boyutları da direkt ya da dolaylı açıdan geliştirebildiğini söylemek mümkündür (Sak, 2018:93). Bu bölümde bireyin yaratıcılığı üzerinde etkili olabilecek tekniklerden bazıları ile çalışma konusunu oluşturan YAZID tekniğine yer verilmiştir.

### 2.9.1. Morfolojik Sentez

Fritz Zwicky tarafından geliştirilmiştir. Havacılık sektöründe parametrelerin analizinde ve sistematik yeniliklerin üretiminde kullanılmıştır (Zwicky, 1969). Sak (2018:99) tarafından, "Eski bilgileri yeni edinilen bilgiler ile sıra dışı şekilde birleştirerek özgün ürünler yaratmaya dayalı bir tekniktir." şeklinde ifade edilmektedir. Birden fazla nesne belirlenir ve öğelerine ayrılır. Yenilik, bu öğelerin birleştirilmesiyle oluşturulur. Birleşimde nesnelere orijinalliklerini kaybettikleri için morfolojik sentezin yapısal değişikliğe ve yeniliğe neden olduğu ifade edilmektedir (Sak, 2014).

Algısal düzeyde de başlayabilen yaratıcı süreçte, uyaranlar ve yeni bilgi bu aşamada biçimlendirilerek anlamlandırılabilir. Algıların yeni biçimler kazanması, dönüştürülmesi, sonunda da bir bütünlük kazanması yaratıcı ürün elde etmede kanallar oluşturmaktadır (Sak, 2008: 99).

Morfolojik sentezin aşamaları Sak (2018:103) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır:

*Durumun belirlenmesi:* Ortaya çıkarılacak ürünün detaylı şekilde neye benzeyeceği veya ne tür işlevlere sahip olacağı bu aşamada belirlenmektedir. Örneğin, ortaya çıkarılacak ürün bir canlı çizimi ise, duygusal ve fiziksel özelliklerinin neler olacağı belirlenir.

*Nesnelerin Belirlenmesi:* Üzerinde çalışılan durum ile ilgili var olan bilgiler bu aşamada listelenmektedir. Örneğin, bir canlının resmi çizilecekse, o türde var olan canlıların listelenmesi gerekir.

*Ögelerin Belirlenmesi:* Var olan her şeyin temel unsurları ve ögeleri bulunmaktadır. Bu aşamada belirlenen konunun alt basamakları belirlenir.

*Ögelerin Seçimi:* Bir önceki basamakta sıralanan ögeler oluşturulacak kombinasyon doğrultusunda ya da rastgele seçilir.

*Ögelerin Birleştirilmesi:* Belirlenen ögeler bu aşamada birleştirilir.

Morfolojik sentez tekniğinin, farklı grupların benzerliklerinin, benzer grupların farklılıklarının belirlenmesinde ve bu farklılık ya da benzerliklerin bir arada kullanımı ile yeni ürünler yaratılmasında etkili bir teknik olduğu belirtilmektedir (Sak, 2008:107).

### **2.9.2. Scamper**

Alex Osborn'un eseri olan "Applied Imagination" isimli kitapta yaratıcılığı teşvik eden sorulara yer verilmektedir. Bu sorular Robert F. Eberle tarafından derlenmiş ve Scamper tekniği geliştirilmiştir (Sak, 2014, Akt; Uygun, 2017:42). Scamper tekniği "Yeni olan her şey var olan şeylerin dönüşümleridir" şeklinde tanımlanmaktadır (Sak, 2018:141). Scamper kelimesi, İngilizce yedi kelimenin ilk harflerinin yan yana getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu kelimeler "Substitute, Combine, Adapt, Modify/Magnify, Put the other purposes, Eliminate/Minify, Reverse/Rearrange" olarak sıralanmaktadır (Sak, 2018:141). Teknik, yaratıcılığı teşvik eden yedi ayrı sorudan oluşmaktadır (Özyaprak, 2016:31). Teknikte yer alan sorular ve amaçları şu şekilde açıklanmaktadır (İslim, 2009:21).

*Yerine Kullan (Substitue):* "Bir düşünce ya da nesnenin yerine farklı bir düşünce ya da nesne kullan" anlamına gelmektedir. "Bunun yerine ne kullanabilirim?" sorusunu sorar.

*Birleştir (Combine):* "Fikir, buluş, nesne, imge, ses, amaç ya da yöntemleri yaratıcılığı artırmak için bir araya getir" anlamına gelmektedir. "Bu nesneyi hangi nesnelere değiştirebiliriz?" sorusuna odaklanır.

*Uyarla (Adapt):* "Var olan düşünceleri revize ederek yeni bir düşünce ortaya çıkar" anlamına gelmektedir. Bu aşamada "Daha önce bunun yerine neler kullanılıyordu?" sorusu yöneltilir.

*Farklılaştır; küçült ve ya büyült (Modify/Magnify):* Fikri ya da nesneyi değiştirmek için ya da problem çözme aşamasında büyült, küçült, artır, azalt, genişlet, daralt." ifadelerini temsil eder. "Neyi büyüttüğümde yeni bir sonuca varırım?" sorusunu sorar.

*Farklı amaç için kullan (Put the other purposes):* Düşünceyi, nesneyi ya da parçalarını farklı amaç için kullanmayı ifade eder. Sorusu " Bunu başka hangi amaçla kullanabiliriz?" olabilir.

*Yok et (Eliminate/Minify):* Bir düşünce ya da nesnede bir bölümü tamamen kaldırmayı ifade eder. "Eğer bu fikrin veya ürünün bazı unsurlarını ya da hepsini atarsam ne olabilir?" sorusunu sorar.

*Yeniden düzenle/Tersine çevir (Reverse/Rearrange):* Bir düşünceyi ya da nesneyi tersine çevirmeyi veya yeniden düzenlemeyi temsil eder. "Başka ne gibi düzenlemeler yapılabilir?" sorusuna odaklanır.

Problemin türüne göre tekniğin herhangi bir kısmı, günlük yaşamda veya okul ortamında kullanılabilir. Gerçek problemleri çözmek ya da yaratıcı ürünler oluşturmak için de bu teknikten faydalanılmaktadır.

### **2.9.3. Triz**

Genrich Altshuller tarafından, mühendislik alanında 200,000 civarında patent incelenmiş ve belli temel ilkeler uygulanarak 1,500 civarında teknik sorun belirlenmiştir. Çözümler arasından elemeler yapılarak Triz tekniğinin ilkeleri oluşturulmuştur (Altshuller, 2007). Sözü edilen ilkelerin anlaşılması için tekniğe ait temel kavramları anlamak gerekmektedir. Bu kavramlardan biri *teknik sistemdir*. İşlev gerçekleştiren her şey teknik bir sistem olarak kabul edilir (Kapucu, 2013, Akt; Uygun, 2017:47-49). Televizyon, insan gibi somut veya strateji, eğitim gibi soyut şeyler teknik sisteme örnek oluşturabilir. Teknik sistemler biyolojik sistemlere de benzetilmektedir. Var olurlar, yaşlanırlar ve yok olurlar (Sak, 2018:125). Triz hakkında bilinmesi gereken bir diğer kavram *ideallik yasaıdır*. Buna göre bir teknik sistem basit, güvenilir ve etkili olmalıdır. Daha ideal olma yolunda ilerlemelidir (Kapucu, 2013, Akt; Uygun, 2017:49). Bir diğer kavram *çelişkilerdir*. Bir sistemin sorunsuz çalışmasını engelleyen çelişkiler bulunabilir. Sorunlu bir çözüm onarılmaya çalışılırken farklı bir bölümün

zayıflatılması çelişki içerir. Bu çelişkiler yok edildiğinde en etkili çözümler elde edilir (Sak, 2014:197).

Triz tekniğinin, büyük bölümü mühendislik alanı ile ilgili olan 40 ilkesi bulunmaktadır. Birçoğunun teknik özellik göstermesi nedeniyle burada sadece 6 tanesine yer verilmiştir (Sak, 2018:128-132):

*Parçalara Ayırma:* Yararlı ya da zararlı bir parçanın sistemden ayrılmasıdır. Bütünleştirmek amacıyla da parçalara ayırma yapılabilir. Bir kitabın farklı konu ve temalara ayrılarak daha kolay okunabilir olmasını sağlamak örnek olarak verilebilir.

*Sistemden Çıkarma:* Tamamen yararsız bir parçanın sistemden çıkarılmasıdır. Bir grup çalışmasında grupta sorun oluşturan kişinin çıkarılarak verimliliği artırma örnek olarak verilebilir.

*Bölgesel Nitelik Kazandırma:* Sisteme, sadece ihtiyaç duyulan alanda kazandırılan niteliktir. Örneğin; kitap kapağı, kitabın belli bir bölgesidir ve kapağın dikkat çekici tasarlanması kitabı daha değerli kılabilir.

*Asimetriyi Artırma:* Simetrik biçimler yerine asimetric biçimlerin tercih edilmesi ya da asimetric biçimlerin asimetriclik oranlarının artırılmasıdır. Anahtar yapımında simetrik olmayan biçimler kullanılarak eşsiz örüntüler elde etmek örnek olarak gösterilebilir.

*Birleştirme:* Var olan potansiyelin, yeni özellikler eklenerek geliştirilmesidir. İki şirketin birleşerek rekabet gücünü artırması örnek olarak gösterilebilir.

*Evrenselleştirme:* Genel kullanıma uygun, kapsamlı bir sistemin geliştirilmesidir. Oda spreyi şişesinin çiçekleri sulamak için kullanılabilmesi örnek olarak verilebilir.

#### **2.9.4. Sinektik**

William Gordon tarafından, yaratıcı kişilerin bilinçsiz şekilde kullandıkları yöntemlerin incelenmesiyle ortaya çıkarılmıştır. Endüstriyel alanda problem çözme aşamasında yaratıcı öneriler ortaya koymak amacıyla geliştirildiği



söylenmektedir (Açıkgöz, 2006:137-138). Birbirleri ile ilgili görünmeyen, farklı görünen parçalar arasında ilişki kurmak olarak tanımlanmaktadır (Gordon, 1961:10). Yaratıcı çözümler getirme aşamalarında metafor ve analogi kullanılmaktadır. Birey, metafor ve analogiler ile probleme daha doğru bir açıdan bakarak tespitini kolaylıkla yapmaktadır (Seligmann, 2007:7).

Sinektik tekniği, olağan yaşamın içinde yaratıcı olmanın önemli bulunması, yaratıcılığın geliştirilebilir olması, yaratıcı süreçlerin tüm alanlarda benzer olduğu görüşlerini temel almaktadır. Temel sayıltıları şu şekilde sıralanmaktadır (Joyce, Weil ve Showers, 1992, Akt; Seligmann, 2007:8):

- Yaratıcılık günlük hayatta da önemlidir.
- Yaratıcılık sürecini tanımlamak mümkündür. Yaratıcılık düzeyi geliştirilebilir.
- Her alanın yaratıcılık süreci aynı şekildedir.

William Gordon ve arkadaşları, sinektik tekniğini kullanarak birçok fikir ve ürün geliştirmişlerdir. Fikirleri karşılığında 200'ün üzerinde patent almaya hak kazanmışlardır. Çöp küçültücü, buz makinası, jet deniz motoru gibi icatlar sinektik düşünme ile ortaya çıkmıştır (Sak, 2018:109-110).

### **2.9.5. Özellik Listeleme**

Robert Crawford tarafından 1930'larda geliştirilmiştir. "Var olan bir ürünün parçalarını farklılaştırarak yeni bir ürün geliştirmek için kullanılır" şeklinde ifade edilir (Crawford, 1964). Özellik listeleme tekniği, bir problemin ya da bir nesnenin temel unsurlarında değişimler yaparak yeni sonuçlar elde etmeye dayalı bir tekniktir (Mayer, 1992, Akt; Koray, 2005:379-400). Dört aşamada uygulanmaktadır (Sak, 2018:163-167):

*Ögelerin Belirlenmesi:* Geliştirilmek istenen ürün ya da konu belirlenerek öğelerine ayrılır. Yeni oluşturulacak olan ürünün ana hatlarını bu öğeler belirlemektedir. Öğeler belirlenirken "Seçtiğim öge olmadan, üzerinde çalıştığım ürün bir etki yaratabilir mi ?" sorusu sorularak öğeler tekrar ele alınmakta ve niteliklerine ayrıştırılmaktadır.

*Niteliklerin Belirlenmesi:* Bir önceki basamakta seçilen öğelerin özellikleri listelenir. Örneğin, kalemin ham maddesi için metal, plastik, ağaç gibi niteliklerin yazılması bu aşamada gerçekleşir.

*Niteliklerin Seçimi:* Bir önceki aşamada belirlenen nitelikler bilinçli ya da rastgele seçilir.

*Özelliklerin Birleştirilmesi:* Yeni bir ürün elde edilene kadar belirlenen özelliklerden bilinçli ya da rastgele seçimler yapılır. Oluşturulan kombinasyonların orijinalliği ve kullanılabilirliği incelenir. Ortaya çıkan ürün farklı perspektiflerden değerlendirilir.

Crawford (1964), öğrencileri ile yaptığı özellik listeleme çalışmalarına dayanarak, alıştırma konusu üzerinde mutlaka kaliteyi artıran bir noktanın geliştirildiğini belirtmektedir. Bu noktada özellik listeleme, hem yaratıcı düşünme sürecini açıklayan bir teori hem de bir yaratıcı düşünme tekniği olarak tanımlanmaktadır (Özden, 1997; Akt: Koray, 2005:379-400).

Örnek bir özellik listeleme çalışması olarak, masa yapan bir marangozun masanın öğelerini belirleyip bu öğelerin özelliklerini ayrı ayrı tespit edip, birden fazla öğesini değiştirerek yeni bir görünüm kazandırması verilebilir (Çetiner, 2018).

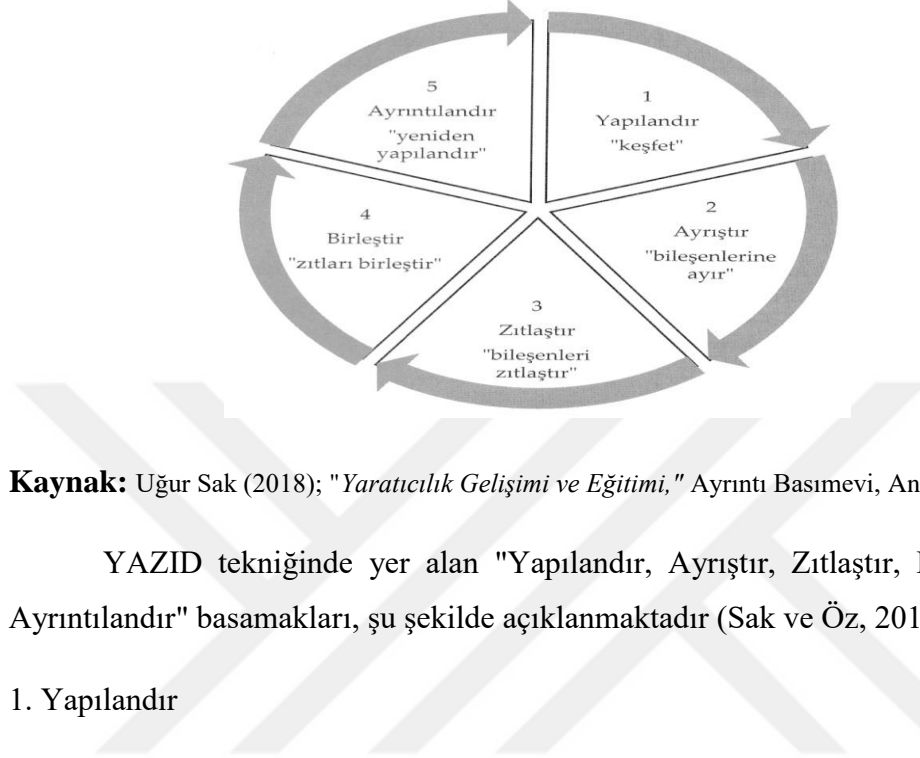
#### **2.9.6. Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği**

YAZID, Sak tarafından Rothenberg'in Janusyan düşünme teorisi temel alınarak oluşturulmuştur (Sak, 2008:5-13). Janusyan düşünme, kuramlar bölümünde de belirtildiği gibi çoklu zıtlıkların eş zamanlı olarak algılanmasıdır (Rothenberg, 1996:207). YAZID tekniği ile bir problemin çözümünde fikir üretme aşamasında zıt fikirler ya da önermeler bilinçli şekilde belirlenir ve bu zıtların birleştirilmesi ile yeni düşünce veya kavramlara ulaşılır.

Janusyan düşünme kuramını temel alan YAZID tekniğinin beş aşaması bulunmaktadır. Janusyan kuramında yer alan bir kavram ya da teorinin öğelerine ayrılması ve zıtların belirlenmesi aşamaları tek aşama olarak ele alınmıştır. YAZID tekniği, bu işlemleri ayrı aşamalar olarak göstermektedir. Bu şekilde

düşünce üretiminin daha düzenli olması amaçlanmıştır (Sak, 2014:197). Tekniğin beş aşamasını yansıtan düşünme çemberi Şekil 2.1'de gösterilmektedir.

**Şekil 2.1: YAZID düşünme çemberi**



**Kaynak:** Uğur Sak (2018); "Yaratıcılık Gelişimi ve Eğitimi," Ayrıntı Basımevi, Ankara, s. 199.

YAZID tekniğinde yer alan "Yapılandır, Ayırıştır, Zıtlıştır, Birleştir ve Ayrıntılandır" basamakları, şu şekilde açıklanmaktadır (Sak ve Öz, 2010:33-39):

#### 1. Yapılandır

İlk adımda amaç öğrencilerin ilgi ve merakını belli bir konuya çekmek ve o konu hakkında daha çok bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır. Dolayısıyla diğer basamaklarda kullanacakları bilgi ve motivasyonu yapılandırırlar. İlk olarak, öğrenciler dersle ilgili bir teori, tez ya da problem belirlerler. "Evrim, yerçekimi, kesinlik, görecelilik, nefret ve aşk" buna örnek gösterilebilir. Öğretmen de önceden öğrencilerin araştırmak isteyecekleri dersle ilgili bir konu belirleyebilir. Öğrenciler bu listeyi genişletebilir. Daha sonra öğrenciler bir çok açıdan kavramı araştırırlar. Araştırma gelecekteki tartışma ve öğrenmeler için ilgi, merak ve heyecan getirmelidir. Araştırma koşullar doğrultusunda sınıfta birlikte de yapılabilir. Ya da öğrenciler o konuda yeterli bilgiye sahiplerse araştırmaya gerek duyulmayabilir. Araştırmanın ardından tamamen serbest bir tartışma ortamı oluşturulur. Öğrencilerin tartışma esnasında konu üzerine motivasyonlarının yüksek tutulması sağlanmaya çalışılır. Tartışma sürecinde Tablo 2.1'de ve Tablo 2.2'de gösterilen YAZID tartışma ve düşünme formu kullanılmalıdır. Öğretmen Tabloda gösterilen soruların birini ya da tamamını öğrencilere yönelmelidir.

Öğretmen ya da öğrenciler yanıtlarını bir sonraki adımlarda kullanmak üzere tahtaya yazabilir.

## 2. Ayırıştır

Bir önceki basamakta bahsedilen kavram veya teorinin element ve bileşimlerinin ele alınması amaçlanmaktadır. Kavram ya da teori detaylı biçimde analiz edilmelidir. Daha ayrıntılı analiz yapılmak istendiğinde ilk olarak kavramın ya da teorinin bileşenleri belirlenir. Daha sonra bileşenler elementlere ayırıştırılır. Örneğin, barış kavramının bileşenleri huzur, güvende olma, mutluluk olarak belirlenebilir.

Tablo 2.1 ve Tablo 2.2'de belirtilen sorular doğrultusunda tartışma yönlendirilerek, aşamanın anlaşılması ve doğru uygulanması sağlanmalıdır. Öğrencilerden yanıtlarını açıklamaları beklenir ve öğretmen tarafından düzeltmeler yapılmaz.

## 3. Zıtlıştır

Amaç bir önceki adımda belirlenen elementlerin karşıtlarını belirlemektir. Kuzey ve güney gibi net ifadeler içermeli ve mümkünse her bir bileşen için zıtlık verilmelidir. Her bir bileşenin karşısına zıttı yazılmalıdır. Kavram ya da teoriler zıt ama eşit olmalıdırlar. Örneğin, kaçış hem mutluluk hem de hüznün olarak ele alınabilir. İki değerlendirme de duygusal boyuttadır.

Zıtlar özellikli olmalıdır. Kavram ya da teorinin zıt yönlerini net olarak ifade etmeli, düşünce tersine çevrilmiş gibi olmalıdır. Örneğin, bir kategoride doğu ve batı birbirinin tam zıttı kavramlardır. Zıtları üretmede Tablo 2.1 ve Tablo 2.2'de yer verilen odak sorular öğrencilere yöneltilerek küçültme ve büyültme, uyarılama, dönüştürme, birleştirme gibi çeşitli düşünme süreçlerini öğrencilerin kullanmaları sağlanmalıdır.

## 4. Birleştir

Önceki aşamalarda belirlenen bileşenlerin ya da elementlerin zıtlarının eş zamanlı şekilde birleştirilmesi sağlanır. Bu birleştirme ile çelişki ve paradoks içeren tanımlara, teorilere ya da çözümlere ulaşılır. Birleştirilen zıtlar, ulaşılan yeni teori ya da kavram içerisinde spesifik olarak tanımlanır. Ulaşılan sonuçlarda

hem metafor hem de paradoks bulunabilir. Örneğin, bir önceki aşamada yer verilen kaçış kavramının hem mutluluk hem de hüznün gibi çelişkisel iki yönü bulunmaktadır. Kaçış kavramı, bir başka boyutta özgürlük ve tutsaklık gibi birbirinin zıddı olan iki durum ile yeniden tanımlanabilir. Kaçış hem özgürleşmeyi hem de bireyin kendi içinde mahkum olmasını ifade edebilir ve burada kaçış için bir tür özgür mahrumiyet tanımına ulaşılabilir. Bu örnekte mahkumiyet tutsaklık ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Ortaya çıkan tanım kendi içerisinde çelişki içermektedir ve kaçış bir metafor ile anlatılmaktadır. Bu aşamada da Tablo 2.1 ve Tablo 2.2'de yer verilen odak sorular yöneltilerek zıtların birleştirilmesi sağlanır. Böylelikle paradoksal metaforlara veya paradoksal teorilere ulaşılabilir.

##### 5. Ayrıntılandır

Zıtlıkların simetrik olup olmadığı, özgünlüğü değerlendirilir ve yeni kavramın temeli özetlenir. Ulaşılan yeni teori ya da tanımın kendi içinde çelişki içerip içermediği belirlenir ve en az iki zıt fikri kapsamına dikkat edilir. Bir önceki adımda yer alan paradoksal bileşimler burada açık hale getirilir. Birden fazla paradoksal bileşim gerekebilir çünkü tartışma altındaki yeni fikri ya da teoriyi açıklamaya bir örnek yeterli gelmeyebilir. Önceki aşamalarda da yer verilen kaçış kavramı örneğinde ulaşılan "Kaçış, bir tür özgür mahrumiyettir. " tanımında hem duygusal hem de sosyal boyutta iki tür zıtlık oluşturulmuştur. Bu aşamada, önceki aşamalarda ele alınan iki zıtlık da birleştirilerek tamamen yeni bir tanımlama yapılabilir:

*"Kaçış; tutsaklıktan özgürlüğe giden mutlu bir yolun, özgürlükten tutsaklığa dönüşen hüznü bir sonudur."*

**Tablo 2.1: YAZID Tartışma ve Düşünme Formu**

Aşama	Tartışma ve Düşünme Soruları	Bilişsel Görev
1. Yapılandırma	<ul style="list-style-type: none"><li>- Bu kavram, düşünce veya teori hakkında neler biliyoruz?</li><li>- Bir örnek verebilir misiniz (gerekirse)?</li><li>- Bu kavramı veya olguyu nasıl tanımlarsınız?</li></ul>	Kavramı, düşünceyi veya teoriyi farklı bakış açılarından keşfeder.
2. Ayrıştırma	<p>Kavramı bileşenlerine</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- Bu kavramın bazı bileşenleri, ögeleri veya bazı parçaları nelerdir?</li><li>- Bu kavramı neler oluşturmaktadır?</li><li>- Neden bu bir bileşendir?</li></ul>	Ana bileşenleri belirler ve ayırt eder.
	<p>Bileşenleri alt bileşenlerine</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- Bu bileşenin alt bileşenleri, parçaları veya elementleri nelerdir?</li><li>- Bu bileşeni neler oluşturmaktadır?</li><li>- Neden bu bir bileşenidir?</li></ul>	Bileşenlerin alt bileşenlerini veya ögelerini belirler ve ayırt eder.
3. Zıtlştırma	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Bu bileşenin kendisi kadar doğru veya geçerli olan zıddı nedir?</li><li>2. Kavramı açıklamak için belirlediğiniz bu zıt kendi zıttı kadar doğru veya geçerli midir?</li><li>3. Bu zıtlar hangi yönlerden birbirlerinin zıtlarıdır (kategori, düzlem, miktar, uzamsal, ölçek vs.)?</li></ol>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Her elementin zıddını belirler.</li><li>- Zıtların kendi zıtları kadar doğru veya geçerli olup olmadıklarını belirler.</li><li>- Zıtlık boyutlarını belirler (kategori, düzlem vs.)</li></ul>
4. Birleştirme	<ol style="list-style-type: none"><li>1. Bu kavramı iki zıt bileşeni kullanarak çelişki içerecek şekilde yeniden nasıl tanımlarsınız?</li><li>2. Yeni tanım nasıl bir çelişki içermektedir?</li><li>3. Yeni tanım kavramı hangi yönleriyle açıklıyor?</li></ol>	<ul style="list-style-type: none"><li>- Yeni tanım oluşturmak için iki zıt element belirler.</li><li>- Yeni tanımın çelişkili durumunu değerlendirir.</li><li>- Yeni tanımın kavramı hangi yönleri ile açıkladığını belirler.</li></ul>
5. Ayrıntılandırma	Yeni tanımı daha çelişkisel veya kapsamlı yapmak isterseniz nasıl düzeltmek istersiniz?	<ul style="list-style-type: none"><li>- Tanımı yeniden düzenler.</li><li>- Gerekirse yeni çelişkiler ekler.</li></ul>

**Kaynak:** Uğur Sak (2018); "Yaratıcılık Gelişimi ve Eğitimi," Ayrıntı Basımevi, Ankara, s. 201.

**Tablo 2.2: YAZID Öğretmen Tartışma Formu**

Aşamalar	Odak Sorular	Öğrenci Eylemleri	Öğretmenin Rolü	
1. Yapılandırma	Seçtiğimiz kavram hakkında neler biliyoruz? Bu kavram hakkında başka neler bilmeliyiz? Sizin için bu kavram ne anlama geliyor?	Seçtiği kavramı detaylı bir şekilde inceler, araştırır ve arkadaşlarıyla hakkında tartışır. Seçtiği kavramla ilgili odak soruları düşünür ve temayla ilgili yaptığı tüm tanımları listeler.	Hedef kavramı öğrenciyle birlikte tartışır. Odak soruları öğrencilerle tartışır. Öğrencinin çalışmasına yol gösterir. Öğrencinin bu aşamada yaptıklarını değerlendirir ve öğrenciye dönüt verir.	
2. Ayırıştırma	a) Kavramı bileşenlerine ayırma b) Bileşenleri öğelerine ayırma	Bu kavramın bileşenleri nelerdir? Bu kavramı var eden özellikler nelerdir? Bu bileşenleri daha fazla elemana ayırabilir miyiz? Bu bileşenlerin öğeleri nelerdir?	Kavramla ilgili bileşenleri belirler. Kavramı bileşenlerine ayırmaya ve bileşenleri elemanlarına ayırmaya çalışır.	Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder. Odak soruları öğrencilerle tartışır. Öğrencilerin çalışmalarını değerlendirir ve dönüt verir.
3. Zıtlştırma	Bir önceki aşamada belirlenen bileşenlerin zıtları nelerdir? Birbirlerine hangi yönden zıttılar (ölçek, kategori, düzlem, uzamsal) Zıtlıkların doğruluğu ya da geçerliliği nasıldır?	Her zıtlığı birleştirir. Zıtlıkların özgüllüğünü değerlendirir. Zıtlıkların birleşiminin, temayla ilgili daha önceki düşünceler kadar doğru olup olmadığını belirler.	Öğrencilere aşamayı uygulamakta rehberlik eder. Odak soruları öğrencilerle tartışır. Öğrencilerin aşamayı uygulama sürecini izler ve değerlendirir.	
4. Birleştirme	Yeni bir tanım oluşturmak için hangi zıtlıklar kullanılabilir? Neden bu zıtlıkları seçtiniz?	Yeni bir tanım oluşturmak için iki ya da daha fazla zıtlıklar belirlenir.	Öğrencilere tanım oluşturmada rehberlik eder. Odak soruları öğrencilerle tartışır. Öğrencilerin aşamayı uygulama sürecini izler ve değerlendirir.	
5. Ayrıntılandırma	Yaptığımız bu yeni tanım kavramın tüm boyutlarını betimliyor mu? Bu yeni tanım nasıl simetrik zıtlıklara sahiptir? Tanımımızı geliştirmek için başka neler yapılabilir?	Yaptığı tanımları yeniden gözden geçirir ve zıtlıkların simetrik olup olmadığını ve yeni kavram için uygun olup olmadığını değerlendirir.	Tanımın tekniğe uygunluğu ve gerçekliğini tartışır ve değerlendirir. En güzel tanımlama yoluyla sınıfa seçtirir ve seçilen çalışmayı ödüllendirir.	

**Kaynak:** Abdullah Eker (2013); "Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID) Tekniğinin 6.,7. ve 8. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Düşünce Eğitimi Dersindeki Sosyal Geçerliliğinin Araştırılması," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, s.36

YAZID, Janusyan sürecinin eğitim ortamlarında kullanımının hedeflenmesi ile geliştirilmiştir. YAZID tekniğinin amacı; zıtlık, paradoks ve metafor kullanarak yaratıcı düşünme ile birlikte kavram gelişimini de desteklemektir (Sak, 2008:9). Analitik becerilerin gelişiminde de etkisi olduğu ifade edilmektedir (Akar vd., 2013:183-191).

YAZID tekniğinin günlük yaşamda ve eğitim ortamlarında, her aşamasında çeşitli düşünme süreçlerinden faydalanılarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Ayırıştır bölümünde kavramların öğelerine ayrılması sırasında analitik, esnek ve akıcı düşünme yapılmaktadır. Zıtların belirlenmesi aşamasında fikir üretimi akıcı biçimde yapılırken, zıtlıkların değerlendirilmesi bölümünde kritik düşünme yapılmaktadır. Birleştirme sırasında karşılaştırma becerileri kullanılır. Ayrıntılandır bölümünde, revize ederek yeniden düzenleme ve tanımlama becerileri kullanılmaktadır.

## 2.10. Akademik Başarı

Eğitimde başarı, belirli eğitim programları doğrultusunda yürütülen derslerin içinde uygulanan değerlendirmeler ile elde edilen bilgi ve becerilerin ifadesidir (Carter ve Good, 1973). Wolman (1973), başarıyı istenilen bir noktaya yönelik ilerleme olarak tanımlamaktadır. Akademik başarı, çoğunlukla duyuşsal ve devinişsel gelişim dışında yer alan alanlardaki davranış değışikliklerini ifade eder (Ahmann, Glock, 1971). Okullarda öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar bilişsel davranışlardan fazlasını ele almaktadır (Julian, 1972, Akt; Azar, 2008:34). York, Gibson ve Rankin (2015:9) tarafından, akademik başarıya yönelik yapılan çalışmalar incelenmiş ve akademik başarı için "Akademik performans, memnuniyet, devamlılık, kariyer başarısı, öğrenme çıktılarının edinimi, beceri ve yeterlilik edinimi." tanımlarına ulaşılmıştır.

Öğrencinin beceri ve bilgisinin ele alındığı akademik başarı kavramında, başarı seviyesi belirlenmektedir. Başarı seviyesi belirlenirken bilgiyi hatırlama, okuduğunu anlama, problem çözüme gibi zihinsel etkinlikler ölçülmektedir. Ölçme sırasında öğrencinin bildiklerini ne kadar ortaya koyabildiğine bakılmaktadır (Yaman, 2003:82).

Eğitimin temel hedeflerinden biri öğrencilere en iyi şekilde bilgileri kazandırmak olduğundan bu doğrultuda öğretmenler, akademik başarıyı artırmaya yönelik etkili yöntem ve tekniklere yönelmektedir. Elde edilen kazanımların ölçümü, türüne ve yapılış amacına göre farklı ölçme araçları ile gerçekleştirilmektedir (Azar, 2008:9). Sonuç olarak akademik başarı; bilginin hatırlanmasına odaklı değildir ve okuduğunu anlama, problem çözüme gibi zihinsel becerileri de kapsamaktadır.

## 2.11. Tutum

Sosyal algıyı ve davranışları etkileyen tutum, toplumun değer verdiği normların etkisi ile oluşmaktadır. Kişilerin davranışları, diğer kişilerle olan ilişkileri tutumları ile şekillenmektedir (Aydoslu, 2005:15-17). Tutum, bireyin herhangi bir durum karşısında sergilediği tavır olarak tanımlanmaktadır (İnceoğlu, 2010). Tutumun, kişilerin bir durum karşısında sahip oldukları duyguların ya da



bakış açılarının göstergesi olduğu belirtilmektedir. Kişileri olumlu ya da olumsuz yönde davranmaya yönlendirir (Yeşil, 2011:200-219).

Tutumun bileşenleri devimsel, duyuşsal ve bilişsel olarak sınıflandırılmaktadır. Devimsel bileşen ortaya koyulan davranışı ele alırken, bilişsel bileşen bilgiye, duyuşsal bileşen ise duygulara odaklanır (Aydoslu, 2005:17-19). Bu bileşenlerin etkileşim halinde olduğunu ve birbirlerinin hem nedeni hem de sonucu olarak ele alınabildiğini söylemek mümkündür (Güleç, 2014:32).

Bir dile ait tutum "Farklı dilleri veya dil çeşitlerini konuşanların birbirlerinin dillerine veya kendi dillerine yönelik sahip oldukları tutumdur." şeklinde ifade edilmektedir (Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics, (1992, Akt; Kırkız, 2010:199). Dilin zorluğu ya da kolaylığı, önemliliği, seçkinliği gibi ifadeler dil hakkındaki pozitif ya da negatif hisleri yansıtmaktadır.

Öğrenme ile ilgili tutumun olumlu ya da olumsuz olmasının davranış üzerinde etkili olduğu söylenmektedir. Bireyin öğrenme ve dil ile ilgili tutumunun olumlu olması, öğrenmesini kolaylaştırmaktadır. Yabancı dil sınıflarında, kaygı, endişe, stres gibi duygular öğrenmeyi olumsuz etkileyen etkenler arasındadır. Bu tür durumlar yabancı dil öğrenimini güçleştirmektedir (Howitz, Horwitz ve Cope, 1986:125-132). Öğrencilerin İngilizce dersinde bazı zamanlarda olumsuz tutumlar ortaya koyduğu ve bu durumun öğrencilerin dersi öğrenmesinde engel teşkil ettiği belirtilmektedir (Gömleksiz, 2003:443-454). İngilizce öğreniminde belirlenen zorluklardan birinin dersle ilgili sahip olunan tutum olduğu ifade edilmektedir. Dersle ilgili olumlu tutum geliştiren öğrencilerin derste başarılı oldukları görülürken, olumsuz tutum geliştirenlerin başarısız olabildikleri görülmektedir (Karacakaloğlu ve Saracaloğlu, 2009:343-362).

Yabancı dil öğrenimi ilkökul düzeyinden itibaren başlamaktadır ve öğrencilerin dersle ilgili tutumları erken yaşlarda oluşmaktadır. Erken yaşlarda İngilizce dersine yönelik kazanılan olumlu ya da olumsuz tutumun öğrencilerin o dersle ilgili ileriki dönemlerdeki tutumlarını da etkileyeceği belirtilmektedir (Tin, 2013, Akt; Altın, 2014:38). Her yaş grubunun ilgi ve beklentileri göz önünde

bulundurularak uygulanan yöntem ve tekniklerin dersle ilgili tutum düzeyini olumlu yönde etkileyeceğini söylemek mümkündür.

Gardner (1993:157-194) tarafından yapılan bir çalışmada motivasyonun tutuma ait bir parça olduğu, dil öğrenmede etkili olduğu belirtilmektedir. Çalışma sonucuna göre; öğrenilen dil ile ilgili olumsuz tutum geliştiren öğrenciler, olumlu tutum geliştiren öğrencilerden daha az etkili öğrenme yapmaktadır. Yine Saraçoğlu ve Varol (2007:39-59), pozitif yönde geliştirilen tutumun başarı üzerinde olumlu etki oluşturduğunu, negatif geliştirilen tutumun ise başarısızlığı pekiştirdiğini ifade etmektedir.

## **2.12. İlgili Araştırmalar**

Bu bölüm, çalışmanın konusu kapsamında yapılmış ilgili yayın ve araştırmaları içermektedir. Yaratıcılık, yaratıcılık eğitimi, Janusyan düşünme ve YAZID ile ilgili çalışmalar yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan çalışmalar olarak sınıflandırılmıştır.

### **2.12.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar**

Yurdakal (2018) tarafından yaratıcı okumanın, okuma tutumu ve yaratıcı okuma algısı, okuma başarısı ve yaratıcı düşünme üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Yarı deneysel desene göre oluşturulan deney ve kontrol gruplarında 19 öğrenci yer almıştır. 14 hafta süren çalışmada yaratıcı okuma ile yapılandırılan Türkçe dersleri deney grubunda uygulanmıştır. Sonuçlar, yaratıcı okuma becerileri, okuma başarıları ve okumaya ilişkin tutumları yönlerinden deney grubunun lehinedir. Yaratıcı okuma uygulamalarının okuma becerisi, okuma başarısı ve okumaya ilişkin tutum üzerinde olumlu etki oluşturduğu sonucu elde edilmiştir.

Kaplan ve Ercan (2011:767-793) tarafından fen ve teknoloji dersinde Sinetik tekniğinin kullanımı ile bir eylem araştırması yürütülmüştür. Sinetik tekniğine ait uygulamalardan olan "tuhaf olanı / bilinmeyeni tanıdık kılma" türü kullanılmıştır. Araştırmada, yaratıcı düşünme becerisinin gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Çalışma grubu 7. sınıf düzeyinde 43 öğrenciden oluşmaktadır. Bir dönem boyunca çalışmalar devam etmiştir. Çalışmanın uygulama süreci üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle sinetik tekniğine yönelik alıştırma çalışmaları yapılmıştır. İlk aşamada öğrencilerden yaratıcılık

kavramını yeniden tanımlamaları, ikinci aşamada dinamometre tasarımı yapmaları istenmiştir. Üçüncü aşamada, sinektik tekniği uygulamaları ile öğrenciler gruplar halinde çalışarak proje geliştirmişlerdir. Çalışmada doğrudan analogi kurulmuş ve orijinal ürün geliştirilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerin yaratıcılık kavramına yönelik yeni bir bakış açısı kazandığı, yalnızca orijinal bir ürün ortaya çıkarma olarak algıladıkları yaratıcılığı bir süreç olarak da değerlendirmeye başladıkları görülmüştür. Öğrenciler tarafından ortaya koyulan ürünlerde yaratıcılığın boyutlarının yansıtıldığı gözlemlenmiş ve bu doğrultuda Sinektik tekniğinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesinde yararlı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Kadan (2013) tarafından İngilizce dersinde yaratıcı drama yöntemi ile yapılan uygulamaların öğrencilerin başarı, tutum ve motivasyonları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubunu 7. sınıf düzeyinde 70 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve deney grubunda yaratıcı drama etkinliklerine yer verilirken, kontrol grubunda mevcut ders kitabı kullanılarak ders işlenmiştir. 6 hafta süren uygulama çalışması sonrasında İngilizce Dersi Başarı Testi, İngilizce Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Motivasyon Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme formları kullanılarak yaratıcı drama uygulamalarına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri alınmıştır. Nicel veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiş, nitel veriler içerik ve betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, deney grubu öğrencilerinin tutum ve motivasyonları kontrol grubu öğrencilerinininkinden yüksek çıkmıştır. Ancak akademik başarı açısından iki grup arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Nitel verilerin sonuçlarına göre ise, öğretmen ve öğrenciler tarafından yaratıcı drama yönteminin uygulanması istenmektedir sonucu elde edilmiştir.

Hızır (2014) tarafından yapılan çalışmada, yaratıcı okuma etkinliklerinin yaratıcı düşünme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma grubunu 79 ortaokul düzeyinde öğrenci oluşturmaktadır. Yarı deneysel araştırma modeli kullanılarak, veriler "Torrance Yaratıcılık Testi" ile toplanmıştır. SPSS paket programı ile bağımlı gruplar t-testi analizi yapılarak sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada, uygulama yapılan tüm sınıf düzeylerinde yaratıcı okuma etkinliklerinin

yaratıcılığın tüm alt boyutları üzerinde olumlu düzeyde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Çelik (2015) tarafından Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı düşünme etkinliklerinin akademik başarı ve tutum üzerindeki etkisi incelenmiştir. 13 hafta süren araştırmada, çalışma grubunu 7. sınıf düzeyinde bulunan 74 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarının oluşturulduğu çalışmada, deney grubunda kontrol grubundan farklı olarak yaratıcı düşünmeyi geliştirdiği düşünülen yöntem ve tekniklere yer verilmiştir. Ön test ve son test sonuçları analiz edildiğinde deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ve tutum yönlerinden olumlu değişim elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak kalıcılığı tespit etmek amacıyla yapılan son test verilerine göre deney ve kontrol grupları arasında akademik başarı yönünden farklılık tespit edilmemiş, tutum yönünden olumlu sonucun devam ettiği görülmüştür.

Sak ve Öz (2010) tarafından yapılan araştırmada, bir grup üzerinde ön test ve son testler kullanılarak YAZID tekniğinin öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkisi çalışılmıştır. Araştırmaya katılanlar sosyal bilimler lisesinde 10. sınıf düzeyinde 34 öğrencidir. Her bir derste farklı konulara odaklanılan 6 ders YAZID tekniği kullanılarak düzenlenmiştir. Bu uygulama öğrencilerin yaratıcı yazma derslerinde yapılmıştır. Tüm çalışma 3'ü öğretme, ikisi ön test ve son testler için kullanılmak üzere toplam 5 hafta sürmüştür. Öğrencilere şiir, hikaye ve paradokslar verilmiştir. Aynı gruba uygulanan ön test ve son testler kıyaslandığında YAZID kullanımının öğrencilerin şiir ve hikayedeki yaratıcı performansını artırdığı ancak paradokslarda düşük bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Sonuçlara göre, YAZID yaratıcı düşünme için güçlü bir öğretim tekniğidir.

Eker (2013), YAZID tekniğinin sosyal geçerliliğini araştırdığı çalışmasını, 6., 7. ve 8. sınıf düzeylerinde 307 öğrenciden oluşan öğrenci grubu ile gerçekleştirmiştir. YAZID tekniği düşünme dersinde 4 hafta boyunca kullanılmış ve veri toplama aracı olarak YAZID Öğrenci Memnuniyet Ölçeği uygulanmıştır. Analizler, sınıf düzeyi ve cinsiyet bağımsız değişkenleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Sınıf-cinsiyet etkileşimine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde 8. sınıf öğrencilerinin diğer

gruplardan daha yüksek memnuniyet algısına sahip olduğu görülürken, 7. sınıf öğrencilerinin de 6. sınıflara göre daha yüksek memnuniyet duygusu taşıdığı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, tüm sınıf düzeyleri tarafından YAZID tekniğinin kabul gören bir uygulama olduğu ve öğrenme ürünleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu yorumuna ulaşılmıştır.

Yüksel (2016) tarafından yapılan araştırmada, yaratıcı yazma etkinliklerinin 5. sınıf düzeyinde Türkçe dersinde kullanımının, yazmaya yönelik tutum ve sözel yaratıcılık üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubunu 60 öğrenci oluşturmaktadır. Ön test, son test kontrol gruplu deney deseni kullanılmıştır. Veriler "Yazmaya Yönelik Tutum Ölçeği" ve sözel yaratıcılık ölçümü için "Alternatif Kullanım Testi" aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada, yaratıcı yazma etkinliklerinin sözel yaratıcılık üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yaratıcı yazma etkinliklerinin tutum üzerindeki etkisinin olumlu olduğu ancak deney grubu lehine anlamlı düzeyde fark oluşturmadığı sonucuna varılmıştır.

Karaca (2017) tarafından yapılan araştırmada YAZID tekniğinin fen öğretiminde kullanımı ile öğrencilerin yaratıcılık ve problem çözme becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubunu 7. sınıf düzeyinde bulunan 39 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarına ön test-son test TYDT Şekilsel A Formu ile Mantıksal Grup Düşünme Testi uygulanmıştır. Uygulama sürecinde deney grubunda YAZID tekniğine uygun ders işlenirken, kontrol grubunda Fen Bilimleri dersi programına dayalı öğretim yapılmıştır. Uygulama 4 hafta sürmüştür. Elde edilen verilerin analizi SPSS paket programı ile yapılmıştır. Değişkenler açısından farklılıklar deney grubunun lehine çıkmıştır. Çalışma sonucunda, YAZID tekniğinin yaratıcılık üzerindeki etkisinin olumlu yönde olduğu ancak problem çözme becerisi üzerindeki etkisinin anlamlı farklılık oluşturmadığı ifade edilmektedir.

Uygun (2017) tarafından 7. sınıf düzeyinde bulunan 70 öğrenci üzerinde YAZID tekniğinin Türkçe dersinde kullanımı ile yaratıcılık üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışmada deney ve kontrol grupları oluşturulmuş, her iki gruba da ön test-son test uygulanmıştır. Araştırma 12 hafta sürmüştür. Metafor Testi ve Kavram Testi, çalışmanın veri toplama araçlarıdır. Elde edilen veriler ANCOVA

ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucuna göre, YAZID tekniği yaratıcılık üzerinde yüksek düzeyde etkiye sahiptir.

Akgül (2018) tarafından yapılan çalışmada, dijital öyküleme sürecinde yaratıcı drama uygulamaları 7. sınıf Fen ve Teknoloji dersinde kullanılmış ve bilimsel yaratıcılık, başarı ve tutum üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubunu 50 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, karma yöntem desenlerinden açılımlayıcı sıralı karma yöntem deseni uygulanmıştır. Bu doğrultuda nicel veriler, nitel verilerle desteklenmiştir. Veri toplama aracı olarak nicel veriler için "Başarı Testi", "Fen Dersine Yönelik Tutum Testi" ve "Bilimsel Yaratıcılık Testi" kullanılmıştır. Nitel veriler açık uçlu soru formu ve dijital öyküleme rubriği ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, dijital öyküleme sürecinde drama kullanımı öğrencilerin fen ve teknoloji dersindeki başarı, fen dersine yönelik tutum düzeyleri ve bilimsel yaratıcılıkları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

### **2.12.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar**

Oral (1997), tarafından etkinlik temelli spiral bir öğretim programı geliştirilerek okul öncesi öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmada çalışma süresi, 18 haftadır. 5 yaş grubu öğrenciler deney grubu, iki ayrı sınıf da kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmada yaratıcılık testleri çalışmaların başında, ortasında ve sonunda uygulanmıştır. Aile ve öğretmenler tarafından da gözlem ölçekleri doldurulmuştur. Elde edilen verilere göre özel olarak tasarlanan öğretim programları ile yaratıcılığın geliştirilmesinin mümkün olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Chang, Chien, Yu, Chu ve Chen (2016) tarafından yapılan çalışmada, mühendislik öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri üzerinde Triz tekniğinin etkisi araştırılmıştır. Çalışma grubunu 121 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve deney grubunda 6 hafta boyunca Triz tekniği kullanılırken, kontrol grubunda problem çözme yaklaşımına uygun etkinlikler kullanılmıştır. Her iki gruba da ön test- son test uygulanmıştır. Deneysel işlemlerin sonunda iki gruptaki öğrencilerin de güneş enerjisi ile çalışan araba modelleri yapmaları istenmiştir. Ortaya çıkan ürünler yaratıcı ürün envanteri ile değerlendirilmiştir. Sonuç deney grubunun lehine çıkmıştır. Bireylerin yaratıcı

düşünme becerilerinin Triz tekniği uygulamaları ile geliştirildiği sonucu elde edilmiştir.

Gendrop (1996:11-19) tarafından yapılan bir araştırmada sağlık okulu öğrencileri üzerinde Sinektik tekniğinin yaratıcılığın alt boyutları olan akıcılık, esneklik ve orijinallik üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma grubunu 97 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları oluşturularak deney grubunda Sinektik tekniğine dayalı uygulamalar yapılırken, kontrol grubunda geleneksel öğretim yöntemleri ile ders işlenmiştir. Her iki gruba da ön test ve son test uygulanmış ve TYDT ile Gordon Yaratıcı Problem Çözme Testi veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda Sinektik tekniğinin yaratıcılığın incelenen tüm alt boyutları açısından daha etkili olduğu görülmüştür.

Almutairi (2015) tarafından 98 erkek öğrenci ile yapılan bir araştırmada, beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin problem çözme ve yaratıcılıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Deney grubunda kontrol grubundan farklı olarak beyin fırtınası tekniğine dayalı ders işlenmiştir. Deneysel uygulamalar sonrası TYDT uygulanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, beyin fırtınası tekniğinin yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesi açısından etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Janusyan düşünmenin eğitim bilimleri alanında incelenmesi Jopp (1988) tarafından yapılan çalışma ile başlamıştır. Çalışma grubunu yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Disiplin ve özgürlük ikilemleri Janusyan düşünme temel alınarak sınıf yönetimde kullanılmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda eğitimle ilgili yeni kurallar geliştirmek için uğraşmıştır. Bu çalışmada, eğitim hataları ile ilgili söylemler, liderlik açısından ele alınmaktadır. Kural geliştirme çalışmalarının eğitim verenlere yaptırılması, eğitim kurallarının ne şekilde uygulandığının eğitimciler tarafından öğrenilmesi önerilerinde bulunulmuştur. Sınıf yönetiminde disiplin ve özgürlük ikilemleri kapsamında Janusyan düşünmenin gerekli düşünce esnekliğini sağladığı belirtilmiştir.

Çeşitli yaratıcı düşünme tekniklerine yönelik olarak yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde bu tekniklerin yaratıcılığın artırılmasında çoğunlukla etkili olduğu, ancak akademik başarı ve tutum üzerindeki etkilerine bakıldığında kimi zaman olumlu kimi zaman da olumsuz

sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalarda, yaratıcılığın, yaratıcı düşünme teknikleri ile artırılabilirdiği vurgulanmaktadır.





### 3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma yöntem ve modeline, evren ve örnekleme, deneysel işlemlere, veri toplama araçlarına, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

#### 3.1. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli

Araştırma nicel bir çalışmadır. Deneysel araştırmaların altında yatan ana fikrin bazı uygulamaların deneyerek sonuçlarının gözlemlenmesi olduğu belirtilmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2006:264). Araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerinde etkisini test etme çalışmaları deneysel araştırmalarda uygulanmaktadır (Büyüköztürk, 2014:21). Bu çalışmada YAZID tekniğinin etkisini incelemek üzere, ön test son test kontrol gruplu yarı-deneysel desen kullanılmıştır. Yarı deneysel desende, değişkenlerin nicel olarak ölçülebilmesi amacıyla değişkenler arasındaki sebep sonuç ilişkilerinin ortaya konulması gerekmektedir (Çepni, 2005:348). Gruplar için herhangi bir seçme işlemi yapılmadan, doğal olarak deney ve kontrol grupları oluşturulmaktadır. Gruplardan biri deney grubu, diğeri kontrol grubu olarak seçkisiz olarak belirlenir. İki gruba da, uygulama yapılmadan önce ön testler aynı anda verilerek bağımlı değişkenle ilgili ölçümler elde edilir. Uygulama sırasında etkisi araştırılan bağımsız değişkenle ilgili deneysel işlem, deney grubuna uygulanırken, kontrol grubunda hali hazırda olan uygulamalar yapılır. Ön test için kullanılan aynı araç ya da eş formu son test için de kullanılır ve deneysel işlemin etkisini görmek amacıyla iki grubun ölçme sonuçları uygun teknikler kullanılarak karşılaştırılır (Büyüköztürk, 2014:194).

Araştırmada, YAZID tekniğine dayalı uygulamalar bağımsız değişken olarak belirlenmiştir ve "Akademik Başarı" , "Yaratıcılık" ve "İngilizce Dersine Yönelik Tutum" bağımlı değişkenlerinin üzerindeki etkisi incelenmektedir. Deney grubunda "YAZID" tekniği uygulamaları, kontrol grubunda ise güncel 6. Sınıf İngilizce Dersi Öğretim Programına dayalı uygulamalar yapılmıştır. Araştırma deseni Tablo 3.1'de simgesel olarak gösterilmiştir.

**Tablo 3.1: Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü**

GRUP	ÖLÇME I	DENEYSEL İŞLEM	ÖLÇME II
Gd	ABT <sub>1</sub> -TYDT <sub>1</sub> -İDTT <sub>1</sub>	Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniğine Dayalı Öğretim Uygulamaları	ABT <sub>2</sub> - TYDT <sub>2</sub> - İDTÖ <sub>2</sub>
Gk	ABT <sub>1</sub> -TYDT <sub>1</sub> -İDTÖ <sub>1</sub>	MEB İngilizce Programına Dayalı Öğretim Uygulamaları	ABT <sub>2</sub> - TYDT <sub>2</sub> - İDTÖ <sub>2</sub>

Gd: YAZID tekniği uygulamalarının yapıldığı Deneysel Grubu

Gk: İngilizce Dersi Öğretim Programına uygun uygulamaların yapıldığı Kontrol Grubu

ABT: Akademik Başarı Testi

TYDT: Torrance Yaratıcı Düşünme Testi

İDTT : İngilizce Dersi Tutum Ölçeği

Araştırmada, öğrencilerin akademik başarı düzeylerini belirlemek amacıyla "Akademik Başarı Testi", yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi", derse yönelik tutum düzeylerini belirlemek amacıyla "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

### 3.2. Çalışma Grupları

Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılının I. döneminde Zonguldak ilinin bir ilçesinde merkezde yer alan bir ortaokulda 6/A ve 6/B sınıflarında yürütülmüştür. Çalışma grubu olarak 6. sınıf düzeyinin seçilme nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi, 6. sınıfa ait İngilizce Öğretim Programında "Seçilen konular, öğrencilerin yaratıcılık ve hayal gücü gibi özelliklerini geliştirmelerini hedeflemektedir." ifadeleri ile üst düzey düşünme becerilerinden yaratıcılığa vurgu yapılmaktadır. Ayrıca programda, seçilen temalar ile öğrencilerin dili sevmelerinin amaçlandığı ifade edilmekte ve olumlu tutum geliştirmenin programın hedefleri arasında yer aldığı belirtilmektedir. Araştırmada, deney grubunda 20, kontrol grubunda 20 olmak üzere toplam 40 öğrenci yer almıştır. Deney grubunda YAZID tekniğine dayalı uygulamalar yapılırken, kontrol grubunda 6. sınıf İngilizce dersi öğretim programına dayalı uygulamalar yapılmıştır. Araştırma boyunca iki gruba da farklı ilave bir çalışma yapılmamış, deney ve kontrol grupları arasında araştırma sonucuna etki edecek bir etkileşimin olmadığı varsayılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının fiziksel ortam şartlarının

aynı olmasına dikkat edilmiştir. Her iki sınıfın ders işleme süreleri aynıdır. Deney ve kontrol grupları belirlenirken seçkisiz atama yapılmıştır. Çalışma öncesinde pilot çalışma yapılmamakla birlikte, YAZID tekniği daha önce araştırmacı tarafından farklı bir sınıf düzeyinde ders işleme yöntemi olarak kullanılmıştır. Böylelikle yenilik etkisi ortadan kaldırılmıştır.

### 3.3. Grupların Denkliği

Araştırma kapsamında, deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrenci sayıları, öğrenci cinsiyetleri ile ilgili veriler grupların denklik düzeylerini belirlemek amacıyla toplanmış ve betimsel analizi yapılmıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin bir önceki eğitim öğretim yılına ait yıl sonu genel başarı puan ortalamaları ile İngilizce dersi başarı puan ortalamaları bağımsız gruplar için t-testi ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.3 ve 3.4'te gösterilmektedir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öğrenci sayısı, cinsiyet ve 5. sınıfa ait yıl sonu genel başarı puan ortalamaları ile İngilizce dersi başarı puan ortalamaları analiz edilerek aşağıdaki başlıklar halinde sunulmuştur.

#### 3.3.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sayı ve Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Deney ve kontrol gruplarının öğrenci sayısı ve cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 3.2'de gösterilmiştir.

**Tablo 3.2: Deney ve kontrol grupları öğrenci sayılarına ait frekans ve yüzdeler**

Gruplar	TOPLAM		KIZ		ERKEK	
	N	%	N	%	N	%
Deney	20	50	11	57,9	9	42,1
Kontrol	20	50	12	60	8	40

Tablo 3.2'de gösterildiği gibi her iki sınıfta da 20 öğrenci bulunmaktadır ve deney grubu ile kontrol gruplarına ait öğrenci sayılarının aynı olduğu görülmektedir. Deney grubunda 11 kız (% 57,9), 9 erkek (% 42,1) öğrenci bulunmaktadır. Kontrol grubunu ise 12 kız (%60), 8 erkek (%40) oluşturmaktadır.

Bu veriler doğrultusunda; deney grubu ile kontrol grubundaki öğrenci sayılarının ve cinsiyet dağılımlarının birbirlerine denk oldukları ifade edilebilir.

### 3.3.2. Deney ve Kontrol Gruplarının 5. Sınıf Yıl Sonu Genel Başarı Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması

Deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu genel başarı puan ortalamaları bağımsız gruplar için "t-testi" analizi ile karşılaştırılarak denklik düzeyleri belirlenmiş ve bulgulara Tablo 3.3'te yer verilmiştir.

**Tablo 3.3. Deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu genel başarı puan ortalaması t-testi analizi sonuçları**

Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Deney	20	79,61	15,84	38	0,13	.89
Kontrol	20	80,26	14,86			

Tablo 3.3'te yer alan bulgulara göre deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu genel başarı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamaktadır ( $t_{(38)}=0,13$ ,  $p>.05$ ). Elde edilen veriler doğrultusunda deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu genel başarı puan ortalamaları açısından denklik gösterdiklerini söylemek mümkündür.

### 3.3.3. Deney ve Kontrol Gruplarının 5. Sınıf Yıl Sonu İngilizce Dersi Başarı Puan Ortalamaları Açısından Karşılaştırılması

Deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu İngilizce dersi başarı puan ortalamaları bağımsız gruplar için "t-testi" analizi ile karşılaştırılarak denklik düzeyleri belirlenmiş ve bulgulara Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

**Tablo 3.4: Deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu İngilizce dersi başarı puan ortalamaları t- testi analizi sonuçları**

Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Deney	20	81,55	14,94	38	,10	.92
Kontrol	20	81,08	14,25			

Tablo 3.4'te yer alan bulgulara göre deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu İngilizce dersi başarı puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamaktadır ( $t_{(38)}=0,10$ ,  $p>.05$ ). Elde edilen veriler doğrultusunda deney ve kontrol gruplarının 5. sınıf yıl sonu İngilizce dersi başarı puan ortalamaları açısından denklik gösterdiklerini söylemek mümkündür.

### 3.3.4. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Testler Açısından Denkliği

Araştırmada, deney ve kontrol gruplarına "Akademik Başarı Testi", "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi" ve "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği" ön test olarak uygulanmıştır.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ABT ön test puanları bağımsız gruplar için t-testi analizi ile karşılaştırılarak bulgulara Tablo 3.5'te yer verilmiştir.

**Tablo 3.5: Deney ve kontrol grupları akademik başarı testi ön test puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Akademik Başarı	Deney	20	53,62	7,76	38	0,17	.87
	Kontrol	20	53,12	10,94			

Tablo 3.5'te deney ve kontrol grupları akademik başarı testi ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ( $t_{(37)}=0,17$ ,  $p>.05$ ). Bu veriler doğrultusunda deneysel işlemler yapılmadan önce deney ve kontrol gruplarının akademik başarı düzeyleri açısından denk oldukları ifade edilebilir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin TYDT ön test puanları bağımsız gruplar için t-testi analizi ile karşılaştırılarak bulgulara Tablo 3.6'da yer verilmiştir.

**Tablo 3.6: Deney ve kontrol grupları yaratıcılık ön test puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Yaratıcılık	Deney	20	65,25	9,72	38	0,10	.93
	Kontrol	20	65,00	6,70			

Tablo 3.6'da deney ve kontrol grupları TYDT ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ( $t_{(37)}=0,10, p>.05$ ). Bu veriler doğrultusunda deneysel işlemler yapılmadan önce deney ve kontrol gruplarının yaratıcılık düzeyleri açısından denk oldukları ifade edilebilir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin İDTÖ puanları bağımsız gruplar için t-testi ile analizi karşılaştırılarak bulgulara Tablo 3.7'de yer verilmiştir.

**Tablo 3.7: Deney ve kontrol grupları tutum düzeyi ön test puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Tutum	Deney	20	100,66	11,69	38	0,70	.49
	Kontrol	20	103,10	10,39			

Tablo 3.7'ye göre deney ve kontrol grupları İDTÖ puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ( $t_{(37)}=0,10, p>.05$ ). Bu veriler doğrultusunda deneysel işlemler yapılmadan önce deney ve kontrol gruplarının derse yönelik tutum düzeyleri açısından denk oldukları ifade edilebilir.

### 3.4. Deneysel İşlemler

Araştırmaya ilişkin uygulamalar şu şekildedir:

1. Bu araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılının I. döneminde Zonguldak ilinde yer alan bir

ilçenin merkezde bulunan bir orta okulda 6/A ve 6/B sınıflarında yürütülmüştür.

2. Deney ve kontrol grubu olarak belirlenen sınıfların birbirlerine olan denkliklerinin belirlenmesi amacıyla bir önceki yıla ait yıl sonu genel başarı puan ortalamaları ve İngilizce dersi puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. 13-14 Aralık 2018 tarihlerinde deney ve kontrol gruplarına ABT, TYDT, İDTÖ ön test olarak uygulanmıştır ve yine denklik düzeylerinin belirlenmesi aşamasında deney ve kontrol gruplarının akademik başarı, yaratıcılık ve tutum ön test puanları dikkate alınmıştır.

3. Kontrol grubu öğrencilerine YAZID tekniğine dayalı uygulamalar hakkında bilgilendirme yapılmamıştır. Deney grubu öğrencilerine yönelik yaratıcılık kavramı, YAZID tekniğinin özellikleri ve dikkat edilmesi gereken noktalar hakkında deneysel uygulamalar başlamadan önce bilgilendirme yapılmıştır.

4. Araştırma 6. Sınıf İngilizce dersi kapsamında yapılmıştır. Uygulama, çalışmanın yapıldığı tarih aralığında öğretim programı ile uyumlu olarak 3. ve 4. ünitelerin işlenişinde gerçekleştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı İngilizce dersi 6. sınıf öğretim programında bulunan kazanımları kapsayan 5 etkinlik, "Downtown" ve "Weather Conditions" üniteleri üzerine araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Üniteler, uygulama tarihinde Ünitelendirilmiş Yıllık Plan'da yer aldığı şekildedir. Yıllık planda yer alan Etkinliklerin geliştirilmesi aşamasında yaratıcı zıt düşünme ile ilgili alan taraması yapılmıştır. Bu doğrultuda bilimsel araştırmalar, tezler, makaleler ve kitaplar incelenmiş, YAZID tekniğine uygun hazırlanan etkinliklerin İngilizce dersi öğretim programı kazanımlarını kapsamaları sağlanmıştır. Etkinlikler tekniğin özelliklerini taşıyacak şekilde düzenlenmiştir. Etkinliklere ait ders planları Ek 3'te gösterilmektedir.

5. 20-21 Aralık tarihlerinde deney ve kontrol gruplarının uygulama çalışmaları başlamıştır.

6. Hem deney hem de kontrol grubunda çalışma, araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

7. YAZID tekniğinin dayandığı ilkeler ve öğretim programına ait hedef kazanımlar, deney grubuna uygulanacak olan etkinliklerin planlanması ve geliştirilmesi aşamalarında göz önünde bulundurulmuştur. Bununla birlikte, seçilen sınıf düzeyine göre etkinliklerin geliştirilmesine de dikkat edilmiştir. Araştırmacı, 6. sınıf İngilizce dersi öğretim programındaki etkinliklere ilaveten YAZID ders planlarını da hazırlamıştır.

Hazırlanan etkinlikler için, daha önce YAZID tekniğini kullanarak ders planı geliştiren ve yüksek lisans tezinde kullanan bir araştırmacının ve iki ayrı İngilizce öğretmenin onayına başvurulmuştur. Ders planları ve etkinlikler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmış, çalışmaya son şekli verilmiş ve uygulamaya hazır duruma getirilmiştir.

YAZID tekniğine göre yapılan uygulamalar şu şekildedir:

*1. Etkinlik:* Birinci etkinlik "Downtown" ünitesinde yer alan "Describing Places" ve "Describing What People Are Doing Now?" konularının kapsadığı şehir yaşamını ilgilendiren İngilizce kavramların öğrenilmesini, sınıflandırılmasını ve bu kavramların zıtları üzerinden düşünerek yeni İngilizce kavramların da öğrenilmesini, bilinen ve yeni öğrenilen kavramlar ile yeni bileşimler oluşturulmasını, yeni bileşimlerin şehir yaşamını yeniden tanımlamada kullanımını içermektedir. Bu doğrultuda öğrencilere öncelikle şehir yaşamını tanımlamada kullanabilecekleri İngilizce kavramların neler olduğu sorulur ve tahtaya sıralanır. Öğretmen tartışmanın kapsamını genişletmek amacıyla öğrencilerden şehir yaşamını gözlemlediklerinde insanların neler yapmakta olduklarını anlatmalarını ve şehir yaşamında görebilecekleri binaların ya da yerlerin nereler olabileceğini anlatmalarını ister. Şehir yaşamını anlatmada kullanılabilir İngilizce kavramlara ulaşılır. Öğrencilerden başka neler ekleyebilecekleri yönünde araştırma yapmaları istenir ve ulaşılan kavramlara eklemeler yapılır. Bu kavramlar üzerine tartışma yapılarak kavramların alt başlıklarının neler olabileceği, hangi sınıflandırmaların yapılabileceği üzerinde durulur. Öğrenciler, şehir yaşamı içinde görebildikleri yerler ve şehir yaşamında yapabilecekleri aktiviteler şeklinde sınıflandırmalar yapar. Öğrencilerden bir önceki aşamada ortaya koydukları kavramların zıtları üzerine düşünmeleri istenir. Öğrenciler zıt anlamlar üzerine düşündüklerinde şehir yaşamı ve kırsal yaşamın birbirleri ile zıt kavramlar olarak düşünülebileceği sonucuna ulaşır ve şehir yaşamı ile kırsal yaşamı kıyaslayarak birbirlerine zıt olan kavramları ortaya koyar. Öğrencilerden kırsal yaşam ve şehir yaşamı üzerine yaptıkları çalışmalarını düşünmeleri istenerek öğrendikleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan İngilizce bir şiir yazmaları beklenir. Öğrencilerin "Şehir Yaşamı"nı tanımlarken zıttı olarak düşündükleri "Kırsal Yaşam"dan da örnekler vermelerinin sağlandığı şiir etkinlikleri, öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirilir. Eleme veya eklemeler yapılır ve yeni bileşimlere ulaşılır.

*2. Etkinlik:* İkinci etkinlikte öğrencilerden "İki şeyi kıyaslarken kullanabileceği sıfatlar" üzerine detaylı bir şekilde inceleme, araştırma ve arkadaşları ile tartışma yapmaları istenir. Öğrencilerin bir kişi ya da nesneyi tanımlarken



kullanabilecekleri sıfatlarla ilgili yanıtları tahtada sıralanır. Öğrenciler şehir yaşamını ilgilendiren sıfatlar üzerine araştırma yaparlar ve başka hangi sıfatları ekleyebilecekleri üzerine düşünürler. Araştırdıkları sıfatlar listeye eklenir. Bu sıfatların kıyaslama cümlesi içinde nasıl kullanılacağı örnekler üzerinden incelenir. Öğretmen öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları kavramlar üzerinde araştırma yapmalarını ve bu kavramların sınıflandırılmasını ister. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve alt başlıklar oluşturur. Öğrenciler düzenli sıfatlar ve düzensiz sıfatlar üzerine araştırma yaparak öğrendikleri sıfatları bu bilgiler doğrultusunda sınıflandırır ve düzenli ve düzensiz sıfatları kıyaslama cümleleri içinde nasıl kullanabileceklerini örneklendirir. Öğrencilerden öğrendikleri kavramları zıtlarıyla birlikte kullandıkları bir slogan yazmaları istenir. Öğretmen ve öğrenciler, şehir yaşamını anlatırken kullanabilecekleri sıfatları, bu sıfatları kıyaslama cümleleri içinde nasıl kullanabileceklerini, bu sıfatların zıtlarının neler olduğunu ve şehir yaşamı ile kırsal yaşamı kıyaslarken bu sıfatları zıtları ile beraber kullanarak yeni tanımlamalara ulaşmayı öğrendikleri çalışmalarını değerlendirirler. Şehir yaşamını anlatmada kullanabilecekleri yeni tanımlamalardan seçmeler yapılır.

*3.Etkinlik:* Öğretmen öğrencilere hava durumundan bahsederken kullanılabilinecek kavramların neler olduğunu sorar ve öğrencilerin cevapları tahtada sıralanır. Öğrencilerden araştırma yapmaları ve başka neler ekleyebileceklerini düşünmeleri istenir. Öğrenciler yaşadıkları bölgede hangi mevsimde hangi hava durumunu yaşadıkları hakkında konuşarak bir önceki aşamada öğrendikleri kavramlarla ilgili sınıflandırmalar yapar. Öğrencilerden bir önceki aşamada ortaya koydukları kavramların zıtlarını yazmaları istenir ve hava durumunu anlatırken kullanabilecekleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmaları istenir. Öğrencilerin hava durumunu tanımlamada kullandıkları yeni ifadeler sıralanır, düzeltme ve seçmeler yapılır.

*4. Etkinlik:* Öğretmen öğrencilere duygularını anlatmada kullanabilecekleri kavramların neler olduğunu sorar ve öğrencilerin cevapları tahtada sıralanır. Öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları kavramlar üzerinde araştırma yapmaları ve bu kavramların sınıflandırılması istenir. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve duyguları negatif ve

pozitif olmak üzere ayırır. Daha sonra hangi hava durumunda hangi duygunun hissedilebileceği ile ilgili sınıflandırmalar yapılır. Belirlenen kavramların zıtları üzerinde düşünülür ve sıralanır. Öğrenciler hava durumu hakkında konuşurken yaşadıkları duyguları karşılaştırır ve zıt olanları belirler. Öğrencilerden hangi hava durumunda nasıl hissettiklerini anlatırken kullanabilecekleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmaları istenir. Öğrencilerin duygularını ifade etmede kullanabilecekleri kavramlar zıtları ile birlikte yeniden kullanılır ve duyguları ifade ederken kullanabilecekleri kavramlar ile yeni ifadeler geliştirdikleri şiirleri üzerinden düzeltmeler ve seçmeler yapılır.

5. *Etkinlik:* Öğrencilerin mevsimlere göre kullanabilecekleri kıyafetlerin neler olduğuna ilişkin cevapları tahtaya sıralanır. Öğrencilerin hali hazırda bildikleri kavramlar üzerine konuşulur. Ardından hangi kavramların eklenebileceği tartışılır. Ulaşılan kavramlar kıyafetler ve aksesuarlar olmak üzere iki grupta sıralanır. Tüm bu kavramlar üzerinden yeni bir sınıflandırma yapılmasına karar verilir. Kıyafet ile aksesuarlar mevsimlere göre ayrılır. Bazı kıyafetlerin bir kaç mevsimde birden kullanılabilmesi konuşulur. Ancak bazı kıyafetlerin bazı mevsimlerde kullanılmadığı yorumuna ulaşılır. Öğrencilerden bir önceki aşamada ulaştıkları sınıflandırmalar üzerinde zıtlarını belirleme uygulaması yapmaları istenir. Öğrenciler mevsimlere göre kullandıkları kıyafetler hakkında konuşurken karşılaştırmalar yapar. Öğrencilerden hangi hava durumunda nasıl giyindiklerini anlatırken kullanabilecekleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmaları istenir. Şiirler üzerinden yeni ulaşılan ifadeler ile ilgili düzeltmeler yapılır.

7. Kontrol grubu öğrencileri ile aynı tarih aralıklarında, aynı üniteler işlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı İngilizce dersi 6. sınıf öğretim programında önerilen yöntem ve teknikler doğrultusunda "Communicative Approach, Total Physical Response, Audio-Lingual Method" yöntemlerine uygun teknikler kullanılmıştır. Materyal olarak ders kitabı, görseller ve flash kartlar dersin işlenişinde yer almıştır. Ders kitabında yer alan dinleme ve okuma etkinlikleri yapılmış, etkinlikler öğretmenin rehberliğinde açıklanarak uygulanmış, dersin anlatımı esnasında ve ders sonunda öğrencilere dönütlerde bulunulmuştur.

8. Deney grubunda YAZID tekniği uygulamaları, kontrol grubunda 6. sınıf İngilizce Dersi Öğretim programına dayalı uygulamalar 4 hafta içerisinde toplam 20 ders saatinde gerçekleştirilmiştir.

9. Deney ve kontrol grupları uygulama çalışmaları 15 Ocak 2018'de tamamlanmıştır.

10. 16-17 Ocak tarihlerinde deney ve kontrol gruplarına ABT, TYDT, İDTÖ son test olarak uygulanarak, 6 haftalık uygulama süreci tamamlanmıştır.

### **3.5. Veri Toplama Araçları**

Araştırmada, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarılarını ölçmek için "Akademik Başarı Testi (ABT)", yaratıcılıklarını ölçmek için "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT)" ve derse yönelik tutumlarını ölçmek için de "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği (İDTÖ)" kullanılmıştır.

#### **3.5.1. Akademik Başarı Testi (ABT)**

Başarı testi " Describing places (Making comparisons)", "Describing what people are doing now (Making simple inquiries)", "Describing the weather", "Making simple inquiries" "Expressing emotions" konularında yer alan kazanımları içeren bilgi ve kavramaya dayalı sorulardan oluşmaktadır. Sorular, okuduğunu anlama, yorumda bulunabilme ve görsel yorumlama becerilerini de ölçer niteliktedir.

Soruların oluşturulmasında Milli Bakanlığı tarafından yayınlanan soru örneklerinden faydalanılmıştır. Bakanlık tarafından hazırlanan 8 soruya yer verilmiştir. Kapsam geçerliliği için, ilçe merkezinde ortaokul düzeyindeki okullarda görev yapan İngilizce öğretmenlerine başvurulmuştur. Toplam 4 uzmanın görüşü alınmış ve alan öğretmenleri tarafından soruların uygunluğu yönünde görüş bildirilmiştir. Üniteye ait her kazanım için dört soru bulunmaktadır. Her bir kazanımı temsil edecek şekilde hazırlanan soruların dağılımı Ek 1'de gösterilen belirtke tablosunda yer almaktadır. 40 maddeden oluşan akademik başarı testi; ortaokul düzeyinde bir okulda 7. sınıfta bulunan toplam 55 öğrenciye uygulanarak "İteman" programında güvenilirlik çalışmaları yapılmış ve çıkarılması gereken bir soru bulunmadığına karar verilmiştir. 4

seçenekli 40 maddelik başarı testinin madde analizi yapıldığında güvenilirlik katsayısı .80 olarak belirlenmiştir.

### 3.5.2. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT)

Bir çok araştırmacının yaratıcı düşünme özellikleri olarak kabul ettiği akıcılık, esneklik, orijinallik (özgünlük) ve ayrıntınlık (detaylandırma) boyutları, TYDT şekil testi ile ölçülebilmektedir. Bu özellikler şu şekilde açıklanmaktadır:

Akıcılık; Etkinlikte tamamlanabilen resimlerin toplamı,

Esneklik; Etkinliklerde tamamlanan resimlerin farklı konuları ve değişik kategorileri içermesi Orijinallik; Tamamlanan etkinliklerde özgün düşüncenin ne kadar yer aldığı,

Ayrıntınlık; Etkinlikte tamamlanan resimlerin hangi oranda detaylandırıldığı ve ayrıntılarına ne kadar yer verildiği, anlamına gelmektedir (Stenberg ve Lubart 1999).

Torrance tarafından geliştirilen Yaratıcı Düşünme Testi, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1966 yılında yayımlanması ile bir çok farklı ülkede araştırmacılar tarafından kullanılmaya başlamıştır. Testin, 1972'de yapılan çalışmalarla puanlama geçerliliği artırılmıştır. Anaokulundan üniversite son sınıf düzeyine kadar bir çok farklı yaş grubunun konu edildiği araştırma ve projede kullanılmış, farklı meslek grupları tarafından da bireylerin yaratıcılık becerilerini ölçmek amacıyla tercih edilmiştir (Korkmaz, 2002:256). Literatürde yaratıcılığı ölçmek amacıyla kullanılan çeşitli testler bulunmaktadır. Torrance tarafından geliştirilen testin ayrı bir öneme sahip olma nedeni, doğrudan yaratıcılığı ölçmesidir. Bireylerin yaratıcı potansiyellerini ölçmede en çok kullanılan testlerden biridir (Sungur, 1997:249).

Test, sözel ve şekilsel form bölümlerinden oluşmaktadır. Bu formlar birbirinden bağımsızdır ve yaratıcılıkla ilgili farklı boyutları ölçmektedir. Testin sözel formunda yedi, şekilsel formunda 3 olmak üzere, 10 etkinliği bulunmaktadır (Korkmaz, 2002:256).

Araştırmada kullanılan TYDT Şekilsel A Formu, resim oluşturma, resim tamamlama ve paralel çizgiler (tekrarlanmış şekiller) olarak üç alt testi içermektedir.

TYDT'nin şekilsel kısmını oluşturan etkinlikler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (Öncü, 1989:221-237):

1. *Resim Oluşturma*: Etkinlikte mürekkep lekesine benzeyen tek bir şekil yer almaktadır. Bu şeklin içine ya da etrafına değişik çizimler yapılması ve ilgi çekici bir öykü oluşturulması talep edilir. Öğrenciler bu şekle istedikleri gibi çizimler ekleyebilir ve öğrencilerden beklenen oluşturdukları kompozisyonun sıra dışı ve ilgi çekici olmasıdır.

2. *Resim Tamamlama*: Etkinlikte, on kare içerisinde eksik bırakılan figürler yer almaktadır. Bu figürler doğru ve eğrilerden oluşmaktadır. Öğrencilerden yarım bırakılan çizimleri tamamlamaları ve bu çizimleri isimlendirmeleri istenir. Bu etkinlik için de farklı ve ilgi çekici fikirler üretebilmek önemli bulunmaktadır.

3. *Paralel Çizgiler*: Etkinlikte otuz çift paralel çizgi bulunmaktadır. Öğrencilerin paralel çizgileri tamamlayarak, farklı kompozisyonlar oluşturmaları beklenir. Tamamlanan figürleri isimlendirmeleri istenir. Farklı ve ilgi çekici düşünme önemlidir.

Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Şekilsel A Formu, çalışma gruplarına ön test ve son test olarak uygulanmış, uygulama süresi olarak 30 dakika verilmiştir. Etkinlerle ilgili açıklamalar yapılarak anlaşılır olması sağlanmış, öğrencilere hayal güçlerini istedikleri gibi kullanabilecekleri yönünde bilgi verilmiştir. Öğrencilerden düşüncelerini kısıtlamamaları istenmiştir. Uygulama sonrası elde edilen veriler, iki ayrı kişi tarafından puanlanmıştır. Bu çalışma için puanlayıcı güvenilirlik kat sayısı 0.93 olarak hesaplanmıştır.

### **3.5.3. İngilizce Dersi Tutum Ölçeği (İDTÖ)**

Bu araştırmada kullanılan İngilizce Dersi Tutum Ölçeği, David Jerner Martin'in hazırladığı Elementary Science Methods: A Constructivist Approach isimli kitaptan, Güler (2004:67) tarafından İngilizce dersine uyarlanmış ve araştırmasında kullanılmıştır. Ölçek, Likert tipidir ve Likert yöntemi, kolay

oluşturulup yüksek güvenilirlik ve geçerliğin sağlanabilmesi nedeniyle bir çok duyuşsal özelliğın ölçümünde kullanılmaktadır (Köyönü, 2012:8-9). Likert tipi ölçme araçları, cümleler ile o cümleye yönelik dereceli cevap formatlarından meydana gelmektedir. Araçtan elde edilen puanlar, her bir maddeye verilen puanların toplamı ile elde edilmektedir (Tekindal, 2000:160).

İngilizce dersine yönelik tutum gibi duyuşsal bir özellik incelenmek istendiğinden Likert tipi ölçek bu çalışma için uygun görülmüştür. Ölçekte yer alan maddeler, katılımcının kendine olan güvenine ve dersin kendine sağlayacağı katkıya, İngilizce dersinin önemine ve İngilizce öğretmeni ile ilgili düşüncelerine yöneliktir. Ölçekte toplam 24 madde yer almaktadır. "Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1) " şeklindeki ifadelerden oluşan dereceli cevap formatı kullanılmıştır.

Tek bir uygulama ile tekrarlanması zor güvenilirlik elde etme araçlarından olan Alpha (a) güvenilirlik katsayısı, maddelerin dereceleme ölçeğine göre hazırlanan tutum ölçeklerinin puanlama aşamasında tercih edilmektedir. Alpha güvenilirlik katsayısı 0 ile 1.00 arasında bir değerden oluşmaktadır (Tan ve Erdoğan, 2004:54). Ölçekle ilgili Alpha güvenilirlik katsayısı, ölçeğın ilköğretim düzeyinde bulunan 895 öğrenciden oluşan gruba uygulanması ile 0,947 olarak hesaplanmıştır (Köyönü, 2012:23). Bu çalışma için güvenilirlik katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır.

### **3.6. Verilerin Toplanması**

Bu araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılının birinci döneminde Zonguldak'ın bir ilçesinde merkezde yer alan bir okulda gerçekleştirilmiş ve deney grubu olarak 6/B ve kontrol grubu olarak 6/A sınıfları seçilmiştir. Araştırmaya konu olan sınıflar seçkisiz olarak atanmıştır. Deney grubunda 20, kontrol grubunda 20 öğrenci olmak üzere çalışmada toplam 40 öğrenci yer almıştır. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin bir önceki yıla ait yıl sonu genel başarı ortalamaları ile bir önceki yıla ait İngilizce dersi yıl sonu başarı ortalamalarının ve sınıfların cinsiyet dağılımlarının denk olmasına dikkat edilmiştir. Tüm öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş ancak sadece deney grubu öğrencilerine YAZID tekniğine ilişkin detaylı bilgilendirme yapılmıştır.

2018-2019 eğitim öğretim yılının birinci döneminde Aralık ayında, müfredatta 3. ve 4. üniteler olan " Downtown" ve " Weather and Emotions " üniteleri işlenmeden önce, deney ve kontrol gruplarına "Akademik Başarı Testi", "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi" ve "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği" ön test olarak uygulanmıştır. Deney grubu öğrencileri ile yaratıcı zıt düşünme tekniğinin özelliklerine göre geliştirilen ders planı ve etkinlikler doğrultusunda ders yapılırken, kontrol grubu öğrencileri ile 6. sınıf İngilizce Dersi Öğretim Programında önerilen etkilere göre ders işlenmiştir.

Deney ve kontrol gruplarında, toplamda 20'şer ders saati uygulama yapıldıktan sonra her iki gruba da "Akademik Başarı Testi" , "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi" ve "İngilizce Dersi Tutum Ölçeği" son test olarak uygulanmıştır. Belirtilen uygulamalar neticesinde elde edilen ön test ve son test puanlarının istatistiksel analizleri yapılarak ulaşılan bulgular, amaçlar doğrultusunda yorumlanmıştır.

### **3.7. Verilerin Analizi**

Deney ve kontrol gruplarının değişkenleri olan akademik başarı, yaratıcılık ve derse yönelik tutum ile ilgili ölçümlerin dağılımları incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının bütün değişkenler için ön test ve son testleri normallik varsayımlarını sağlamaktadır. Ölçümlerin dağılımlarına Ek 2'de yer verilmiştir. Bu testlerin Shapiro-Wilks analizi sonucunda hesaplanan p değerleri .05'ten büyük çıkmıştır ve bu anlamlılık düzeyinde testlere ait puanların normal dağılıma uygun olduğu söylenebilir. Bu bağlamda deney ve kontrol grupları arasında akademik başarı, yaratıcılık ve derse yönelik tutum düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla, elde edilen veriler SPSS paket programında, bağımlı ve bağımsız gruplar için t -testi ile analiz edilmiştir. Böylelikle araştırma bulgularına ulaşılmış ve ilgili yorumlamalar anlamlılık düzeyi .05 kabul edilerek yapılmıştır.

## 4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda, araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları Tablolerle betimlenmiştir.

### 4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen birinci alt problemi test etmek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına deneysel işlemlerin ardından Akademik Başarı Testi (ABT) son test olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol grupları son test erişim puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi analizi ile hesaplanmıştır. Elde edilen verilere Tablo 4.1'de yer verilmiştir.

**Tablo 4.1: Deney ve kontrol grupları akademik başarı son test erişim puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Akademik Başarı	Deney	20	32,25	10,35	38	1,16	.25
	Kontrol	20	28,75	8,64			

Tablo 4.1'e göre; deney ve kontrol gruplarının akademik başarı son test erişim puanları göz önünde bulundurulduğunda anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir, ( $t_{(38)}=1,16$ ,  $p>.05$ ). Ancak deney grubu akademik başarı son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=32,25$ ) , kontrol grubu akademik başarı son test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=28,75$ ) göre daha fazladır.

"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen alt problemi test etmek için; deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı bağımlı gruplar için t-testi analizi ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.2'de gösterilmektedir.



**Tablo 4.2: Deney grubu akademik başarı ön test-son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları**

Değişken	Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Akademik Başarı	Ön test	20	53,62	7,76	19	13,9	.00
	Son test	20	85,88	12,83			

Tablo 4.2'ye göre; deney grubunun akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ( $t_{(19)}=13,9$ ,  $p<.01$ ). Deney grubunun akademik başarı son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=85,88$ ), akademik başarı ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=53,62$ ) göre daha yüksektir.

*"Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?"* şeklinde ifade edilen alt problemi test etmek için; ABT, kontrol grubu öğrencilerine ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler, kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı bağımlı gruplar için t-testi analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4.3'te gösterilmiştir.

**Tablo 4.3: Kontrol grubu akademik başarı ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için testi analizi sonuçları**

Değişken	Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Akademik Başarı	Ön test	20	53,12	10,93	19	14,8	.00
	Son test	20	81,87	10,54			

Tablo 4.3'e göre; kontrol grubunun akademik başarı ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ( $t_{(19)}=14,8$ ,  $p<.01$ ). Kontrol grubunun akademik başarı son test ortalama puanları ( $\bar{x}=81,87$ ), ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=53,12$ ) göre daha yüksektir.

## 4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen ikinci alt problemini test etmek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına deneysel işlemlerin ardından Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) son test olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol grupları son test erişim puan ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi analizi ile hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 4.4'te yer verilmiştir.

**Tablo 4.4: Deney ve kontrol grupları yaratıcılık son test erişim puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Yaratıcılık	Deney	20	13,10	8,55	38	3,2	.003
	Kontrol	20	4,60	8,35			

Tablo 4.4'e göre; Deney ve kontrol gruplarının yaratıcılık son test erişim puanları göz önünde bulundurulduğunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir,  $t_{(38)}=3,2$ ,  $p<.01$ . Deney grubu yaratıcılık son test puanları ( $\bar{x}=13,1$ ), kontrol grubu yaratıcılık son test puanlarına ( $\bar{x}=4,6$ ) göre daha fazladır. Aritmetik ortalamalara bakıldığında farklılığın deney grubunun lehine olduğu söylenebilir.

"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubu arasında yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen alt problemi test etmek amacıyla; deney ve kontrol grupları arasında yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık son test erişim puan ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4.5'te gösterilmektedir.

**Tablo 4.5: Deney ve kontrol grupları yaratıcılık alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntıllık son test puanları bağımsız gruplar için t-testi analizi sonuçları**

Değişkenler	Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Akıcılık	Deney	20	3,75	2,73	38	1,14	.261
	Kontrol	20	2,80	2,53			
Esneklik	Deney	20	3,60	2,50	38	3,92	.000
	Kontrol	20	0,70	2,16			
Orijinallik	Deney	20	3,46	2,98	38	2,51	.017
	Kontrol	20	1,20	2,69			
Ayrıntıllık	Deney	20	2,40	3,41	38	3,07	.016
	Kontrol	20	0,00	2,53			

Tablo 4.5'e göre; deney ve kontrol grubu akıcılık son test erişim puanları göz önünde bulundurulduğunda; gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir, ( $t_{(38)}=1,14$ ,  $p>.05$ ). Ancak deney grubu akıcılık son test erişim puan ortalamaları ( $\bar{x}=3,75$ ) kontrol grubu akıcılık son test erişim puan ortalamalarına ( $\bar{x}=2,80$ ) göre daha fazladır. Deney ve kontrol grubu esneklik son test erişim puan ortalamalarına göre, gruplar arasında anlamlı bir farklılık vardır, ( $t_{(38)}=3,92$ ,  $p<.01$ ). Deney grubu esneklik son test erişim puan ortalamaları ( $\bar{x}=3,60$ ), kontrol grubu esneklik son test erişim puan ortalamalarına ( $\bar{x}=0,70$ ) göre daha fazladır. Deney ve kontrol grubu orijinallik son test erişim puan ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda; gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir, ( $t_{(38)}=2,51$ ,  $p<.01$ ). Deney grubu orijinallik son test erişim puan ortalamaları ( $\bar{x}=3,46$ ), kontrol grubu orijinallik son test erişim puan ortalamalarına ( $\bar{x}=1,20$ ) göre daha fazladır. Deney ve kontrol grubu ayrıntıllık son test erişim puanlarına göre; gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır, ( $t_{(38)}=2,51$ ,  $p<.01$ ). Deney grubu ayrıntıllık son test erişim puan ortalamaları ( $\bar{x}=2,40$ ), kontrol grubu esneklik son test erişim puan ortalamalarına ( $\bar{x}=0,00$ ) göre daha fazladır.

### 4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen alt probleme ilişkin üçüncü alt problemi test etmek üzere; deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı bağımlı gruplar için t-testi analizi ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara Tablo 4.6'da yer verilmiştir.

**Tablo 4.6: Deney grubu yaratıcılık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları**

Değişken	Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Yaratıcılık	Öntest	20	65,25	9,72	19	6,86	.000
	Sontest	20	78,35	10,80			

Tablo 4.5'te; deney grubu öğrencilerinin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir, ( $t_{(19)} = 6,86$ ,  $p < .01$ ). Deney grubu yaratıcılık son test puanlarının ( $\bar{x} = 78,35$ ), yaratıcılık ön test puanlarından ( $\bar{x} = 65,25$ ) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklindeki alt probleme ait bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları Tablo 4.7'de gösterilmiştir.

**Tablo 4.7: Deney grubu yaratıcılık alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntılılık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişkenler	Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Akıcılık	Öntest	20	23,20	3,19	19	6,14	.000
	Sontest	20	26,96	3,20			
Esneklik	Öntest	20	14,30	2,23	19	6,25	.000
	Sontest	20	17,80	3,04			
Orjinallik	Öntest	20	15,26	2,63	19	5,17	.000
	Sontest	20	18,70	2,90			
Ayrıntılılık	Öntest	20	12,60	3,27	19	3,15	.000
	Sontest	20	14,90	2,56			

Tablo 4.7'ye göre; YAZID tekniği uygulamalarının gerçekleştirildiği deney grubunun akıcılık alt boyutu ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir, ( $t_{(19)}= 6,14$ ,  $p<.01$ ). Deney grubunun akıcılık son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=26,96$ ), akıcılık ön test puan ortalamalarından ( $\bar{x}=23,20$ ) daha yüksektir. Deney grubu esneklik alt boyutu ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ( $t_{(19)}= 6,25$ ,  $p<.01$ ). Deney grubunun esneklik son test puan ortalaması ( $\bar{x}=17,80$ ), ön test ortalamasına ( $\bar{x}=14,30$ ) göre daha yüksektir. Deney grubu orijinallik ön test ve son test puanları göz önüne alındığında; puanlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir, ( $t_{(19)}= 5,17$ ,  $p<.01$ ). Deney grubunun orijinallik son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=18,70$ ), ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=15,26$ ) göre daha fazladır. Deney grubu ayrıntılılık ön test ve son test puanları göz önünde bulundurulduğunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir, ( $t_{(19)}=1,69$ ,  $p<.01$ ). Deney grubu ayrıntılılık son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=14,90$ ), ayrıntılılık ön test puan ortalamalarından ( $\bar{x}=12,60$ ) daha yüksektir.

#### 4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

"Yabancı Dil (İngilizce) dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen alt probleme ilişkin dördüncü alt problemi test etmek amacıyla; kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı bağımlı gruplar için t-testi analizi ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara Tablo 4.8'de yer verilmiştir.

**Tablo 4.8: Kontrol grubu yaratıcılık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişkenler	Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Yaratıcılık	Öntest	20	65,00	6,70	19	2,46	.023
	Sontest	20	69,60	9,28			

Tablo 4.8'e göre; kontrol grubu öğrencilerinin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ( $t_{(19)}= 2,46$ ,  $p < .05$ ). kontrol grubu yaratıcılık son test puan ortalamalarının ( $\bar{x}=69,60$ ), yaratıcılık ön test puan ortalamalarından ( $\bar{x}=65,00$ ) daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

"Yabancı Dil (İngilizce) dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntıllık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklindeki alt probleme ait bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları Tablo 4.9'da gösterilmiştir.

**Tablo 4.9: Kontrol grubu yaratıcılık alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntınlık ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için testi analizi sonuçları**

Değişkenler	Ölçüm	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	p
Akıcılık	Öntest	20	23,00	1,69	19	4,95	.000
	Sontest	20	25,80	2,91			
Esneklik	Öntest	20	14,95	1,96	19	1,24	.230
	Sontest	20	15,55	2,19			
Orijinallik	Öntest	20	15,25	2,24	19	1,99	.060
	Sontest	20	16,45	3,07			
Ayrıntınlık	Öntest	20	11,80	1,79	19	,000	1,00
	Sontest	20	11,80	2,59			

Tablo 4.9 incelendiğinde; kontrol grubu akıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir,  $(t_{(19)}=4,96, p<.01)$ . Kontrol grubunun akıcılık son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=25,80$ ), akıcılık ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=23,00$ ) göre daha yüksektir. Kontrol grubunun esneklik ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir,  $(t_{(19)}= 1,24, p>.05)$ . Kontrol grubunun esneklik son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=15,55$ ), esneklik ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=14,95$ ) göre daha yüksektir. Kontrol grubunun orijinallik ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır,  $(t_{(19)}= 1,99, p>.05)$ . Kontrol grubunun orijinallik son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=16,45$ ), orijinallik ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=15,25$ ) göre daha yüksektir. Kontrol grubunun ayrıntınlık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur,  $(t_{(19)}= 1,00, p>.05)$ . Kontrol grubunun ayrıntınlık son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=11,80$ ), ayrıntınlık ön test puan ortalamaları ( $\bar{x}=11,80$ ) ortalamaları birbirine eşittir.

#### 4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

*"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil İngilizce dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum düzeyleri son test erişi puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?"* şeklinde ifade edilen beşinci alt problemi test etmek amacıyla, deney ve kontrol gruplarına deneysel işlemlerin ardından İngilizce Dersi Tutum Ölçeği (İDTÖ) son test olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol grupları tutum düzeyleri

son test erişi puan ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi analizi ile hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara Tablo 4.10'da yer verilmiştir.

**Tablo 4.10: Deney ve kontrol grupları tutum düzeyleri son test erişi puanları bağımsız gruplar için t- testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Tutum	Deney	20	7,95	6,17	38	5,06	.000
	Kontrol	20	0,85	1,14			

Tablo 4.10'a göre; Deney ve kontrol gruplarının tutum düzeyleri son test erişi puanları göz önünde bulundurulduğunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir,  $t_{(38)}=5,06$ ,  $p<.01$ ) Deney grubu tutum düzeyi son test erişi puan ortalamaları ( $\bar{x}=7,95$ ), kontrol grubu tutum düzeyi son test erişi puan ortalamalarına ( $\bar{x}= 0,85$ ) göre daha fazladır. Aritmetik ortalamalara bakıldığında farklılığın deney grubunun lehine olduğu söylenebilir.

*"YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin derse yönelik tutum düzeyleri testi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?"* şeklinde ifade edilen alt problemi test etmek için; deney grubu öğrencilerinin tutum düzeyleri ön test ve son test tut puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımlı gruplar için t-testi analizi ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.11'de gösterilmektedir.

**Tablo 4.11: Deney grubu tutum düzeyleri ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Tutum	Ön Test	20	100,65	11,68	19	5,76	.000
	Son Test	20	108,65	6,41			

Tablo 4.11'e göre; deney grubunun tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir, ( $t_{(19)}= 5,76$ ,  $p<.01$ ). Deney grubunun tutum düzeyleri son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=108,65$ ), tutum düzeyleri ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=100,65$ ) göre daha yüksektir. Bu bulgular doğrultusunda farklılığın deney grubunun lehine olduğu söylenebilir.



"Yabancı Dil (İngilizce) dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse yönelik tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" şeklinde ifade edilen alt problemi test etmek için; kontrol grubu öğrencilerinin tutum düzeyleri ön test ve son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımlı gruplar için t-testi analizi ile test edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.12'de gösterilmektedir.

**Tablo 4.12: Kontrol grubu tutum düzeyleri ön test ve son test puanları bağımlı gruplar için t-testi analizi sonuçları**

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
<b>Tutum</b>	Ön Test	20	103,10	10,38	19	3,34	.003
	Son Test	20	103,95	9,76			

Tablo 4.12'ye göre; kontrol grubunun tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ( $t_{(19)}= 3,34$ ,  $p<.05$ ). Kontrol grubunun tutum düzeyleri son test puan ortalamaları ( $\bar{x}=103,95$ ), ön test puan ortalamalarına ( $\bar{x}=103,10$ ) göre daha yüksektir.

## SONUÇ

Bu bölüm, araştırma bulgularına göre ulaşılan sonuç ve tartışmalar ile öğretimsel uygulamalara ve yapılacak araştırmalara ilişkin önerileri içermektedir.

### *Sonuç ve Tartışma*

6. sınıf İngilizce dersinde YAZID tekniğinin kullanımının öğrencilerin akademik başarı, yaratıcılık ve tutum düzeyleri üzerindeki etkisinin incelendiği bu çalışmada, araştırmaya ait bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

1. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test erişim puanlarına göre akademik başarıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak yine de deney grubu öğrencilerinin son test başarı puan ortalamalarının, kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. YAZID tekniği, deney grubu öğrencilerinin İngilizce dersi akademik başarı düzeyleri üzerinde etkili olmuştur.

Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı, kontrol grubu öğrencilerinin de akademik başarı ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kontrol grubu, akademik başarı son test puan ortalamaları, kontrol grubu akademik başarı ön test puan ortalamalarından daha yüksektir. Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programında önerilen uygulamalar da, öğrencilerin İngilizce dersi akademik başarı düzeyleri üzerinde olumlu yönde etkili olmuştur.

ABT kullanılarak elde edilen sonuçlara göre; YAZID tekniğinin yabancı dil (İngilizce) dersinde kullanımının öğrencilerin akademik başarı düzeyleri üzerindeki etkisi anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Ancak hem YAZID tekniğinin, hem de Yabancı Dil (İngilizce) Öğretim Programında önerilen ve hali hazırda uygulanan yöntem ve tekniklerin akademik başarı üzerinde olumlu etkiye

sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçların aşağıdaki araştırma sonuçları ile tutarlılık gösterdiğini söylemek mümkündür.

Kadan (2013) tarafından yapılan çalışmada yaratıcı drama etkinliklerinin İngilizce dersinde akademik başarı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Çelik (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre, Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı düşünme etkinliklerine yer verilmesi akademik başarı ve tutum üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Ancak araştırmada, kalıcılığı test etmek amacıyla yapılan geciktirilmiş testlere göre, etkinliklerin tutum üzerindeki olumlu etkisi devam ettiğı halde başarı üzerindeki etkisinin devam etmediğı sonucuna varılmıştır.

Erdoğan (2016) tarafından yapılan araştırmada yabancı dil (İngilizce) dersinde yaratıcı drama tekniğinin öğrencilerin kelime öğrenme başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yaratıcı drama tekniğı kullanılarak ders işlenen deney grubu öğrencilerinin kelime öğrenme başarılarının, geleneksel yöntemle ders işlenen kontrol grubu öğrencilerinden daha yüksek olduğı görülmüştür. Bu doğrultuda yaratıcı drama tekniğinin yabancı dil (İngilizce) dersinde kelime öğrenme başarısı üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır.

İlgili araştırmalara göre, yaratıcı düşünme süreçlerini geliştirmeye yönelik uygulanan yöntem ve teknikler akademik başarı üzerinde anlamlı veya anlamsız etki oluşturabilmektedir. İngilizce dersinde genel başarının ele alındığı bir çalışmada anlamlı etki oluşturmazken, kelime bilgisi üzerindeki etkisinin incelendiğı bir başka çalışmada anlamlı etkide bulunduğı sonucuna varılmıştır. Bu uygulamaların, İngilizce dersinin dört temel becerisi üzerindeki etkileri ayrı ayrı incelendiğinde olumlu etkide bulunacağı düşünülmektedir.

2. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık son test erişi puanlarına göre, öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılık deney grubunun lehinedir. YAZID tekniğı, İngilizce dersinde öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri üzerinde olumlu yönde etkili olmuştur.

Ayrıca, YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubu arasında yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntınlık son test erişim puanlarına göre, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık bakımından anlamlı bir farklılık bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akıcılık alt boyutu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmadığı ancak deney grubu akıcılık son test erişim puanlarının kontrol grubu akıcılık son test erişim puanlarından daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

3. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre YAZID tekniği, deney grubu öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik, ayrıntınlık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre YAZID tekniğinin deney grubu öğrencilerinin yaratıcılığın alt boyutlarının tamamı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılmaktadır.

4. Yabancı Dil (İngilizce) dersi öğretim programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılık ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Kontrol grubu yaratıcılık son test puanlarının, ön test puanlarından daha yüksek olmasına rağmen bu farklılığın anlamlı düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı Dil (İngilizce) dersi öğretim programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin yaratıcılığın alt boyutları esneklik, orijinallik, ayrıntınlık bakımından son test sonuçlarının ön testlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir ancak ön test ve son test puanları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamaktadır. Kontrol grubu akıcılık ön test ve son test puanları arasındaki farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda Yabancı Dil (İngilizce) dersi öğretim programına dayalı yapılan uygulamaların yaratıcılığın alt boyutları esneklik, orijinallik, ayrıntınlık bakımından kontrol grubu öğrencileri üzerinde etkide bulunmadığı, ancak akıcılık alt boyutu bakımından olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

TYDT kullanılarak elde edilen veriler doğrultusunda; YAZID tekniğinin yabancı dil (İngilizce) dersinde kullanılmasının öğrencilerin yaratıcılıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca tekniğin yaratıcılığın alt boyutları akıcılık, esneklik, orijinallik ve ayrıntınlık üzerinde de olumlu etkisi vardır. Yabancı dil (İngilizce) öğretim programında önerilen ve hali hazırda uygulanan yöntem ve tekniklerin yaratıcılık üzerindeki etkisi anlamlı değildir. Ancak bu uygulamalar, yaratıcılığın alt boyutlarından olan akıcılık üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu sonuçlar aşağıda yer alan çalışmalarla tutarlılık içindedir.

Sak ve Öz (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre, YAZID tekniğinin yaratıcı yazma dersinde kullanımının, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerileri üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır.

Kaplan ve Ercan (2011) tarafından yapılan çalışmaya göre, fen ve teknoloji dersinde Sinetik tekniği kullanılması öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmektedir.

Uygun (2017) tarafından yapılan çalışmaya göre, YAZID tekniğinin Türkçe dersinde kullanılması öğrencilerin yaratıcılık becerilerini artırmaktadır.

Karaca (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre YAZID tekniğinin fen öğretiminde kullanımı, öğrencilerin yaratıcılıklarını artırmaktadır. Ancak çalışma sonucuna göre teknik, problem çözme becerileri üzerinde anlamlı düzeyde etkiye sahip değildir.

Almutairi (2015) tarafından yapılan çalışmada, beyin fırtınası tekniğinin öğrencilerin problem çözme ve yaratıcılıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre beyin fırtınası tekniği öğrencilerin yaratıcılıklarını artırmaktadır.

Gendrop (1996) tarafından yapılan bir araştırmada sağlık okulu öğrencileri üzerinde Sinetik tekniğinin yaratıcılığın alt boyutları olan akıcılık, esneklik ve orijinallik üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sinetik tekniği, tüm alt boyutların geliştirilmesinde daha etkilidir.

Chang, Chien, Yu, Chu ve Chen (2016) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, mühendislik öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerileri Triz tekniği ile geliştirilebilmektedir.

Oral (1997) tarafından, etkinlik temelli geliştirilen spiral bir öğretim programının okul öncesi öğrencilerinin yaratıcılıklarını artırdığı sonucu elde edilmiştir. Bu doğrultuda, özel olarak tasarlanan öğretim programları ile yaratıcılığın geliştirilmesi mümkündür.

Yaratıcı düşünmeyi ve yaratıcılığı geliştirmeye yönelik uygulanan çeşitli yöntem ve tekniklerin olumlu sonuç verdiği, bir çok araştırma sonucunda görülmektedir. Buna göre yaratıcı düşünme becerisi, planlı uygulamalar ile geliştirilebilmektedir.

5. YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu ile Yabancı Dil (İngilizce) dersi programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum düzeyleri son test erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Deney grubu tutum son test erişim puanları, kontrol grubu tutum son test erişim puanlarına göre daha fazladır. Aritmetik ortalamalara bakıldığında farklılığın deney grubunun lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

YAZID tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Deney grubu, tutum son test puan ortalamaları, deney grubu tutum ön test puan ortalamalarından daha yüksektir. YAZID tekniğinin deney grubu öğrencilerinin İngilizce dersi tutum düzeyleri üzerindeki etkisinin olumlu olduğu sonucuna varılmaktadır.

Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programına dayalı öğretimin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kontrol grubu tutum düzeyi son test puan ortalamaları, kontrol grubu tutum düzeyi son test puan ortalamalarından daha yüksektir. Yabancı Dil (İngilizce) Dersi Öğretim Programında önerilen uygulamaların da, kontrol grubu öğrencilerinin İngilizce dersine yönelik tutum düzeyleri üzerindeki etkisinin olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İDTÖ kullanılarak elde edilen sonuçlar doğrultusunda; YAZID tekniğinin yabancı dil (İngilizce) dersinde kullanılmasının öğrencilerin derse yönelik tutum düzeyleri üzerinde daha olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, aşağıda belirtilen çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir.

Akgül (2018) tarafından, yaratıcı drama etkinliklerinin Fen ve Teknoloji dersinde dijital öyküleme sürecinde kullanımı, öğrencilerin başarı, bilimsel yaratıcılık ve derse yönelik tutum düzeyleri üzerinde olumlu yönde etkilidir.

Eker (2013) tarafından yapılan çalışmada, YAZID tekniğinin sosyal geçerliliği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, YAZID tekniği öğrenciler tarafından kabul gören bir uygulamadır. Teknik, öğrenme ürünleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir.

Kadan (2013) tarafından yapılan çalışmada yaratıcı drama etkinliklerinin İngilizce dersinde öğrencilerin tutum ve motivasyonları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, yaratıcı drama etkinliklerinin tutum ve motivasyon üzerinde olumlu etkisi bulunmaktadır.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, yaratıcılığı geliştirmeye yönelik uygulamalar derse yönelik tutumu da olumlu yönde etkilemektedir.

Bu araştırmanın sonuçları doğrultusunda, YAZID tekniğinin yaratıcılık becerileri ve derse yönelik tutum düzeyi üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu ancak akademik başarı üzerindeki etkisinin hali hazırda uygulanan yöntem ve tekniklerden anlamlı düzeyde farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Ülkemizde uygulanmakta olan mevcut programların önerdiği yöntem ve tekniklerin, belirlenen kazanımların gerçekleştirilmesinde başarılı olabilirken yaratıcı düşünme süreçleri üzerinde yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.

### ***Öğretimsel Uygulamalara Yönelik Öneriler***

Araştırma sonuçlarına göre öğretimsel uygulamalara yönelik şu öneriler ileri sürülmektedir:

1. Ülkemizde, 2017-2018 eğitim öğretim yılının Haziran ayında uygulanmaya başlayan Liselere Giriş Sınavında (LGS) yer alan soruların, üst düzey düşünme becerilerine yönelik sorulardan oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin bu tür

soruları çözebilmeleri için, eğitim ortamlarında üst düzey düşünme becerilerini destekleyen YAZID gibi tekniklerden faydalanmaları gerekmektedir. Bu nedenle LGS sınavında da yer almakta olan altı branşta; Matematik, Fen Bilimleri, Türkçe, Din Kültürü, İnkılap Tarihi ve İngilizce derslerinde kullanımı önerilmektedir.

2. Eğitim programları belirli bir eğitim felsefesini yansıtmaktadır. Ülkemizde eğitim programlarının temel hedefleri arasında üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinden bahsedilmektedir. Bu bağlamda, YAZID gibi yaratıcılık becerileri üzerinde olumlu etkileri olan tekniklerin eğitim programlarında daha fazla yer alması gerekmektedir. Bu sayede bireysel yaratıcılıkla sınırlı kalmayarak, kitlesel kalkınmaya da yarar sağlanacağı düşünülmektedir.

3. 2018-2019 eğitim öğretim yılında MEB tarafından yapılan açıklamalarda, sanatsal becerilere verilen önemin artırılacağı bildirilmektedir. YAZID tekniğinin, sanatsal etkinlikleri içeren derslerde kullanımı ile yaratıcı ürünler geliştirilmesi hususunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

### ***Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler***

Araştırma sonuçlarına göre yapılacak araştırmalara ilişkin şu öneriler ileri sürülmektedir:

1. Yabancı dil (İngilizce) dersinde, belirlenen temalarda yer alan kazanımlar doğrultusunda kullanılan YAZID tekniğinin, İngilizce dersinin dört temel becerisi olan okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri üzerindeki etkilerinin araştırılması önerilmektedir. Özellikle productive ( üretimsel) beceriler olan konuşma ve yazma becerileri üzerindeki etkileri incelenmelidir.

2. YAZID tekniğinin etkileri, farklı disiplinler üzerinde de araştırılmalıdır. Sosyal Bilgiler gibi neden sonuç ilişkisinin sık kurulduğu derslerde kullanılması ve etkilerinin araştırılması önerilmektedir.

3. Farklı yaşlarda ve farklı sayıda öğrenci grupları üzerinde, YAZID tekniğinin etkilerinin incelenmesi önerilmektedir. İlkokul düzeyinden üniversite düzeyine kadar uygulama alanının genişletilebileceği düşünülmektedir.



4. Araştırma yöntem ve modeli olarak farklı uygulamaların yapıldığı çalışmalar önerilmektedir. Araştırma sonuçlarının yapılacak nitel çalışmalar ile desteklenmesi önerilmektedir.



## KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Kamile Ün (2013); *Aktif Öğrenme*, Biliş Yayıncılık, İzmir.
- Ahmann, J. Stanley ve Marvin D. Glock (1971); *Evaluating Pupil Growth Principles of Tests and Measurement*, Allyn and Bacon Inc, Boston.
- Akar, İbrahim ve Şeyma Şengil Akar (2013); *The Effectiveness of The Creative Reversal Act (Creact) On Students' Creative Thinking: Further Evidence From Turkey*, <http://www.tojet.net/articles/v12i4/12420.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.12.2018).
- Akar, Cüneyt (2007); *"İlköğretim Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme Becerileri,"* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbarov, Azamat ve Mehmet Arslan (2010); "Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon Yöntem Sorunu ve Çözüm Önerileri," *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 24, s. 179-191.
- Akgül, Gözen (2018); *"Fen Ve Teknoloji Dersinde Dijital Öyküleme Sürecinde Yaratıcı Drama Kullanımının Başarı, Tutum Ve Bilimsel Yaratıcılığa Etkisi,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Alkın, Şahin Senar ve Nihal Tunca (2013); *Düşünme Becerileri ve Düşünmeyi Destekleyen Sınıf Ortamı/Öğretmen Davranışları*, Pegem Akademi, Ankara.
- Almutairi, Abdullahi Naser Muhammed (2015); "The Effect of Using Brainstorming Strategy in Developing Creative Problem Solving Skills among male Students in Kuwait: A Field Study on Saud Al-Kharji School in Kuwait City," *Journal of Education and Practice*, Cilt 6, Sayı 3, s. 136-145.
- Altın, Mehmet (2014); *"Kültürel Materyallerle Geliştirilmiş Okuduğunu Anlama Öğretiminin Öğrencilerin Kelime Hazinesi Ve İngilizce Dersi Tutumuna Etkisi,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Altshuller, Genrich (2007); *The Innovation Algorithm Triz Systematic İnovation And Technical Creativity*, (Translated.: S. Lev and R. Steven), Technical İnnovation Center Inc., Worcester.
- Amabile, Terasa (1983); *The Social Psychology Of Creativity*, Springer-Verlag, New York.

- Argun, Yusuf Alparslan (2011); *Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Arslan, Mehmet (2007); "Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar," *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 40, Sayı 1, s. 41-61.
- Arslan, Mahmut Uğur ve Azamat Akbarov (2010); *Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon Yöntem Sorunu ve Çözüm Önerileri*, <http://sefad.selcuk.edu.tr/sefad/article/view/107>, (Erişim Tarihi: 07.12.2018).
- Arslan, Mahmut Uğur ve Azamat Akbarov (2012); "EFL Learners Perceptions and Attitudes towards English for the Specific Purposes," *Acta Didactica Napocensia*, <http://www.thesis.bilkent.edu.tr/0006972.pdf>, (Erişim Tarihi: 07.12.2018).
- Asher, James (1996); *Learning Another Language through Actions The Complete Teacher's Guidebook*, Sky Oaks Productions, Los Gatos.
- Aydoslu, Ulviye (2005); "*Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Olarak İngilizce Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi (B. E. F. Örneği)*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Azar, Nuriye (2008); "*Fen ve Teknoloji Dersinde Öğrenme Stillерinin İşbirlikçi Grup Atamalarında Kullanılmasının Öğrencilerin Akademik Başarı, Tutum, Bilimsel Süreç Becerileri ve Öğrenmenin Kalıcılık Düzeylerine Etkisi*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Balcı, Sezai (2008); "Osmanlı Devleti’nde Modernleşme Girişimlerine Bir Örnek: Lisan Mektebi," *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 27, Sayı 44, s. 77-98.
- Barron, Frank ve David M. Harrington (1981); *Creativity, Intelligence, And Personality*, [https://www.researchgate.net/publication/234837304\\_Creativity\\_Intelligence\\_and\\_Personality\\_Annul\\_Review\\_Psychology](https://www.researchgate.net/publication/234837304_Creativity_Intelligence_and_Personality_Annul_Review_Psychology), (Erişim Tarihi: 01.12.2018).
- Büyüköztürk, Şener (2014); *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Brooks, Nelson (1964); *Language and Language Learning Theory and Practice*, Harcourt Brace, New York.
- Carter, Good (1973); *Dictionary of Education*, McGraw Hill Book Company, New York.

- Celce-Murcia, Marianne (1991); *Teaching English as a Second or Foreign Language*, Heinle& Heinle Publishers, Boston.
- Ceyhan, Erdal (2007); *Yabancı Dil Öğretimi Teknolojisi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Csikszentmihalyi, Mihaly (1996); *Creativity: Flow And Psychology Of Discovery And Invention*, Harper Collins, New York.
- Chang, Chien, Yu, Yih-Hsien Chu and Mavis Yi-Ching Chen (2015); <https://www.researchgate.net/publication/283525675> *Effect of TRIZ on the Creativity of Engineering Students*, (Erişim Tarihi: 12.01.2019).
- Chapman, Laura (1978); *Approaches To Art Education*, Harcourt Brace Jovanovich, New York.
- Chomsky, Noam (1975); *Reflections on Language*, Pantheon, New York.
- Chomsky, Noam (1972); *Language and mind*, Harcourt Brace Jovanovich, New York.
- Crawford, Robert Patrick (1964); *Direct Creativity, With Attribute Listing*, Fraser Publish Company, Vermont.
- Çelik, Eyüp Ahmet (2015); *"7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Düşünme Etkinliklerinin Kullanımı"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çetiner, Şükran (2018); <https://docplayer.biz.tr/43375405-Cocukta-yaraticilik-ve-gelistirilmesi-ogr-gor-sukran-cetiner.html>, (Erişim Tarihi: 12.05.2019)
- Çevik, Hayati (2006); *"Çocuklara Yabancı Dil Öğretiminde Drama Tekniğinin Kullanımı"*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çepni, Salih (2005); *Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Dellal, Nevide Akpınar ve Servet Çınar (2011); *"Yabancı Dil Eğitiminde İletişimsel Yararcı Yaklaşım, Öğretmen Roller, Davranışları ve Sınıf İçi İletişim"*, *Ankara Üniversitesi Dil dergisi*, Cilt 14, Sayı 154, s. 21-36.
- Demir, Mehmet Kaan (2006); *"İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Eleştirel Düşünme Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi"*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Demirel, Özcan (1993); *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler*, Usem Yayınları, Ankara.
- Demirel, Özcan (2012); *Yabancı Dil Öğretimi*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Hüseyin, Ekinci, Alev Özbay ve Begimgil Ali Murat (2006); "Basamaklı Öğretim Programının Süreç Ve Ürün Açısından Değerlendirilmesi," *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt 85, Sayı 172, s. 72-90.
- Demirel, Özcan (2003); *Avrupa Birliğinin Dil Politikası ve Türkiye*, Littera Yayıncılık, Ankara.
- Demiryürek, Mehmet (2013); "Türkiye'de Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminin Tarihî Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme," *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 28, s. 130-140.
- Demirtaş, Seydo (2007); "An Investigation Into Parental Atitudes Towards English Language Learning And Students," *Çanakkale Onsekiz Mart University Institute Of Social Sciences*, Cilt 10, Sayı 2, s. 46-87.
- Diller, Karl (1978); *The Language Teaching Controversy*, Newbury House, Rowley.
- Doğançay, Seran (1998); "The Spread of English in Turkey and its Current Sociolinguistic Profile," *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, Cilt 19, Sayı 1, s. 23-39.
- Doğan, Nuri (2011); *Yaratıcı Düşünce ve Yaratıcılık*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Doğan, Candemir (2012); *Sistemik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*, Ensar Neşriyat Yayınları, İstanbul.
- Eker, Abdullah (2013); "*Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID) Tekniğinin 6.,7. ve 8. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Düşünce Eğitimi Dersindeki Sosyal Geçerliliğinin Araştırılması*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Erdoğan, Caner (2016); "*Yaratıcı Drama Yönteminin İlkokul İkinci Sınıf İngilizce Dersi Meyveler (Fruits) Ünitesindeki Sözcük Öğrenme Başarısına Etkisi*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, Eda ve Özcan Demirel (2002); "Program geliştirmede yapılandırıcılık yaklaşımı," *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 23, s. 36-45.

- Fanselow, John F. (1992); *Constrasting Conversations-Activities for Exploring our Beliefs and Teaching Practices*, Longman, New York.
- Feist, J. Gregory (2009); "The Function of Personality in Creativity," *Cambridge University Press*, Cilt 37, Sayı 6, s. 113-130.
- Fraenkel, Jack R. And Norman Wallen (2006); *How To Design And Evaluate Research İn Education*, McGraw-Hill International Edition, New York.
- Gardner, Rober C. and Peter D. MacIntyre (1993); "On the Measurement of Affective Variables in Second Language Learning," *Language Learning*, Cilt 16, Sayı 43, s. 157-194.
- Gendrop, Sylvia C. (1996); "Effect Of An İntervention İn Synectics On The Creative Thinking Of Nurses," *Creativity Research Journal*, Cilt 9, Sayı 1, s. 11-19.
- Gordon, William .J.J. (1961); *Synectics: The Development of Creative Capacity*, Harper & Row, New York.
- Gouge, Kim and Calvin Yates (2002); *Reflective Pravtices in Arts Education*, Springer, London.
- Gömleksiz, Mehmet Nuri (2003); "İngilizce Duyuşsal Alana İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliğı," *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 13, s. 215-226.
- Gömleksiz, Mehmet Nuri ve Şenel Elaldı (2011); "Turkish Studies - International Periodical For The Languages," *Literature and History of Turkish*, Cilt 4, Sayı 24, s. 443-454
- Guildford, Joy Paul (1959); "Three Faces Of İntellect," *American Psychologist*, Sayı 14, s. 469-479.
- Güleç, Esra (2014); "*Aktif Öğrenme Modeliyle Oluşturulan Öğrenme Ortamının Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Başarısına ve İngilizce Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Güler, Nur (2004); "*İlköğretim 5. Sınıf İngilizce Öğretiminde Çoklu Zekâ Uygulamalarının Akademik Başarıya ve Tutuma Etkisi*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Güneş, Firdevs (2011); "Dil Öğretim Yaklaşımları ve Türkçe Öğretimindeki Uygulamalar," *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, s. 123-148.

- Gür, Tahir (2011); *"Türkçe Öğretmen Adaylarının Dil Tutumları Ve Kullanımlarının Söylem Çözümlemesi Yöntemi İle Betimlenmesi,"* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Gregory, Clinton and Brad Hokanson (2012); "Creativity İn The Training And Practice Of Instructional Designers: The Design /Creativity Loops Model," *Educational Technology Research and Development*, Sayı 60, s. 111-130
- Harmer, Jeremy (2007); *The Practice of English Language Teaching*, Longman, New York.
- Hızır, Burcu (2014); *"İlköğretim Yaratıcı Okumanın Yaratıcı Düşünme Becerisine Etkisi,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Howitz, Elanie K., Michael Horwitz and Joann Cope (1986); "Foreign Language Classroom Anxiety," *The Modern Language Journal*, Sayı 70, s. 125-132.
- İlman, Meltem (2018); *"İngilizce Dersinde Basamaklı Öğretim Programına İlişkin Bir Eylem Araştırması,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- İlter, Binnur Genç (2013); "Methods and Techniques of Foreign Language Teachers Working with Young Learners in EFL Classes," *Mediterranean Journal of Humanities*, Cilt 3, Sayı 1, s. 137-144.
- İnceoğlu, Metin (2010); *Tutum Algı İletişim*, Beykent Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- İncirci, Ahu (2007); *"Yabancı Dil Öğretmenlerinin Çoklu Zekâ Düzeyleri ile Kullandıkları Yabancı Dil Öğretim Yöntemlerinin İlişkisi,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Isaksen, Scott G. (1987); *Frontiers of Creativity Research: Beyond the Basic*, Bearly Limited Press, Buffalo.
- İslim, Ömer Faruk (2009); *"Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dersinin Scamper (Yönlendirilmiş Beyin Fırtınası) Tekniğine Göre İşlenmesinin Öğrencilerin Yaratıcı Problem Çözme Becerilerine ve Akademik Başarılarına Etkisi,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Jopp, Heinz Dieter (1988); "*Educational Malpractice Using Janusian Thinking to Scan The Environment of Education*," Unpublished Doctorate Theses, University of Delaware, Delaware.
- Kadan, Ömer Faruk (2013); "*Yaratıcı Drama Yönteminin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Başarı, Tutum ve Motivasyonlarına Etkisi*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Kale, Nesrin (1994); "Eğitim ve Yaratıcılık", *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 37, s. 4-7.
- Kaplan, Aysun Ö. ve Serhat Ercan (2011); "Yaratıcı Düşünme Tekniklerinden Sinektik Uygulamasına Örnek Bir Araştırma," *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, s. 767-793.
- Karasakaloğlu, Nuri ve Asuman Saracaloğlu (2009); "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Türkçe Derslerine Yönelik Tutumları, Akademik Benlik Tasarımları ile Başarıları Arasındaki İlişki," *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 6, s. 343-362.
- Karsantık, Yasemin (2016); "*Öğretmen Adaylarının Düşünme Becerilerine ve Düşünme Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kauffman, James C. (2009); *Creativity 101*, Springer Publishing, New York.
- Kazancı, Osman (1989); *Eğitimde Eleştireci Düşünme ve Öğretimi*, Kazancı Kitap A.Ş., İstanbul.
- Kırçıçek, İlay Zeynep (2018); "*Teaching English Through Drama*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kırkız, Yeşim A. (2010); "*Öğrencilerin İngilizce Dersine Ait Tutumları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Korkmaz, Hünkar B. (2002); "*Fen Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenmenin Yaratıcı Düşünme, Problem Çözme ve Akademik Risk Alma Düzeylerine Etkisi*," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koray, Özlem (2003); "*Fen Eğitiminde Yaratıcı Düşünmeye Dayalı Öğrenmenin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.



- Koray, Özlem (2005); "Altı Düşünme Şapkası ve Nitelik Sıralama Tekniklerinin Fen Derslerinde Uygulanmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri," *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Cilt 1, No 43, s. 379-400.
- Köyönü, Mina (2012); "*İlköğretim Öğrencilerinin İngilizce Dersine Yönelik Tutumları ile Ders Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kandıra İlçesi Örneği*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Lubart, Todd (1999); *Creativity Across Culters*, New York Press, Cambridge.
- Lozanov, Georgi (1978); *Suggestology and Outlines of Suggestopedia*, Gordon and Breach Science Publishers, London.
- Mayer, Richard E. (1992); *Thinking Problem Solving Cognition*, W.H. Freeman and Company, USA.
- MEB, (2006); *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, <http://tebligler.meb.gov.tr/index.php/tuem-sayilar/viewcategory/70-2006>, (Erişim tarihi: 16/12/2018).
- MEB, (2018); *İlköğretim İngilizce Dersi (6. Sınıflar) Öğretim Programı*, MEB Yayınevi, Ankara.
- MEB, (2019); *1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu*, <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste.php?ara=2>, (Erişim Tarihi: 15.05.2019).
- Northrup, David (2013); *How English Became The Global Language*, Palgrave Macmillan, NewYork.
- Mednick, Sarnoff A. (1962); "The Associative Bases of The Creative Process," *Psychological Review*, Vol 2, No 69, s. 220-232.
- Oral, Günseli (1997); "*The Effect of the Activity-Based, Spiral Curriculum on Five Year- Old Children's Creativity and Behavior as Perceived by Their Parents and Teachers*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Orhon, Günseli (2014); *Yaratıcılık: Nörofizyolojik, Felsefi ve Eğitsel Temeller*. Pegem Akademi, Ankara.
- Öncü, Türkan (1989); "*Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri ile Wartegg Biedma Kişilik Testi Aracılığıyla 7-11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılığı ve Kişilik Yapıları Arasındaki İlişki*," Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Öncü, Türkan (2003); "Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri-Şekil Testi Aracılığıyla 12-14 Yaşları Arasındaki Çocukların Yaratıcılık Düzeylerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Karşılaştırılması", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 43, s. 221-237.
- Özçelik, Durmuş Ali (2014); *Eğitim Programları ve Öğretim*, Pegem Akademi, Ankara.
- Özden, Yüksel (2005); *Öğrenme ve Öğretme*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Öztürk, Şafak (2004); "Eğitimde Yaratıcı Düşünme", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 18, s. 77-84.
- Özdemir, Emsal A. (2006); "Türkiye’de İngilizce Öğreniminin Yaygınlaşmasının Nedenleri", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, s. 28-35.
- Özyaprak, Melodi (2016); "The Effectiveness of SCAMPER Technique on Creative Thinking Skills", *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, Vol 1, No 4, s. 31-40.
- Olivier, Alwyn (1977); *Curriculum Improvement: A Guide to Problems, Principles and Process*, Harper- Row, New York.
- O'Quin, Kelly ve Susan P. Besemer (1999); "Creative Product," *Encyclopedia of Creativity*, Vol 1, No 2, s. 413-422, California.
- Peçenek, Dilek (1997); *İletişimci Yaklaşımda Öğretim Teknikleri*," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Rıza, Enver Tahir (2001); "Yaratıcılıkta Neler Aranır?," *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 72, s. 8-15.
- Richards, Ruth (1999); *Four Ps of Creativity*, Academic Press, California.
- Richards, Jack C. ve Theodore S. Rodgers (2003); *Approaches and Methods in Language Teaching*, Cambridge University Press, New York.
- Rothenberg Albert (1971); "The Process of Janusian Thinking in Creativity," *Archives of General Psychiatry*, Vol 1, No 24, s. 195-205.
- Rothenberg, Albert ve Carl R. Hausman (1976); *The Creativity Question*, Duke University Press, USA.
- Rothenberg, Albert (1976); "Homospacial Thinking in Creativity," *Arch Gen Psychiatry*, Vol 1, No 33, s. 17-26.

- Rothenberg, Albert (1987); "Einstein, Bohr and Creative Thinking in Science," *History of Science*, Vol 1, No 9, s. 147-166.
- Rothenberg, Albert (1990); *The Emerging Goddess: The Creative Process in Art, Science and Other Fields*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Rothenberg, Albert (1996). "The Janusian Process in Scientific Creativity," *Creativity Research Journal*, Vol 2, No 9, s. 207-209.
- Rouquette, Lois (1973); *Yaratıcılık*, (Çev.: İ. Yerguz), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Rowe, Alan J. (2007); *Yaratıcı Zeka*, (Çev.: Ş. Gülmen), Prestij Yayınları, İstanbul.
- Rowlinson, Michael (1995); *Strategy, Structure and Culture*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.14676486.1995.tb00337.x>, (Erişim Tarihi: 15/12/2018).
- Runco, Mark A. and Dumas Kim (2011); *The Four Ps of Creativity: Person, Product, Process*, Academic Press, California.
- Runco, Mark A. (2007); *Creativity Theories and Themes: Research, Development and Practice*, Elsevier Inc, Burlington.
- Runco, Mark A. (1988); "Creativity Research: Originality, Utility and Integration," *Creativity Research Journal*, Vol 1, No 1, s. 1-7.
- Saban, Ahmet (2005). *Öğrenme Öğretme Süreci*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Sak, Uğur (2008); *Yaratıcı Düşünme Teknikleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Sak, Uğur (2009); "Creative Reversal Act: Teaching The Ways Creators Think," *Gifted Education International*, Vol 25, No 1, s. 5-13.
- Sak, Uğur (2018); *Yaratıcılık Gelişimi ve Eğitimi*, Ayrıntı Basımevi, Ankara.
- Sak, Uğur (2014); *Yaratıcılık Gelişimi ve Geliştirilmesi*, Vize Yayıncılık, Ankara.
- San, İnci (1979); *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara.
- San, İnci (1985); *Sanat ve Eğitim*, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara.
- San, İnci (2002); *Sanatta Yaratıcılık, Oyun, Drama*, Naturel Yayınevi, Ankara.

- Saracaloğlu, A. Seda ve Saadet R. Varol (2007); "Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Yabancı Dile Yönelik Tutumları ve Akademik Benlik Tasarımları ile Yabancı Dil Başarıları Arasındaki İlişki," *Journal of Theory and Practice in Education*, Cilt: 3, Sayı: 1, s. 39- 59.
- Sarıçoban, Gülay ve Sarıçoban, Arif (2012); "Atatürk and the History of Foreign Language Education in Turkey," *The Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol 8, No 1, s. 24-49.
- Seligman, Elvadine R., (2007); "*Reaching Students Through Synectics: A Creative Solution*," Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Northern, Colorado.
- Silvia, Paul J. (2007); "Review of group genius: The Creative Power of Colloboration," *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, Vol 1, No 3, s. 254-255.
- Stanley, Julian C. ve Kenneth D. Hopkins, (1972); *Educational and Psychological Measurement and Evaluation*, Prentice-Hall Inc., New Jersey.
- Sönmez, Veysel (2015); *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Starko, Alan J. (2004); *Creativity in Classroom: Schools of Curious Delight*, Lawrence Erlbaum Associates Incorporated, Mahwah.
- Sternberg, Robert J. and Todd I. Lubart (1995); *Defying the Crowd: Cultivating Creativity in a Culture of Conformity*, The Free Press, New York.
- Sternberg, Robert J. and Todd I. Lubart (1999); *Handbook of Creativity*, Cambridge University Press, USA.
- Sternberg, Robert J. and Elena Grigorenko (2000); *Teaching Thinking For Successful Intelligence*, Sky Light Professional Development, U.S.A.
- Sternberg, Robert J. (2006); "Creating a Vision of Creativity: The first 25 years," *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, Vol 1, No 1, s. 2-12.
- Sungur, Nuray (1997); *Yaratıcı Düşünce*, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Sungur, Nuray (1992); *Yaratıcı Düşünce*, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Şahin, Yusuf (2013); *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Torrance, Ellis Paul (1967); "The Minnesota studies of creative behavior: National and international extensions," *Journal of Creative Behavior*, Vol 1, No 1, s. 137-154.

- Torrance, Ellis Paul (1974); *Norms- Technical Manuel Torrance Tests of Creative Thinking*, IL: Scholastic Testing Services, Bensenville,
- Tan, Şeref ve Alaattin Erdoğan (2004); *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Tekindal, Satılmış (2000); *Duyusal Özelliklerin Ölçülmesi için Araç Oluşturma*, Kocaeli Kitap Kulübü Yayınları, Kocaeli.
- Uygun, Derya (2017); *"Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniğinin 7. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Bir Çalışma,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ülgen, Gülten (1995); *Eğitim Psikolojisi*, Bilim Yayınları, Ankara.
- Ünver, Gülsen (2003); *Gelişim ve öğrenme*, Anı Yayınları, Ankara.
- Üstündağ, Tülay (2003); *Yaratıcılığa Yolculuk*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Von Glasersfeld, Ernst (1998); "Konstruktion der Wirklichkeit und des Begriffs der Objektivität, In: Foerster, Glasersfeld, Hejl, Schmidt," *Watzlawick München*, Vol 6, No 6, s. 45-55.
- Von Glaserfeld, Ernst (1995); "Einführung in den radikalen Konstruktivismus," *Watzlawick München*, Vol 9, No 3, s. 16-38.
- Wolman, Benjamin (1973); *Dictionary of Behavioral Science*, Van Nostrand Company, New York.
- Yaman, Süleyman (2003); *"Fen Bilgisi Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrenme Ürünlerine Etkisi,"* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, Halide Selim (1994); *Yaratıcılık*, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- Yenilmez, Kürşat ve Belma Yolcu (2007); "Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı," *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı 18, s. 95- 105.
- Yeşil, Hülya (2011); "Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları," *International Online Journal of Educational Sciences*, Vol 3, No 1, s. 200-219.
- York, Travis T., Charles Gibson ve Susan Rankin (2015); "Defining and Measuring Academic Success, Practical Assesment, Research and Evaluation," *Valdosta State University*, Vol 20, No 6, s. 55-77.

Yurdakal, İbrahim H. (2018); *"Yaratıcı Okuma Çalışmalarının İlkokul 4. Sınıfta Okuma ve Yaratıcı Düşünme Becerilerini Geliştirmeye Etkisi,"* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Yüksel, Tamer (2016); *"Ortaokul 5. Sınıf Türkçe derslerinde uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarına ve sözel yaratıcılıklarına etkisini,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Zarchary, Michael (2000); "Creative Problem Solving as a Complement to Rational Problem Solving," *Supervision*, Vol.61, No. 6, s. 24-26.

Zwicky, Fritz (1969); *Discovery, Invention, Research through the Morphological Analysis*, The Macmillan Company, Toronto.



# EKLER

## EK 1: Belirtke Tablosu

BELİRTKE TABLOSU									
Ders Adı:İngilizce	Sınıf: 6								
Hedef/ Davranış (Kazanım)	Konular	Soru Sayısı						Toplam Soru	
		Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme		
1	Students will be able to identify expressions and phrases related to present events.	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)	1	1	1	1			4
2	Students will be able to pick up the expressions in a dialogue comparing things.	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)	1	1	1	1			4
3	Students will be able to ask people questions about what they are doing at the moment.	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)	1	1	1	1			4
4	Students will be able to describe people doing different actions.	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)	1	1	1	1			4
5	Students will be able to make comparisons between two things.	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)	1	1	1	1			4
6	Students will be able to understand visually supported, short and simple texts.	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)	1	1	1	1			4
7	Students will be able to pick up specific information from short oral texts about weather conditions and emotions.	Describing the weather Making simple inquiries Expressing emotions	1	1	1	1			4
8	Students will be able to ask people about the weather.	Describing the weather Making simple inquiries Expressing emotions	1	1	1	1			4
9	Students will be able to talk about the weather and their emotions in a simple way.	Describing the weather Making simple inquiries Expressing emotions	1	1	1	1			4
10	Students will be able to understand short and simple texts about the weather, weather conditions and emotions.	Describing the weather Making simple inquiries Expressing emotions	1	1	1	1			4
		Toplam	10	10	10	10	0	0	40

## EK 2: Deney Grubuna Ait Verilerin Normallik Testi Sonuçları

### Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov <sup>a</sup>			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
erisibasari	,155	20	,200*	,933	20	,175
erisitutum	,132	20	,200*	,916	20	,083
erisiyarat	,108	20	,200*	,969	20	,734
basarion	,130	20	,200*	,974	20	,841
basarison	,168	20	,143	,909	20	,061
topyaraton	,158	20	,200*	,929	20	,147
topyaratson	,081	20	,200*	,981	20	,946
tutumon	,107	20	,200*	,963	20	,596
tutumson	,113	20	,200*	,961	20	,558

\*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction



### EK 3: Kontrol Grubuna Ait Verilerin Normallik Testi Sonuçları

#### Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov <sup>a</sup>			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
erisibasari	,168	20	,142	,950	20	,369
erisitutum	,273	20	,000	,759	20	,000
erisiyarat	,112	20	,200*	,975	20	,858
basarion	,146	20	,200*	,956	20	,475
basarison	,097	20	,200*	,971	20	,765
topyaraton	,133	20	,200*	,933	20	,176
topyaratson	,100	20	,200*	,982	20	,959
tutumon	,130	20	,200*	,927	20	,134
tutumson	,123	20	,200*	,920	20	,098

\*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

## EK 4: Kontrol Grubu Ders Planları

### DERS PLANI

#### BÖLÜM I

Dersin Adı	İNGİLİZCE
Sınıf	6
Ünitenin Adı / No	Unit: 3 Downtown
Konu	Describing places (Making comparisons) Describing what people are doing now (Making simple inquiries)
Önerilen Süre / Tarih	10 ders saati

#### BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	<b>Listening</b> <b>E6.3.L1.</b> Students will be able to identify expressions and phrases related to present events. <b>E6.3.L2.</b> Students will be able to pick up the expressions in a dialogue comparing things. <b>Spoken Interaction</b> <b>E6.3.SI1.</b> Students will be able to ask people questions about what they are doing at the moment. <b>E6.3.SI2.</b> Students will be able to ask people to compare things. <b>Spoken Production</b> <b>E6.3.SP1.</b> Students will be able to describe people doing different actions. <b>E6.3.SP2.</b> Students will be able to make comparisons between two things. <b>Reading</b> <b>E6.3.R1.</b> Students will be able to understand visually supported, short and simple texts.	
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	Downtown is busier on Mondays. A skyscraper is higher than a school building. Which city is more beautiful? New York or Istanbul? The street is more crowded than the park. What is s/he doing now/at the moment? —S/he is feeding the street cats. —Feeding? —Yes, s/he is. What is s/he doing right now? —S/he's reading a book right now.	busy crowded downtown feed hometown high kiosk, -s sell skyscraper, -s street town, -s traffic jam
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Communicative approach, TPR, Audio-lingual method, MI	
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Course book - Pictures - Flash-cards - Interactive Board	

## EK 4: Kontrol Grubu Ders Planları (devamı)

<p><b>Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Dikkati Çekme</li><li>• Güdüleme</li><li>• Gözden Geçirme</li><li>• Derse Geçiş</li><li>• Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)</li><li>• Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)</li><li>• Özet</li></ul>	<p><b>PRACTICE</b></p> <p><b>A. Compare and make sentences according to the pictures.</b> Explain the task. Direct students' attention to the pictures. Read the example aloud. Allow students enough time to write the sentences. Go along the class and monitor the students. Check the sentences. (p.51)</p> <p><b>SPEAKING</b></p> <p><b>A. Ask and answer about the pictures as in the example.</b> Direct students' attention to the pictures. Ask two students to read the example dialogue. Ask students to make similar dialogues in pairs. Monitor students and help them if needed. Ask various pairs around to act out their dialogues in front of the class. (p.52)</p> <p><b>B. Talk about the characters and compare them. Use the adjectives in the box.</b> Direct students' attention to the picture of the cartoon characters. Remind students the comparison forms of adjectives. Ask students to compare the cartoon characters using the adjectives in the box. Monitor students and help them if needed. Ask various students to read their sentences in front of the class. (p.52)</p> <p><b>TIP CORNER 2</b> Direct students to the TIP CORNER and introduce the sentences. Read the sentences on the tip corner. Give extra information about the structure. (p.53)</p> <p><i>What is she doing now/at the moment?</i> - She is feeding the animals. <i>What are you doing right now?</i> - I'm reading a book right now.</p> <p><b>LISTENING</b></p> <p><b>A. Listen to Emily and write the names under the pictures.</b> Explain the task and allow students look at the photos in their books and ask them to Listen to Emily and write the names under the pictures. Play the recording. Students listen and do the task. Play it again. Students listen and check their answers. Check the answers with various students. (p.53)</p>
---	---

## BÖLÜM III

<p><b>Ölçme-Değerlendirme</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>❖ Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme</li><li>❖ Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme</li><li>❖ Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri</li></ul>	<p>Drama Games Guessing Information/Opinion Gap Information Transfer Labeling Matching Questions and Answers</p>
<p><b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b></p>	

## EK 4: Kontrol Grubu Ders Planları (devamı)

### BÖLÜM IV

Plânın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	This Plan is successfully applied during within the scheduled time.
--	---

### DERS PLANI

#### BÖLÜM I

Dersin Adı	İNGİLİZCE
Sınıf	6
Ünitenin Adı / No	Unit: 4 Weather and Emotions
Konu	Describing the weather Making simple inquiries Expressing emotions
Önerilen Süre / Tarih	10 ders saati

#### BÖLÜM II

Öğrenci Kazanımları / Hedef ve Davranışlar	<b>Listening</b> E6.4.L1. Students will be able to pick up specific information from short oral texts about weather conditions and emotions. <b>Spoken Interaction</b> E6.4.SI1. Students will be able to ask people about the weather. <b>Spoken Production</b> E6.4.SP1. Students will be able to talk about the weather and their emotions in a simple way. <b>Reading</b> E6.4.R1. Students will be able to understand short and simple texts about the weather, weather conditions and emotions.
Ünite Kavramları ve Sembolleri / Davranış Örüntüsü	What's the weather like? —It's foggy. —It's very cold. It is 2 degrees Celsius! —It is stormy. I feel scared. —It's not snowy in the desert. It is dry. —I don't get it. Can you repeat that, please? I feel ... anxious moody sleepy cloudy fabulous freezing hailing lightning stormy windy
Öğretme-Öğrenme-Yöntem ve Teknikleri	Communicative approach, TPR, Audio-lingual method, MI
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Course book - Pictures - Flash-cards - Interactive Board
Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri: <ul style="list-style-type: none"><li>Dikkati Çekme</li><li>Güdüleme</li><li>Gözden Geçirme</li><li>Derse Geçiş</li><li>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)</li><li>Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)</li><li>Özet</li></ul>	<b>READING</b> <b>A. Read the text and complete the chart according to the text.</b> Explain the task and direct students' attention to the chart. Tell students to read the text and complete the chart. Allow students enough time to read and complete the chart. (p.75) <b>B. Read the text on page 75 again and answer the questions according to the text.</b> Explain the task and tell students to read the text again and answer the questions. Allow students enough time. Monitor students and help them when they need any vocabulary. Elicit the answers from various students. (p.76) <b>SPEAKING</b> <b>Draw the weather conditions in different seasons in your hometown. Talk about your feelings and weather conditions.</b> Direct students' attention to the example. Ask students to make similar sentences. Monitor students and help them if needed. Ask students to read their sentences in front of the class. (p.76) <b>SONG TIME</b> <b>Listen to the song and complete.</b> Explain the task. Play the recording. Allow students to listen and complete the song. Students listen again and check the answers. Play the recording again and students sing along. (p.77)

## EK 4: Kontrol Grubu Ders Planları (devamı)

### BÖLÜM III

<b>Ölçme-Değerlendirme</b> ❖ Bireysel öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ❖ Grupla öğrenme etkinliklerine yönelik Ölçme-Değerlendirme ❖ Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ve ileri öğrenme hızında olan öğrenciler için ek Ölçme Değerlendirme etkinlikleri	Drama Games Guessing Information/Opinion Gap Information Transfer Labeling Matching Questions and Answers
<b>Dersin Diğer Derslerle İlişkisi</b>	

### BÖLÜM IV

Plânın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	This Plan is successfully applied during within the scheduled time.
--	---

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler**

### **ETKİNLİK 1 :**

**Dersin Adı:** İngilizce

**Sınıf:** 6/B

**Ünitenin Adı :** Unit :3 Downtown

**Konu:** Describing places (Making comparisons)

Describing what people are doing now (Making simple inquiries)

**Ders Saati:** 40+40+40 +40

#### **Kazanımlar:**

E6.3.L1. Students will be able to identify expressions and phrases related to present events.

E6.3.L2. Students will be able to pick up the expressions in a dialogue comparing things.

E6.3.SI1. Students will be able to ask people questions about what they are doing at the moment.

E6.3.SP1. Students will be able to describe people doing different actions.

E6.3.SP2. Students will be able to make comparisons between two things.

E6.3.R1. Students will be able to understand visually supported, short and simple texts.

#### **Ünite Kavramları ve Sembolleri:**

busy,crowded,downtown,feed,,hometown,high,

kiosk, -s,sell,skyscraper, -s,street,town, -s,traffic jam

**Dersin İşlenişi:** YAZID tartışma formu kullanılacaktır.

**Uygulanacak Yöntem ve Teknikler:** Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID)

**Kullanılacak Araç ve Gereçler:** Yaratıcı Zıt Düşünme Tartışma Formu

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 1.YAPILANDIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bu düşünce, teori ya da kavram hakkında neler biliyoruz?"

" Bu kavram veya olguyu nasıl tanımlarsınız?"

(Kavramı, teoriyi ya da düşünceyi farklı perspektiflerden araştır.)

"Bu konuda başka ne bilmeliyiz?"

#### Öğrenci Davranışları

"Şehir Merkezinde Görebileceği Yerler ve Olaylar" üzerine detaylı bir şekilde inceleme, araştırma ve arkadaşları ile tartışma yapar.

#### Öğretmenin Rolü

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencinin çalışmasına yön verir.

Öğrencinin bu aşamada yaptıklarına değerlendirme yapar ve dönüt verir.

Öğretmen sınıfa " **What can we say about a downtown?** " sorusunu yöneltir.

Öğrencilerin konuya ilişkin düşünceleri tahtaya sıralanır.

- There are lots of cars.,-It is entertaining.,-There is traffic jam.

-There are lot of buildings.,-There are lots of shopping malls.

-It is busy.,- It is crowded.,-It is noisy.,- It is dirty.,-It is big.,-It is comfortable.

Öğretmen "**What are people doing in the downtown?**" sorusunu yöneltir ve şehir merkezindeki insanların neler yaptıklarını ifade etmelerini ister. Örneklendirme yaparak başlar ve öğrencilerin yanıtları üzerine tartışma yapılmasını sağlar.

"A boy is running in the park." , " A woman is doing sports."

" A man is buying a bread from the bakery.", " Children are going to cinema."

" The girls are talking and drinking somethings." ," A man is feeding a bird in the park."

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

Öğretmen öğrencilere farklı bir açıdan bakmalarını sağlamak amacıyla yeni bir soru yöneltir ve " **Which places can we see in a downtown?**" sorusunu tahtaya yazar. Öğrencilerin cevapları önceki bilgilerle birlikte tahtaya sıralanır.

- We can see schools, -We can see cafes,
- We can see shopping malls,-We can see shops.
- We can see skyscrapers.-We can see banks.
- We can see museums.-We can see big houses.
- We can see bus stops.-we can see play grounds.
- We can see a library.-we can see parks.
- We can see buildings.-We can see cars.
- We can see a post office.- We can see hospital.

Tahtada yer alan cevaplar üzerinde düşünülür ve başka neler eklenebileceği tartışılır. Öğretmen şehir merkezinde yer alan bina isimleri ile ilgili bir ses dosyasını öğrencilerin dinlemesini sağlar ve " **What else can we say?** " sorusunu yöneltir. Önceki düşünceler üzerine eklemeler yapılır.

- We can see a barber.-We can see a city hall.
- We can see a fire station.-We can see a news agent.
- We can see a kiosk. -We can see a movie theatre.

### **2. AYRIŞTIRMA**

#### **Tartışma Soruları**

"Bu kavramın düşüncenin ya da teorinin bileşenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?"

"Bu bileşenleri daha fazla alt öğelere nasıl ayırabiliriz?"

#### **Öğrenci Davranışları**

Düşünceyi ya da kavramı bileşenlerine ayırır.

#### **Öğretmenin Rolü**

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.



## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

Öğretmen öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları veriler üzerine düşüncelerini ve tüm bu verilerin sınıflandırılmasını ister. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve alt başlıklar oluşturur.

### **DOWNTOWN (Şehir Merkezi)**

\*BUSY \*CROWDED \*DIRTY \*ENTERTAINING \*BIG  
\*COMFORTABLE

**Places** ( Şehir Merkezinde Görebileceğimiz Yerler)

schools, cafes, shopping malls, shops, skyscrapers, banks, museums big houses, bus stops, play grounds, library, parks, buildings, cars, a post office, hospital, barber, city hall, news agent, kiosk

**Activities** (Şehir Merkezinde Yapılan Aktiviteler)

Doing sports, feeding animals, buying somethings, chatting in a cafe, going to cinema, running in the park.

### **3. ZITLAŞTIRMA**

#### **Tartışma Soruları**

"Bir önceki aşamada belirlenen bileşenlerin zıtları nelerdir?", "Zıtlıkların doğruluğu ya da geçerliliği nasıldır?"

#### **Öğrenci Davranışları**

Zıtlıklar üzerine düşünür, zıtlıkların özgüllüğünü değerlendirir, zıtlıkların birleşiminin, temayla ilgili daha önceki düşünceler kadar doğru olup olmadığını belirler.

#### **Öğretmenin Rolü**

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğretmen öğrencilerden bir önceki aşamada ortaya koydukları kavramların zıtları üzerine düşüncelerini ister.

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

### **Downtown x Countryside**

busy x idle crowded x uncrowded dirty x clean big x small comfortable x uncomfortable

entertaining x boring

Öğrenciler zıt anlamlar üzerine düşündüklerinde şehir yaşamı ve kırsal yaşamın birbirleri ile zıt kavramlar olarak düşünülebileceği sonucuna ulaşır ve şehir yaşamı ile kırsal yaşamı kıyaslayarak birbirlerine zıt olan durumlar hakkında düşünürler.

#### **4. BİRLEŞTİRME**

##### **Tartışma Soruları**

Bu kavramı iki zıt bileşeni de kullanarak çelişki içerecek şekilde yeniden nasıl tanımlarsınız?

##### **Öğrenci Davranışları**

İki zıddın birlikte kullanılma gerekçesini açıklar.

##### **Öğretmen Davranışları**

Öğrencilere tanım oluşturmakta yardım eder.

Öğretmen öğrencilerden kırsal yaşam ve şehir yaşamı üzerine yaptıkları çalışmalarını düşünmelerini ister ve öğrendikleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmalarını ister.

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

**Yönerge :** Şehir Yaşamı ve Kırsal Yaşam arasındaki farkı anlatan bir şiir yazmak istiyorsunuz. Daha önce öğrendiğiniz kavramların zıtlarını düşünerek 4 mısradan oluşan bir şiir yazınız.

A **downtown** is more **entertaining** ,

A village is **clean** but it's boring,

I like **big** parks, not **small** gardens.

I am happier here , not in a **countryside**.

### 5. AYRINTILANDIRMA

#### Tartışma Soruları

Bir önceki aşamada elde ettiğiniz bileşimleri yeniden düzenlemek isterseniz (daha çelişkisel veya daha kapsamlı) nasıl yapardınız?

#### Öğrenci Davranışları

Öğrenci çalışmasını değerlendirir.

#### Öğretmen Davranışları

Tanımlardan bir ve ya bir kaçını seçilir.

Öğrencilerin "Şehir Yaşamı"nı tanımlarken zıttı olarak düşündükleri "Kırsal Yaşam"dan da örnekler vermelerinin sağlandığı şiir gibi etkinlikler ,öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirilir.Eleme ve ya eklemeler yapılır ve yeni bileşimlere ulaşılır.

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

### **ETKİNLİK 2 :**

**Dersin Adı:** İngilizce

**Sınıf:** 6/B

**Ünitenin Adı :** Unit :3 Downtown

**Konu:** Describing places (Making comparisons)

Describing what people are doing now (Making simple inquiries)

**Ders Saati:** 40+40 + 40 +40

#### **Kazanımlar:**

E6.3.L1. Students will be able to identify expressions and phrases related to present events.

E6.3.L2. Students will be able to pick up the expressions in a dialogue comparing things.

Spoken Interaction

E6.3.SI1. Students will be able to ask people questions about what they are doing at the moment.

E6.3.SI2. Students will be able to ask people to compare things.

Spoken Production

E6.3.SP1. Students will be able to describe people doing different actions.

E6.3.SP2. Students will be able to make comparisons between two things.

Reading

E6.3.R1. Students will be able to understand visually supported, short and simple texts.

#### **Ünite Kavramları ve Sembolleri:**

busy,crowded,downtown,feed,,hometown,high,

kiosk, -s,sell,skyscraper, -s,street,town, -s,traffic jam

**Dersin İşlenişi:** YAZID tartışma formu kullanılacaktır.

**Uygulanacak Yöntem ve Teknikler:** Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID)

**Kullanılacak Araç ve Gereçler:** Yaratıcı Zıt Düşünme Tartışma Formu

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 1.YAPILANDIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bu düşünce, teori ya da kavram hakkında neler biliyoruz?"

" Bu kavram veya olguyu nasıl tanımlarsınız?"

(Kavramı, teoriyi ya da düşünceyi farklı perspektiflerden araştır.)

"Bu konuda başka ne bilmeliyiz?"

#### Öğrenci Davranışları

" İki şeyi kıyaslarken kullanabileceği sıfatlar" üzerine detaylı bir şekilde inceleme, araştırma ve arkadaşları ile tartışma yapar.

#### Öğretmenin Rolü

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencinin çalışmasına yön verir.

Öğrencinin bu aşamada yaptıklarına değerlendirme yapar ve dönüt verir.

Öğretmen öğrencilere bir kişiyi ya da nesneyi tanımlamada kullanabilecekleri sıfatların neler olduğunu sorar ve öğrencilerin cevapları tahtada sıralanır.

*big , expensive , easy, tiring, interesting, tall , short, heavy, crowded, suprised, terrible, slow, calm, quiet, noisy, peaceful.*

Öğrenciler şehir yaşamını ilgilendiren sıfatlar üzerine araştırma yaparlar ve başka hangi sıfatları ekleyebilecekleri üzerine düşünürler ve araştırdıkları sıfatlar listeye eklenir.

*complicated, busy, high, nice, dangerous, untidy, fast*

Bu sıfatların kıyaslama cümlesi içinde nasıl kullanılacağı örnekler üzerinden incelenir.

*bigger, easier, taller, heavier ...*

*more expensive, more interestin, more crowded ...*

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 2. AYRIŞTIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bu kavramın düşüncenin ya da teorinin bileşenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?"

"Bu bileşenleri daha fazla alt öğelere nasıl ayırabiliriz?"

#### Öğrenci Davranışları

Düşünceyi ya da kavramı bileşenlerine ayırır.

#### Öğretmenin Rolü

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Öğretmen öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları kavramlar üzerinde araştırma yapmalarını ve bu kavramların sınıflandırılmasını ister. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve alt başlıklar oluşturur.

**Downtown** : *complicated, busy, high, nice, dangereous, untidy, fast, big , expensive, tiring, crowded, noisy, bad, suprised, crowded, noisy,*

**Countryside**: *easy, interesting, tall , short, terrible, slow, calm, quiet, peaceful, good*

Öğrenciler düzenli sıfatlar ve düzensiz sıfatlar üzerine araştırma yaparak öğrendikleri sıfatları bu bilgiler doğrultusunda sınıflandırır. Öğretmen ve öğrenciler düzenli ve düzensiz sıfatları kıyaslama cümleleri içinde nasıl kullanabileceklerini örneklendirir.

**Regular Adjectives**: *easier, more interesting, slower ...* **Irregular Adjectives**: *bad-worse, good-better ...*

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 3. ZITLAŞTIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bir önceki aşamada belirlenen bileşenlerin zıtları nelerdir?,"Zıtlıkların doğruluğu ya da geçerliliği nasıldır?"

#### Öğrenci Davranışları

Zıtlıklar üzerine düşünür, zıtlıkların özgüllüğünü değerlendirir, zıtlıkların birleşiminin, temayla ilgili daha önceki düşünceler kadar doğru olup olmadığını belirler.

#### Öğretmenin Rolü

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencilerden bir önceki aşamada ortaya koydukları kavramların zıtlarını yazmaları istenir.

*big x small expensive x cheap, easy x hard ,tiring x simple, interesting x uninteresting,*

*tall x short, heavy x light, crowded x calm, suprised x unsurprised, terrible x fabulous,*

*slow x fast, quiet x noisy*

### 4. BİRLEŞTİRME

#### Tartışma Soruları

Bu kavramı iki zıt bileşeni de kullanarak çelişki içerecek şekilde yeniden nasıl tanımlarsınız?

#### Öğrenci Davranışları

İki zıddın birlikte kullanılma gerekçesini açıklar.

#### Öğretmen Davranışları

Öğrencilere tanım oluşturmakta yardım eder.

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

Öğrencilerden öğrendikleri kavramları zıtlarıyla birlikte kullandıkları bir slogan yazmalarını isteriz.

Yönerge : Şehir yaşamını ile kırsal yaşamını kıyaslayan bir slogan yazınız. Kullandığınız sıfatları zıtları ile birlikte kullanmaya özen gösteriniz.

*Crowded streets cause worse life ; calm streets cause better life.*

### 5. AYRINTILANDIRMA

#### Tartışma Soruları

Bir önceki aşamada elde ettiğiniz bileşimleri yeniden düzenlemek isterseniz (daha çelişkisel veya daha kapsamlı) nasıl yapardınız?

#### Öğrenci Davranışları

Öğrenci çalışmasını değerlendirir.

#### Öğretmen Davranışları

Tanımlardan bir ve ya bir kaçını seçilir.

Öğretmen ve öğrenciler, şehir yaşamını anlatırken kullanabilecekleri sıfatları, bu sıfatları kıyaslama cümleleri içinde nasıl kullanabileceklerini, bu sıfatların zıtlarının neler olduğunu ve şehir yaşamını ile kırsal yaşamını kıyaslarken bu sıfatları zıtları ile beraber kullanarak yeni tanımlamalara ulaşmayı öğrendikleri çalışmalarını değerlendirirler. Şehir yaşamını anlatmada kullanabilecekleri yeni tanımlamalardan seçimler yapılır.

*"Downtowns are more crowded than countrysides."*

*"Countrysides are calmer than downtowns."*



**EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

**ETKİNLİK 3 :**

**Dersin Adı:** İngilizce

**Sınıf:** 6/B

**Ünitenin Adı :** Unit: 4 Weather and Emotions

**Konu:** Describing the weather

Making simple inquiries

Expressing emotions

**Ders Saati:** 40+40 +40 +40

**Kazanımlar:**

**E6.4.L1.** Students will be able to pick up specific information from short oral texts about weather conditions and emotions.

**E6.4.SP1.** Students will be able to talk about the weather and their emotions in a simple way.

**E6.4.R1.** Students will be able to understand short and simple texts about the weather, weather conditions and emotions.

**Ünite Kavramları ve Sembolleri:** I feel ... anxious, moody, sleepy, cloudy, fabulous, freezing, hailing, lightning, stormy, windy.

**Dersin İşlenişi:** YAZID tartışma formu kullanılacaktır.

**Uygulanacak Yöntem ve Teknikler:** Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID)

**Kullanılacak Araç ve Gereçler:** Yaratıcı Zıt Düşünme Tartışma Formu

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 1.YAPILANDIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bu düşünce, teori ya da kavram hakkında neler biliyoruz?"

" Bu kavram veya olguyu nasıl tanımlarsınız?"

(Kavramı, teoriyi ya da düşünceyi farklı perspektiflerden araştır.)

"Bu konuda başka ne bilmeliyiz?"

#### Öğrenci Davranışları

" Hava durumundan bahsederken kullanılabilinecek kavramlar" üzerine detaylı bir şekilde inceleme, araştırma ve arkadaşları ile tartışma yapar.

#### Öğretmenin Rolü

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencinin çalışmasına yön verir.

Öğrencinin bu aşamada yaptıklarına değerlendirme yapar ve dönüt verir.

Öğretmen öğrencilere hava durumundan bahsederken kullanılabilinecek kavramların neler olduğunu sorar ve öğrencilerin cevapları tahtada sıralanır.

*windy, cloudy, foggy, rainy, snowy, hot, cold, sunny, warm*

Öğrencilerden araştırma yapmaları ve başka neler ekleyebileceklerini düşünmeleri istenir.

*misty, stormy, dry, wet, frozen, fabulous, hailing*

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 2. AYRIŞTIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bu kavramın düşüncenin ya da teorinin bileşenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?"

"Bu bileşenleri daha fazla alt ögelere nasıl ayırabiliriz?"

#### Öğrenci Davranışları

Düşünceyi ya da kavramı bileşenlerine ayırır.

#### Öğretmenin Rolü

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Öğretmen öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları kavramlar üzerinde araştırma yapmalarını ve bu kavramların sınıflandırılmasını ister. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve alt başlıklar oluşturur.

#### SUMMER

*hot ,fabulous, dry ,sunny*

#### SPRING

*rainy, warm, foggy, wet, cloudy*

#### WINTER

*stormy, hailing, snowy, frozen,cold*

#### AUTUMN/FALL

*misty,windy, cloudy*

Öğrenciler yaşadıkları bölgede hangi mevsimde hangi hava durumunu yaşadıkları hakkında konuşarak bir önceki aşamada öğrendikleri kavramlarla ilgili sınıflandırmalar yapar.

*" It is sunny in summer."*

*" It is cloudy and warm in spring."*

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 3. ZITLAŞTIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bir önceki aşamada belirlenen bileşenlerin zıtları nelerdir?","Zıtlıkların doğruluğu ya da geçerliliği nasıldır?"

#### Öğrenci Davranışları

Zıtlıklar üzerine düşünür, zıtlıkların özgüllüğünü değerlendirir, zıtlıkların birleşiminin, temayla ilgili daha önceki düşünceler kadar doğru olup olmadığını belirler.

#### Öğretmenin Rolü

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencilerden bir önceki aşamada ortaya koydukları kavramların zıtlarını yazmalarını ister.

*Spring x Autumn/Fall*      *Summer x Winter*

*hot x cold*      *rainy x sunny*

*fabulous x terrible*      *warm x cool*

*dry x wet*      *foggy x clear*

*sunny x rainy*      *wet x dry*

### 4. BİRLEŞTİRME

#### Tartışma Soruları

Bu kavramı iki zıt bileşeni de kullanarak çelişki içerecek şekilde yeniden nasıl tanımlarsınız?

#### Öğrenci Davranışları

İki zıddın birlikte kullanılma gerekçesini açıklar.

#### Öğretmen Davranışları

Öğrencilere tanım oluşturmada yardım eder.

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

Öğrencilerden hava durumunu anlatırken kullanabilecekleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmaları istenir.

Yönerge : "Hava Durumu" hakkında bir şiir yazmak istiyorsunuz. Daha önce öğrendiğiniz kavramların zıtlarını düşünerek 4 mısradan oluşan bir şiir yazınız.

*I like sunny days,*

*I can play in the park.*

*I hate rainy days,*

*I can not go out.*

### 5. AYRINTILANDIRMA

#### Tartışma Soruları

Bir önceki aşamada elde ettiğiniz bileşimleri yeniden düzenlemek isterseniz (daha çelişkisel veya daha kapsamlı) nasıl yapardınız?

#### Öğrenci Davranışları

Öğrenci çalışmasını değerlendirir.

#### Öğretmen Davranışları

Tanımlardan bir ve ya bir kaçını seçilir..

Öğrencilerin hava durumunu tanımlamada kullandıkları yeni ifadeler sıralanır, düzeltme ve seçmeler yapılır.

### ETKİNLİK 4 :

**Dersin Adı:** İngilizce

**Sınıf:** 6/B

**Ünitenin Adı :** Unit: 4 Weather and Emotions

**Konu:** Describing the weather

Making simple inquiries

Expressing emotions

**Ders Saati:** 40+40 +40 + 40

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

### **Kazanımlar:**

#### **Listening**

**E6.4.L1.** Students will be able to pick up specific information from short oral texts about weather conditions and emotions.

**E6.4.SI1.** Students will be able to ask people about the weather.

**E6.4.SP1.** Students will be able to talk about the weather and their emotions in a simple way.

#### **Reading**

**E6.4.R1.** Students will be able to understand short and simple texts about the weather, weather conditions and emotions.

**Ünite Kavramları ve Sembolleri:** I feel ... anxious, moody, sleepy, cloudy, fabulous, freezing, hailing, lightning, stormy, windy.

**Dersin İşlenişi:** YAZID tartışma formu kullanılacaktır.

**Uygulanacak Yöntem ve Teknikler:** Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID)

**Kullanılacak Araç ve Gereçler:** Yaratıcı Zıt Düşünme Tartışma Formu

### **1.YAPILANDIRMA**

"Bu düşünce, teori ya da kavram hakkında neler biliyoruz?"

" Bu kavram veya olguyu nasıl tanımlarsınız?"

(Kavramı, teoriyi ya da düşünceyi farklı perspektiflerden araştır.)

"Bu konuda başka ne bilmeliyiz?"

#### **Öğrenci Davranışları**

" Duygularını anlatmada kullanabileceği kavramlar" üzerine detaylı bir şekilde inceleme, araştırma ve arkadaşları ile tartışma yapar.

#### **Öğretmenin Rolü**

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencinin çalışmasına yön verir.

Öğrencinin bu aşamada yaptıklarına değerlendirme yapar ve dönüt verir.

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

Öğretmen öğrencilere duygularını anlatmada kullanabilecekleri kavramların neler olduğunu sorar ve öğrencilerin cevapları tahtada sıralanır.

*moody,happy, sleepy,scared, upset,bored, angry, anxious, sad, energetic*

Öğrencilerden araştırma yapmaları ve başka neler ekleyebileceklerini düşünmeleri istenir.

*surprised, tired, fabulous, fine ,excited ,bad, not bad, amazed,*

### **2. AYRIŞTIRMA**

#### **Tartışma Soruları**

"Bu kavramın düşüncenin ya da teorinin bileşenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?"

"Bu bileşenleri daha fazla alt öğelere nasıl ayırabiliriz?"

#### **Öğrenci Davranışları**

Düşünceyi ya da kavramı bileşenlerine ayırır.

#### **Öğretmenin Rolü**

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Öğretmen öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları kavramlar üzerinde araştırma yapmalarını ve bu kavramların sınıflandırılmasını ister. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve alt başlıklar oluşturur.

#### ***Positive Feelings***

*happy , not bad*

*energetic, excited*

*fine, fabulous*

*amazed ,surprised*

#### ***Negative Feelings***

*moody,sleepy*

*scared, bored*

*angry, anxious*

*sad, tired*

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

Öğrenciler yaşadıkları bölgede hangi hava durumunda nasıl hissettikleri hakkında konuşarak bir önceki aşamada öğrendikleri kavramlarla ilgili sınıflandırmalar yapar.

" I feel moody on **cloudy days**."

" I feel energetic on **sunny days**."

" I feel bored on **misty days**."

" I feel fine on **hot days**."

### 3. ZITLAŞTIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bir önceki aşamada belirlenen bileşenlerin zıtları nelerdir?","Zıtlıkların doğruluğu ya da geçerliliği nasıldır?"

#### Öğrenci Davranışları

Zıtlıklar üzerine düşünür, zıtlıkların özgüllüğünü değerlendirir, zıtlıkların birleşiminin, temayla ilgili daha önceki düşünceler kadar doğru olup olmadığını belirler.

#### Öğretmenin Rolü

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencilerden bir önceki aşamada ortaya koydukları kavramların zıtlarını yazmalarını ister.

*happy x unhappy energetic x tired fine x bad not bad x good excited x calm*

*fabulous x uninteresting amazed x ordinary*

Öğrenciler hava durumu hakkında konuşurken yaşadıkları duyguları karşılaştırır.

" I feel **happy** on **sunny days** but I feel **moody** on **rainy days**."

" I feel **energetic** on **hot days** but I feel **tired** on **cold days**."



## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

### 4. BİRLEŞTİRME

#### Tartışma Soruları

Bu kavramı iki zıt bileşeni de kullanarak çelişki içerecek şekilde yeniden nasıl tanımlarsınız?

#### Öğrenci Davranışları

İki zıddın birlikte kullanılma gerekçesini açıklar.

#### Öğretmen Davranışları

Öğrencilere tanım oluşturmakta yardım eder.

Öğrencilerden hangi hava durumunda nasıl hissettiklerini anlatırken kullanabilecekleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmaları istenir.

Yönerge : Hava durumunun hisleriniz üzerindeki etkisini anlatan bir şiir yazmak istiyorsunuz. Daha önce öğrendiğiniz kavramların zıtlarını düşünerek 4 mısradan oluşan bir şiir yazınız.

*I feel **fine** on **sunny** days,*

*But i don't like **rainy** days.*

*I feel **tired** on these days,*

*I sleep all day.*

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

### **5. AYRINTILANDIRMA**

#### **Tartışma Soruları**

Bir önceki aşamada elde ettiğiniz bileşimleri yeniden düzenlemek isterseniz (daha çelişkisel veya daha kapsamlı) nasıl yapardınız?

#### **Öğrenci Davranışları**

Öğrenci çalışmasını değerlendirir.

#### **Öğretmen Davranışları**

Tanımlardan bir ve ya bir kaçını seçilir.

Öğrencilerin duygularını ifade etmede kullanabilecekleri kavramlar zıtları ile birlikte yeniden kullanılır ve duyguları ifade ederken kullanabilecekleri kavramlar ile yeni ifadeler geliştirdikleri şiirleri üzerinden düzeltmeler ve seçmeler yapılır.

### **ETKİNLİK 5:**

**Dersin Adı:** İngilizce

**Sınıf:** 6/B

**Ünitenin Adı :** Unit: 4 Weather and Emotions

**Konu:** Describing the weather

Making simple inquiries

Expressing emotions

**Ders Saati:** 40+40 + 40 +40

**Kazanımlar:**

**Listening**

**E6.4.L1.** Students will be able to pick up specific information from short oral texts about weather conditions and emotions.

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

### **Spoken Interaction**

**E6.4.SI1.** Students will be able to ask people about the weather.

### **Spoken Production**

**E6.4.SP1.** Students will be able to talk about the weather and their emotions in a simple way.

### **Reading**

**E6.4.R1.** Students will be able to understand short and simple texts about the weather, weather conditions and emotions.

**Ünite Kavramları ve Sembolleri:** I feel ... anxious, moody, sleepy, cloudy, fabulous, freezing, hailing, lightning, stormy, windy.

**Dersin İşlenişi:** YAZID tartışma formu kullanılacaktır.

**Uygulanacak Yöntem ve Teknikler:** Yaratıcı Zıt Düşünme (YAZID)

**Kullanılacak Araç ve Gereçler:** Yaratıcı Zıt Düşünme Tartışma Formu

## **1.YAPILANDIRMA**

### **Tartışma Soruları**

"Bu düşünce, teori ya da kavram hakkında neler biliyoruz?"

" Bu kavram veya olguyu nasıl tanımlarsınız?"

(Kavramı, teoriyi ya da düşünceyi farklı perspektiflerden araştır.)

"Bu konuda başka ne bilmeliyiz?"

### **Öğrenci Davranışları**

"Mevsimlere göre kullanabileceği kıyafetler" üzerine detaylı bir şekilde inceleme, araştırma ve arkadaşları ile tartışma yapar.

### **Öğretmenin Rolü**

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencinin çalışmasına yön verir.

Öğrencinin bu aşamada yaptıklarına değerlendirme yapar ve dönüt verir.

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

Öğretmen öğrencilere mevsimlere göre kıyafetler için kullanabilecekleri kavramların neler olduğunu sorar ve öğrencilerin cevapları tahtada sıralanır.

*a sweater, a rainy coat, a tshirt, a shirt, jeans, a skirt, a short ...*

Öğrencilerden araştırma yapmaları ve başka neler ekleyebileceklerini düşünmeleri istenir.

flip-flops, coat, boots, jacket, gloves, cap, trainers, a dress ....

### **2. AYRIŞTIRMA**

#### **Tartışma Soruları**

"Bu kavramın düşüncenin ya da teorinin bileşenlerinin neler olabileceğini düşünüyorsunuz?"

"Bu bileşenleri daha fazla alt ögelere nasıl ayırabiliriz?"

#### **Öğrenci Davranışları**

Düşünceyi ya da kavramı bileşenlerine ayırır.

#### **Öğretmenin Rolü**

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Öğretmen öğrencilerden yapılandırma aşamasında ulaştıkları kavramlar üzerinde araştırma yapmalarını ve bu kavramların sınıflandırılmasını ister. Öğrenciler ulaştıkları kavramlar üzerinde düşünerek sınıflandırmalar yapar ve alt başlıklar oluşturur.

#### **KIYAFETLER**

*a sweater, a rainy coat, a tshirt,*

*a shirt, jeans, a skirt, a short, a coat*

*a jacket, a dress*

#### **AKSESUARLAR**

*flip-flops, boots,*

*gloves, cap, trainers*

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

Öğrenciler hangi mevsimde hangi kıyafetleri kullanabileceklerine ilişkin, ulaştıkları kavramlar üzerinden sınıflandırmalar yapar.

**summer** : a tshirt, a skirt, a short, a dress, cap, trainers

**spring**: a rainy coat, a shirt, jeans, a coat, a dress, trainers

**autumn**: a rainy coat, jeans, a jacket

**winter**: a sweater, flip-flops, boots, gloves

Bazı kıyafetlerin bir kaç mevsimde birden kullanılabilceği konuşulur. Ancak bazı kıyafetlerin bazı mevsimlerde kullanılmaz yorumuna ulaşılır.

### 3. ZITLAŞTIRMA

#### Tartışma Soruları

"Bir önceki aşamada belirlenen bileşenlerin zıtları nelerdir?,"Zıtlıkların doğruluğu ya da geçerliliği nasıldır?"

#### Öğrenci Davranışları

Zıtlıklar üzerine düşünür, zıtlıkların özgüllüğünü değerlendirir, zıtlıkların birleşiminin, temayla ilgili daha önceki düşünceler kadar doğru olup olmadığını belirler.

#### Öğretmenin Rolü

Öğrencilerin bu aşamayı nasıl gerçekleştirecekleri konusunda rehberlik eder.

Odak soruları öğrencilerle tartışır.

Öğrencilerden bir önceki aşamada ulaştıkları sınıflandırmalar üzerinde zıtlarını belirleme uygulaması yapmalarını istenir.

**summer x winter**

a short x a coat

flip-flops x boots

**autumn x spring**

a sweater x a tshirt

a jacket x a rainy coat

## EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)

Öğrenciler mevsimlere göre kullandıkları kıyafetler hakkında konuşurken karşılaştırmalar yapar.

We wear a **short** in **summer** but we don't wear a **short** in **winter**.

We wear a **coat** in **winter** but we don't wear a **coat** in **summer**.

### 4. BİRLEŞTİRME

#### Tartışma Soruları

Bu kavramı iki zıt bileşeni de kullanarak çelişki içerecek şekilde yeniden nasıl tanımlarsınız?

#### Öğrenci Davranışları

İki zıddın birlikte kullanılma gerekçesini açıklar.

#### Öğretmen Davranışları

Öğrencilere tanım oluşturmakta yardım eder.

Öğrencilerden hangi hava durumunda nasıl giyindiklerini anlatırken kullanabilecekleri kavramları zıtları ile birlikte kullanarak 4 mısradan oluşan bir şiir yazmaları istenir.

Yönerge : Hangi mevsimde nasıl giyindiğinizi anlatan bir şiir yazmak istiyorsunuz. Daha önce öğrendiğiniz kavramların zıtlarını düşünerek 4 mısradan oluşan bir şiir yazınız.

*I wear a **thirt** on sunny days in summer*

*I can't stand a **coat** in these days.*

*I like **flip flops**, not **boot**.*

*In summer, i feel the happiness.*

## **EK 5: Deney Grubu Yaratıcı Zıt Düşünme Tekniği Ders Planları ve Etkinlikler (devamı)**

### **5. AYRINTILANDIRMA**

#### **Tartışma Soruları**

Bir önceki aşamada elde ettiğiniz bileşimleri yeniden düzenlemek isteseniz (daha çelişkisel veya daha kapsamlı) nasıl yapardınız?

#### **Öğrenci Davranışları**

Öğrenci çalışmasını değerlendirir.

#### **Öğretmen Davranışları**

Tanımlardan bir ve ya bir kaçını seçilir.

Öğrencilerin mevsimlere göre giyebilecekleri kıyafetler için kullanılan kavramlar zıtları ile birlikte yeniden kullanılır ve bu kavramlar ile yeni ifadeler geliştirdikleri şiirleri üzerinden düzeltmeler ve seçmeler yapılır.

## EK 6: Etik Kurul İzni

Çayırlı, 14/11/2018-09:21

Kayıt Tarihi: 09.11.2018

Protokol No: 439

30/11/2018



T.C

### BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

<b>ÇALIŞMANIN TÜRÜ:</b>	Deneysel
<b>BAŞLIK:</b>	Yabancı Dil Öğreniminde Yaratıcı Zıt Düşünme (CREACT) Tekniğinin Uygulanmasının, Ortaokul Düzeyindeki Öğrencilerin Öğrenme Ürünlerine Etkisi
<b>SORUMLU ARAŞTIRMACI:</b>	Hale HİTİT AKDENİZ
<b>KARAR:</b>	Uygun

#### ETİK KURUL ÜYELERİ

- 1- Prof. Dr. Hamza ÇEŞTEPE (Başkan)
- 2- Doç. Dr. Ayça DEMİR (Başkan Yrd.)
- 3- Doç. Dr. Ali ARSLAN (Başkan Yrd.)
- 4- Prof. Dr. Mehmet Ali KURÇER
- 5- Doç. Dr. Hasan MEYDAN
- 6- Doç. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
- 7- Dr. Öğr. Üyesi Elif DİRİMEŞE

İMZA


29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı Senato Kararı ile kabul edilmiştir.



## EK 7: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni



T.C.  
ALAPLI KAYMAKAMLIĞI  
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 94709644-602.99-E.24511135  
Konu : Yabancı Dil Öğretimi  
Tekniği Uygulaması

19/12/2018

### ALAPLI KAYMAKAMLIK MAKAMINA

İlgi : a ) Zonguldak Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 19/11/2018 tarihli ve 22133245 sayılı yazısı.

b) Alaplı Karşıyaka Ortaokulu Müdürlüğü'nün 17/12/2018 tarihli ve 24331926 sayılı yazısı.

İlçemiz Karşıyaka Ortaokulunda İngilizce öğretmeni olarak görev yapmakta olan Hale HİTİT AKDENİZ'in Okul Müdürlüğüne sunmuş olduğu 17/12/2018 tarihli dilekçesinde; Eğitim Öğretim Programları ve öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi olduğunu ve "Yabancı Dil Öğretiminde Yaratıcı Zıt Düşünme ( CREAT ) Tekniğinin Uygulanmasının Ortaokul Düzeyindeki Öğrencilerin Öğrenme Ürünlerince Etila'sı" adlı çalışma konulu testleri kendi okulunda derslerine girmekte olduğu 6-A ve 6-B sınıflarında 20 Aralık 2018 -18 Ocak 2019 tarihleri arasında uygulamak istediğini belirtmekte olup, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Suat GÜNAY  
İlçe Milli Eğitim Müdür V.

OLUR  
19/12/2018

Saim ESKİOĞLU  
Kaymakam

Ekleri:

- 1 - İlgi (b) yazı
- 2 - Dilekçe
- 3 - Başvuru Formu
- 4 - Başarı Testi
- 5 - Yaratıcılık Şekilsel A Formu

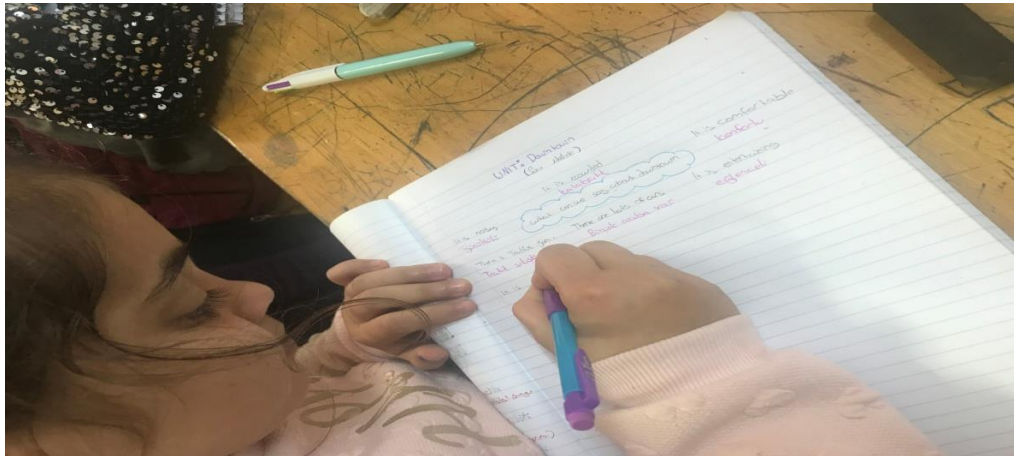
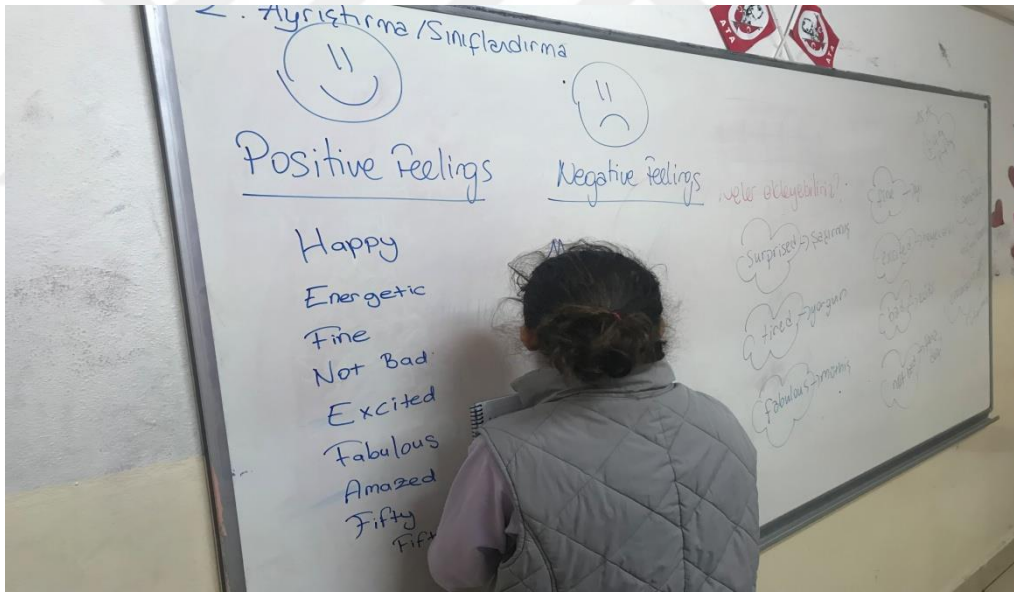
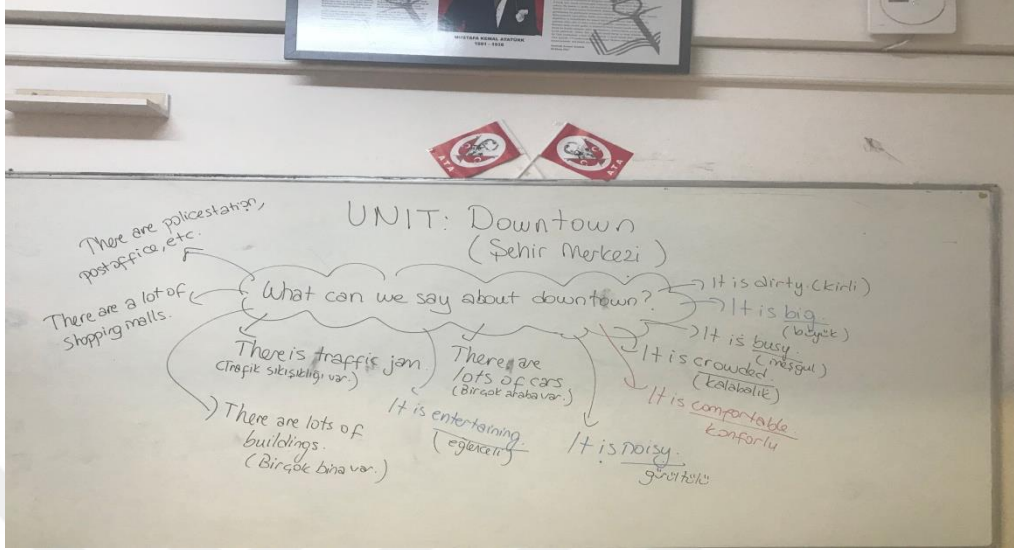
Adres: Hükümet Konağı Kat 1 Alaplı/ZONGULDAK  
Elektronik Ağ: www.alapli.meb.gov.tr  
e-posta: alapli67@meb.gov.tr

Bilgi için: Mustafa DİKTAŞ-MEMUR  
Tel: 0 (372) 378 16 82  
Faks: 0 (372) 378 16 42

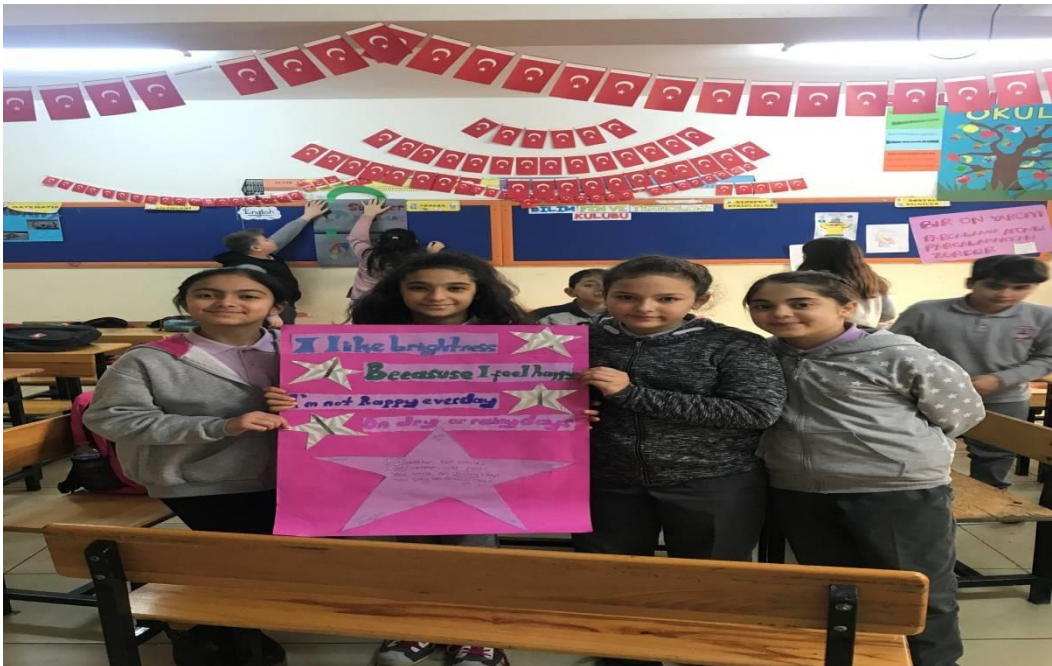
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 432e-f687-378a-8299-6985 kodu ile teyit edilebilir.

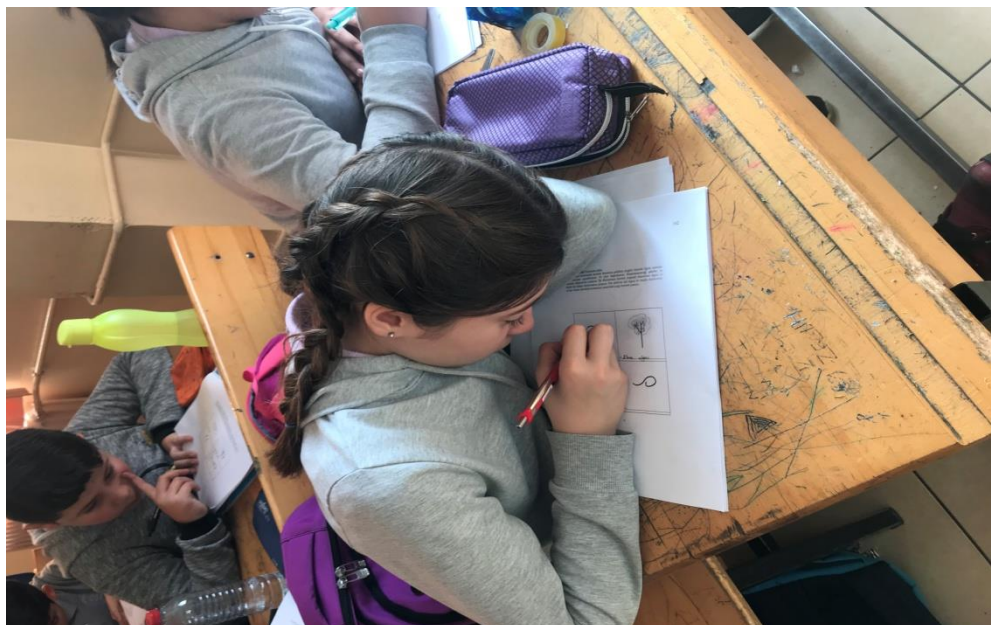
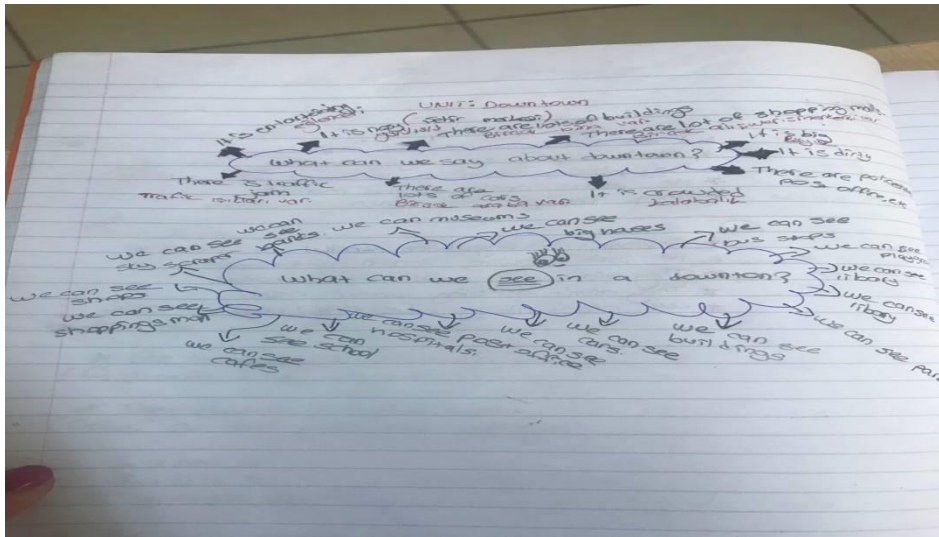
## EK 8: Öğrenci Fotoğrafları

### DENEY GRUBU



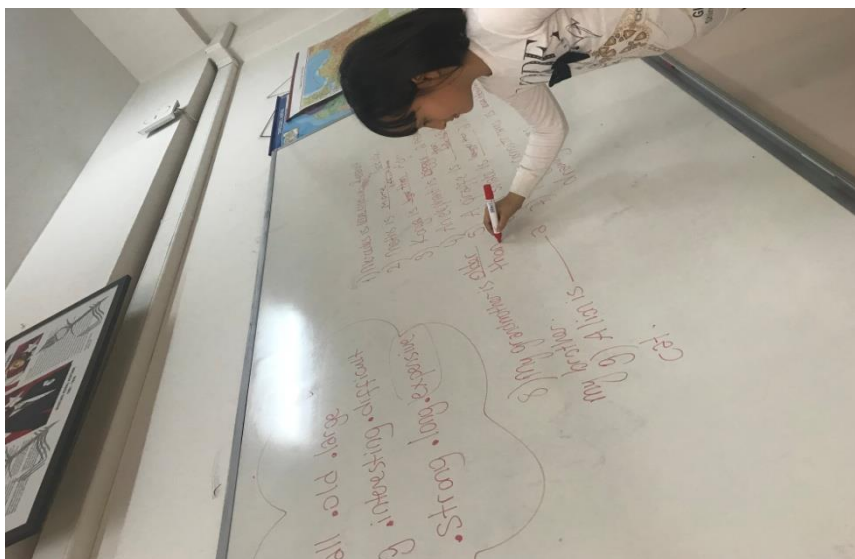
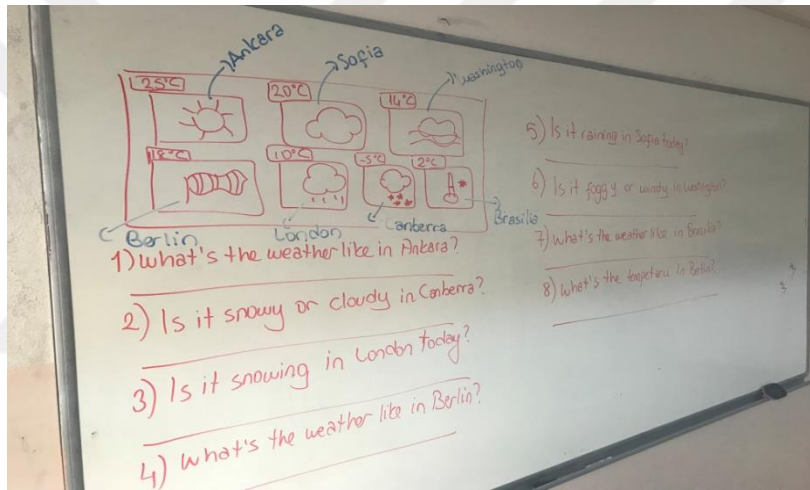


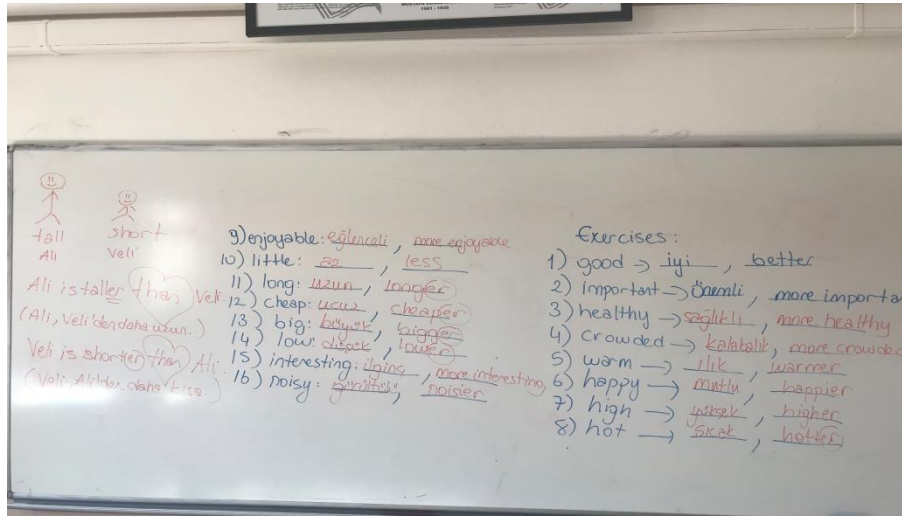






# KONTROL GRUBU





## ÖZGEÇMİŞ

Hale HİTİT AKDENİZ, 1987 yılında Ankara Nallıhan'da doğdu. Memleketi Bolu'dur. İlk ve orta öğrenimini Bolu Gazipaşa Ortaokulunda, lise öğrenimini ise Bolu İzzet Baysal Anadolu Lisesinde tamamladı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği bölümünden mezun olduktan sonra ilk görev yeri olan Zonguldak'ın Alaplı ilçesine atandı. Halen Alaplı Karşiyaka Ortaokulunda İngilizce öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

### **ADRES BİLGİLERİ:**

**Adres:** Merkez Mahallesi Konak Sokak Buğra Apartmanı Daire:5  
Zonguldak/Alaplı

**Tel:** 05319939977

**E-posta:** hitithale@hotmail.com